

Directa

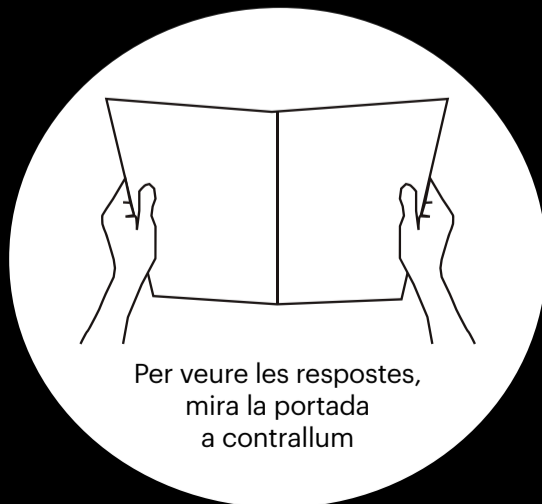
Gener 2025
#585
5 €

Quants talps policials va infiltrar el Govern espanyol després de les protestes postsentència del procés?

Les actuacions encobertes en l'activisme compten amb autorització i supervisió judicials?

Formaven part d'una mateixa operació i van ser reclutats a l'Escola de Policia d'Àvila?

Infiltrats: preguntes que l'Estat no respon

Per veure les respostes,
mira la portada
a contrallum

han estat descoberts.
que tots els de la seva promoció
enregistrada per la Directa;
Per ellò conessa, en una conversa
peró l'agent infiltrada Maria
a facilitar aquesta informació
El Ministeri de l'Interior s'ha negat

Grand-Marska.
ministre de l'Interior; Fernando
d'intel·ligència" a les ordres del
sota supervisió judicial, sinò "agents
que no són operacions encobertes.
El Govern espanyol finalment reconeix

que no s'havien esportar
de l'Escola de Policia d'Àvila
es van poder extreure fotografies
memòria a un activista del dual
infiltrats va regalar un llibre de
apartament a Palma. Un dels
Dos d'ells van fer ús d'un mateix
amb els mateixos tres números.
promoció i els seus mòbils començaven
Els quatre talps són de la mateixa

General:

directa@directa.cat

Redacció Catalunya

redaccio@directa.cat

Redacció País Valencià

paisvalencia@directa.cat

Edició

Eloi Latorre

Correcció

Èlia Oliván

Coordinació webGemma Garcia, Jesús Rodríguez,
Ester Fayos, Txell Rigol,
Albert Alexandre i Júlia Mas**Coordinació País Valencià**

Ester Fayos

Administració i subscripcions

Jordi Vilaró Donat

Coordinació de fotografia

Victor Serri

Coordinació d'art

Pau Fabregat

Comunicació

Carla Benito

Xarxes socials

Anaïs Borràs

Publicitat i distribució

Míriam Blázquez

Coordinació d'audiovisuals

Marta Pérez

Coordinacions de la revista:**Sota focus**

Jesús Rodríguez

Sobiranes

Guillem Martí i Tere Albero

FórmulesGerard Casadevall, Maria Marín
i Vilar i Lluís Pascual**Decreixement**

Ester Fayos

Indirecta

Mariana Cantero

Vincles

Ester Fayos

RebostGiuseppe Savino, Sara Romero
i Jordi Garcia**La central**

Victor Serri

InternacionalOriol Andrés, Berta Camprubí
i Joan Mas**L'entrevista**

Gemma Garcia i Giuseppe Savino

Ideari

Adrián Crespo i Eloi Latorre

Imperdibles

Eloi Latorre

De memòria

Clara Asín i Eloi Latorre

Pensament

Adrián Crespo

Accents

Gemma Garcia i Jesús Rodríguez

Caplletra

Dani Peralba i Miriam Tijani

Som cooperativa

Carla Benito

L'espina

Carlos Villafranca

Hi han col·laborat:**Portada:**

Pau Fabregat

Textos:

Gemma Garcia

Ester Fayos

Irene Molina

Jesús Rodríguez

Marc Campos

Andreu Anglés-Castillo

Maria Marín i Vilar

Gemma Casamajó

Marta Gómez

Maria Sellés Vidal

Elies Boscà

Giuseppe Savino

Marc Saurina

Nora Miralles

Laila Vivas

Pol Julià Pascual

Carlota Pintat

Joan Miquel Gual

Lau Zalacain

Cristina Caparrós

Maria Monsonís

Roger Sánchez Esteban

Fotografies:

Joan Aureli Martí

Jaume Ferrando

Victor Serri

Sergi Rugrand

Samim Ibir

Miquel Muñoz

Il·lustracions:

Guaglio

Maria Queraltó

Pau Fabregat

Karla Vela

Infografies:

José Téllez

Projecte gràfic:

Amaia Moran

Andrea Maresch

Gaizka Pagonabarraga

Gerard Casadevall

Pau Fabregat

Directa

EDITA

La Directa SCCL

Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1

08028 Barcelona

Tel.: 935 270 982

Mòbil: 661 493 117

directa@directa.cat

www.directa.cat

Dipòsit legal: B 16982-2016

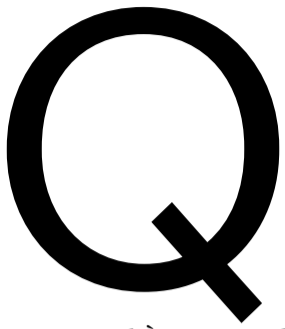
La *Directa* s'imprimeix a Lerigraf SL,
C. de la Premsa, 2, Alcoletge, Lleida.Aquesta publicació intenta escriure
amb un llenguatge no racista, no sexista
i no androcèntric.La *Directa* no comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió.La *Directa* ha rebut enguany
una subvenció de la Generalitat
de Catalunya, que representa
menys d'un 5% del pressupost
de la cooperativa.

Els errors dels talps policials esquerden el silenci oficial

L'agent infiltrada del Cos Nacional de Policia espanyola que usava el nom fals de Maria Perelló, en una videotrucada a la seva exparella, va revelar detalls sobre l'onada d'operacions encobertes en espais activistes entre 2019 i 2023. Els altres tres funcionaris que han actuat clandestinament en moviments socials dels Països Catalans van cometre greus negligències que els van delatar i van deixar pistes d'uns operatius sobre els quals el Ministeri de l'Interior es nega a facilitar informació

TEXT: GEMMA GARCIA

Quan la *Directa* va fer públic el primer cas d'infiltració policial als moviments socials dels Països Catalans el juny de 2022, el ministre de l'Interior del Govern espanyol, Fernando Grande-Marlaska, als passadissos del Congrés, va rebutjar parlar-ne, titllant la investigació periodística d'"especulacions" sense "cap evidència". Dos mesos més tard, en resposta a la demanda contenciosa administrativa d'Òmnium Cultural, Interior i el Cos Nacional de Policia (CNP) van redactar un informe amb el qual justificaven la infiltració dels agents per a la "captació d'informació d'interès per a l'ordre i la seguretat pública". Per primera vegada, el Govern reconeixia l'existència d'agents amb identitat falsa als moviments socials, però la porta que s'havia obert aviat es va tancar a pany i forrellat, tot i que aquest mitjà en va destapar en els mesos següents tres casos més i *El Salto* i *elDiario.es*, cinc més.

Des del juny de 2022, diversos grups parlamentaris han presentat un total de 200 preguntes al Congrés dels Diputats que no han trobat resposta. Davant la bateria d'interrogants, el Ministeri de l'Interior s'ha cenyit a reproduir textos estàndards en què subratlla que el CNP actua amb "total respecte a la Constitució i a l'ordenament jurídic"; que no es tracta d'agents encoberts -sota preceptiva autorització judicial-, sinó "d'agents d'intel·ligència", supeditats a la Comissaria General d'Informació, i que són operacions declarades "secretas". Així mateix, la *Directa* tampoc ha rebut mai cap explicació oficial a les diferents sol·licituds cursades. El 17 de desembre de 2024, després de rebre una llista d'onze preguntes, Interior, en un breu correu electrònic, es va limitar a defensar el sotmetiment de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat a l'ordenament jurídic.

UNA INFILTRADA PARLA MÉS DEL COMPTE

Tant el primer infiltrat descobert per aquest mitjà -que usava el nom fictici de Marc Hernández Pons- com la resta -que es feien dir Daniel Hernández Pons, Ramon Martínez Hernández i Maria Perelló Amengual- han estat infiltrats durant més de dos anys en diversos moviments socials. Ho feien atenent ordres de la Comissaria General d'Informació, el servei d'intel·ligència del Cos Nacional de Policia. Les seves instal·lacions es troben en un enorme complex policial al barri madrileny de Canillas i té la funció de captar informació "per a l'ordre i la seguretat pública", principalment per combatre el "terrorisme". L'estructura, l'organització i les actuacions d'aquest servei estan declarades secretes.

Malgrat tractar-se d'operacions d'alta seguretat, els talps policials van cometre greus errors que van ser claus per descobrir-los. Un d'ells, Daniel Hernández, va estar facilitant la seva geolocalització en temps real perquè havia vinculat el telèfon mòbil a un compte de correu d'un col·lectiu social, una badada que va evidenciar que mentia: quan als espais on militava deia que era a Palma amb la seva família, en realitat es trobava a Madrid. Però, sens dubte, l'espifiada més rellevant la va cometre quan va regalar un llapis de memòria personal a un activista de Sant Andreu de Palomar. Aquest mitjà va poder recuperar unes fotografies del dispositiu que ell pensava que havia esborrat per sempre: a les imatges apareix d'uniforme i de paísà

a l'Escola de Policia d'Àvila, en companyia d'altres agents. I un error tecnològic més: els telèfons mòbils dels quatre policies infiltrats descoberts durant els darrers anys als Països Catalans començaven amb la mateixa numeració, fet que obria la sospita que haguessin estat adquirits conjuntament.

Un fet també inexplicable és que Ramon Martínez, l'infiltrat a València, va posar com a imatge del seu perfil de WhatsApp una fotografia presa des de la finestra del mateix apartament on Marc Hernández -el primer agent descobert a Barcelona- va allotjar militants del Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans sota el pretext que era un pis del seu tiet, quan en realitat era un apartament anunciat a la plataforma Airbnb.

Però l'actitud més inimaginable de totes és que, un cop descoberta, la policia infiltrada a Girona amb el nom de Maria Perelló facilitaria informació sobre aquesta mena d'operacions a Òscar Campos, amb qui havia mantingut una relació durant els tres anys de missió. I que la *Directa* ho podria enregistrar. Ara una part d'aquesta conversa s'ha fet pública en el reportatge "Infiltrats" emès al programa *30 minuts* de 3Cat el 12 de gener, una producció de la televisió pública catalana amb la col·laboració de la *Directa* i Polar Star Films. A l'inici de la trucada telefònica, l'activista gironí li comunica que l'han descobert i que coneix la seva identitat real, però la infiltrada, en comptes de penjar el telèfon i desactivar-lo -com havien fet la resta d'agents enxampats i és habitual que passi en el moment de les "extraccions" dels talps, com s'anomena l'avortament de les operacions en l'argot policíac-, hi va mantenir una llarga conversa.

La infiltrada va confirmar aleshores que els quatre policies descoberts eren de la mateixa promoció de l'Escola de Policia d'Àvila i que operaven com a agents de la Comissaria General d'Informació: "Quan vaig jurar [graduar-se], a sa gent que érem del meu perfil, se'ns varen posar en contacte", detalla en l'enregistrament. La selecció dels perfils, segons l'agent, té a veure amb les possibilitats de mimetisme: han d'estar "a gust" i "no desentonar" als entorns on s'impliquen. El fet que els quatre perfils parlessin català (tres són de les Illes i un dels afores de l'àrea metropolitana de Barcelona) i la majoria estudiessin a Catalunya abans d'ingressar a l'acadèmia hi va contribuir.

En aquesta línia, la portaveu del sindicat policial Jupol, Laura García, subratlla a l'esmentat reportatge del *30 minuts* que, a més de les característiques físiques, a l'hora de triar el perfil per a una infiltració es tenen en compte la "personalitat" i la "resistència psicològica". D'acord amb aquests criteris, la Comissaria General d'Informació pot decidir buscar una tipologia concreta entre policies que encara no tenen adscripció a les àrees policials d'intel·ligència i informació. La infiltrada a Girona, en la videotrucada en què es va delatar, confessava que tots els agents del seu curs han estat descoberts, però que "hi ha infiltrats a tota Espanya". I encara especificava algunes poblacions: "Salamanca, Màlaga, Granada...". Aquesta tècnica d'espionatge, assegurava qui es feia dir Maria Perelló, no es restringeix només a l'independentisme.

LA PUNTA D'UN ICEBERG

Els talps policials, però, no estan sols. En una operació d'aquesta mena, hi ha tot un equip a l'ombra i un policia de contacte directe que en fa una supervisió personalitzada. Durant la ►

La selecció dels perfils, segons va confessar Maria Perelló, està marcada per les possibilitats de mimetisme: han d'"estar a gust" i "no desentonar" als espais on s'impliquen

Qui és qui a la cúpula d'Interior

Fernando Grande-Marlaska
Ministre de l'Interior
(2018-actualitat)

Rafael Pérez Ruiz
Secretari d'Estat de Seguretat
(2020-actualitat)

Francisco Pardo Piqueras
Director General de la Policia
(2018-actualitat)

José Ángel González Jiménez
Director adjunt operatiu del Cos Nacional de Policia
(2018-actualitat)

Comissaria General d'Informació

Eugenio Pereiro Blanco
Comissari en cap (2018-2024)

Javier Antonio Susín Bercero
Comissari en cap
(2024-actualitat)

► conversa, la policia deixava entreveure el grau de control a què estaven sotmesos: “Pensa que jo tenia tot el mòbil controlat”, explicava. Si bé no es tenen detalls d’aquest seguiment per part dels seus superiors en els casos de l’Estat espanyol, sí que es va evidenciar en el cas d’espionatge Spycops Scandal del Regne Unit, on es va constatar que més d’un centenar de policies van espionar més d’un miler de grups polítics d’esqueres. Gràcies a un procediment judicial, l’activista Kate Wilson va poder accedir a més de 4.000 pàgines del seu expedient, on va quedar registrat un volum ingent i constant de comunicacions, amb tota mena de detalls, entre el policia Mark Kennedy, amb qui havia mantingut una relació sexoafectiva, i el seu supervisor.

Més enllà del cost que representen les retribucions dels agents sobre terreny i de l’equip de l’operació, hi ha altres despeses, com la formació de l’agent i la construcció de la identitat suposada -amb l’expedició d’un DNI, un carnet de conduir i una targeta sanitària falsos-, el lloguer d’un o més d’un habitatge, els dispositius informàtics o els viatges. El Ministeri de l’Interior no ha volgut aportar cap xifra ni tampoc indicar si una part d’aquestes despeses deriva de fons reservats, la partida dels pressupostos que es destina a la defensa i la seguretat de l’Estat. Tanmateix, aquest mitjà ha pogut confirmar que el Cos Nacional de Policia va gastar 3,3 milions d’euros de fons reservats el 2019, 2,3 el 2020 i 2,5 el 2021, els primers anys en què van actuar les infiltracions destapades.

Eugenio Pereiro Blanco era cap de la Comissaria General d’Informació (CGI) entre el 2018 i el novembre de 2024, quan es va jubilar. Per tant, n’era el principal responsable. Abans, durant l’anomenada Transició i en els inicis de l’etapa democràtica, l’havien encapçalat tres icones repressives del franquisme, totes elles acusades de tortures: Roberto Conesa (1975-1979), Manuel Ballesteros (1979-1981) i Jesús Martínez (1982-1994).

El maig de 2021, mentre els quatre agents de la 33a promoció de l’Escola de Policia d’Àvila simulaven ser activistes a través d’identitats falses als Països Catalans, el mateix Pereiro Blanco assegurava a la comissió d’investigació del cas Kitchen al Congrés dels Diputats que les figures amb què treballaven eren les del “testimoni protegit” i “l’agent encobert” -previstes legalment sota control judicial. Però no va dir res de la figura d’“agent d’intel·ligència”, que després s’ha acabat reconeixent i que no compta amb cap mena de supervisió judicial.

En el transcurs de les operacions, Pereiro tenia com a superior el comissari José Ángel González, director adjunt operatiu (DAO) del CNP des de 2018. En aquells anys, la comissària valenciana Gemma Barroso ocupava el càrrec de cap d’operacions de la CGI. Tot i el caràcter secret de la seva estructura, se sap que Informació es divideix en diverses unitats centrals i brigades provincials. Dins de les primeres es troben la Unitat Central d’Intel·ligència, la Unitat Central Operativa Antiterrorista, la Unitat de Suport Operatiu, la Unitat Central d’Informació Exterior i la Unitat Central d’Informació Interior, d’on molt probablement depenien les operacions d’infiltració descobertes.

APLICAR LA PLANTILLA ANTITERRORISTA

Es desconeix el paper que van jugar les Brigades Provincials d’Informació (BPI) a Catalunya i al País Valencià. En tot cas, a Catalunya, on van aterrar tres dels quatre talps descoberts, durant

dues dècades hi va haver al capdavant de la BPI un vell conegut dels moviments socials, Jorge Ignacio Moreno, qui des de l’octubre passat és cap superior de la Policia a Astúries. A mitjans dels anys noranta, aquest funcionari es va integrar al Grup VI de la Brigada, temut entre diversos entorns activistes. Durant els interrogatoris s’autoanomenava “Jordi” i va ser denunciat, pel cap baix, quatre vegades per tortures i maltractaments. Posteriorment, el 2016, va ser un dels agents que va fracassar en l’intent de captar l’activista Quim Gimeno com a confident.

Precisament, l’anomenat Grup VI es va relançar amb l’arribada de José María Aznar (PP) a la presidència del Govern espanyol, el 1996, per posar el focus en els moviments socials, que ja aleshores es van equiparar amb el terrorisme. És a partir d’aquesta mateixa comparació que el Ministeri de l’Interior i la Comissaria General d’Informació justifiquen les infiltracions policials recents. L’informe de l’estiu de 2022 no només reconeix l’existència d’infiltracions, sinó que ubica l’independentisme dins de l’“estratègia nacional” de lluita antiterrorista i afirma que el moviment es caracteritza per la “multimilitància”. Segons Benet Salellas, que per la seva condició d’advocat d’Òmnium Cultural va rebre aquest informe i que en l’actualitat representa l’activista Òscar Campos, “agents, unitats, metodologies i eines de la lluita antiterrorista acaben aplicades a l’independentisme, i, amb aquesta perspectiva, justifiquen que l’Estat entri en una lògica de dret d’excepció”.

Els darrers anys, la memòria anual de la Fiscalia General de l’Estat ha incorporat l’independentisme català i “l’anarquisme insurreccional” a l’apartat de “terrorisme nacional”. I, el 2022, també va incloure en el mateix sac “l’ecologisme radical violent”. L’advocat madrileny Dani Amelang destaca que, tot i que el document no té valor judicial, “és útil per veure quina és la línia de pensament i actuació de la Fiscalia, que, al mateix temps, ordena les seves prioritats en funció de la informació que li arriba dels diversos cossos policials”.

EL SEGELL D’INFORMACIÓ

Les operacions en què intervén la Comissaria General d’Informació estan tallades per un mateix patró. Benet Salellas, qui va defensar les persones encausades pel tall de l’AP-7 a Salt la tardor de 2019, el defineix d’aquesta manera: “La forma d’elaborar atestats conté l’accés i la consulta a un volum de dades i de bases de dades que no podem contrastar ni visibilitzar”. Aquest penalista relata que en els informes policials apareixen identificades persones a qui no s’ha demanat el DNI pel carrer i conclou que “existeixen uns fitxers que no s’han reconegut públicament, que no estan sotmesos a cap mena de control, que funcionen per perfils ideològics i que formen part d’una pràctica de brigada politicosocial heretada”, afirma en referència a la policia política franquista.

Per a l’advocada d’Alerta Solidària Eva Pous, el secretisme afecta de ple el dret a defensa: “Si no sabem com s’han produït les proves, si no en sabem l’abast, tampoc podem capgirar les imputacions”. A banda dels casos d’infiltració policial, Pous destaca la investigació a Xavier Pellicer, militant d’Alerta i exdiputat de la CUP, en una causa a l’Audiència Nacional (AN) que es va arxivar. En el marc de la batejada com a operació Mambo, la Guàrdia Civil i la Comissaria General d’Informació del Cos ►

En un informe de l’any 2022, la Comissaria General d’Informació justifica les infiltracions en l’independentisme català i les ubica en el marc de l’“estratègia nacional” contra el terrorisme

Marc Hernández Pons

Arriba a Barcelona amb 28 anys. Explica que prové de Palma. Es matricula a la Facultat d'Educació de la UB després de llogar un pis al barri de la Ribera. S'infiltra a l'entitat veïnal Resistim al Gòtic i al Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans. En realitat és de Menorca, respon a les inicials I. J. E. G., va estudiar Criminologia a la Universitat de Girona (UdG) i és funcionari del Cos Nacional de Policia.

Daniel Hernández Pons

Aterra al barri de Sant Andreu de Barcelona amb 31 anys. Assegura que prové de Palma. Lloga un pis a tocar de la Meridiana. S'introdueix al CSO La Cinètika i diu que treballa instal·lant aparells d'aire condicionat. Estableix relacions sexoafectives amb activistes, moltes a través de l'aplicació OkCupid. En realitat és policia i les inicials del seu nom veritable coincideixen amb les del fictici.

Ramon Martínez Hernández

Apareix per primer cop a València amb 27 anys. Es matricula al Grau de Treball Social de la UV i explica que prové del districte de l'Eixample de Barcelona. S'infiltra al CSOA L'Horta i a Cuidem Benimaclet. En realitat és nascut a un municipi costaner del Baix Llobregat, respon a les inicials R. M. F. i també és agent de la 33a promoció de l'Escola de Policia d'Àvila.

Maria Perelló Amengual

Es deixa veure per primer cop a Girona amb 27 anys. Es matricula al Grau d'Educació Social de la UdG. S'infiltra a l'independentisme i al moviment antiracista i pel dret a l'habitatge de Girona i de Salt. Consolida una relació de parella amb l'activista Òscar Campos. En realitat és policia, respon a les inicials M. I. T. i va estudiar Criminologia a la Universitat Pompeu Fabra.

Nacional de Policia van destinar recursos a intervenir telefònicament, vigilar, seguir i documentar fotogràficament reunions, mobilitzacions i desplaçaments d'activistes dels Comitès de Defensa de la República (CDR) i de l'esquerra independentista.

Des de Madrid, Daniel Amelang també ha detectat les mateixes praxis reflectides en les causes: “De vegades els atestats fan referència a temes que es van tractar en determinades reunions sense explicar quina és la font de la informació: això podria significar que hi ha un informant o que s’hi va col·locar un micròfon”. El lletrat detalla que, fa uns anys, en un judici contra un independentista gallec acusat de “terrorisme”, un agent de la Comissaria General d’Informació es va acollir a una ordre del Consell de Ministres de 1986 per evitar explicar com es va dur a terme el seguiment d’un possible membre de l’organització.

En aquell Consell de Ministres es va aprovar un acord pel qual es classificaven determinats assumptes i matèries com a “secrets” i “reservats”, entre els quals hi havia l’estructura, l’organització, els mitjans i procediments operatius específics dels serveis d’informació, així com les seves fonts i “totes les informacions o dades que puguin revelar-les”. Deu anys més tard, en un nou acord ministerial, s’especificava la classificació de “secret” per a la lluita antiterrorista i el 2014 es va ampliar a la lluita “contra la delinqüència organitzada”. Per tant, les operacions d’infiltració policial es desenvolupen a l’empara de la llei de secrets oficials, una polèmica norma d’origen franquista. El mur només es podria superar si un jutjat sol·licités desclassificar els documents de les operacions al Consell de Ministres, l’òrgan que finalment ho podria acordar.

FISCALIA: “SENSE CAP REGULACIÓ”

Fins ara ja són tres les querelles interposades arran de les operacions d’infiltració -conegudes com a cas Dani, cas Maria i cas Ramon- i una demanada contenciosa administrativa pel primer episodi d’infiltració policial descobert, el de Marc Hernández Pons, que està pendent de resolució al Tribunal Constitucional.

La Fiscalia està jugant un paper determinant per frenar o alentir l’acció judicial. En un escrit comunicat a les parts el 13 de setembre de 2023, el ministeri públic va demanar al jutjat d’instrucció 21 de Barcelona que no admetés a tràmit la querrela criminal pel cas del policia espanyol D. H. P., infiltrat a Barcelona, en considerar que no s’hauria comès cap delictes. A l’escrit, considera que va haver-hi consentiment en les relacions sexoafectives, que les dones afectades van acceptar les relacions “lliurement, sense violència ni intimidació”. A més, afegeix que l’infiltrat no podia “abusar de la seva condició de policia, que les querellants desconeixien”, i que no existeix “cap indici” que el policia infiltrat establís aquestes relacions “perquè eren objectius o instruments d’investigació”.

El que sí que reconeix el ministeri fiscal és que la figura d’agent d’intel·ligència, a diferència de l’agent encobert, no està regulada en el marc normatiu espanyol. Per a Mireia Salazar, advocada del Centre de Defensa dels Drets Humans Irídia, aquest reconeixement “valida el que nosaltres sostenim: que la manca de regulació és una esclatxa clara per a la vulneració dels drets fonamentals”. Per aquesta raó, juntament amb el sindicat CGT, Irídia acaba de recórrer al Tribunal Constitucional la inadmissió del cas per part l’Audiència de Barcelona.

En el cas judicialitzat a Girona, Benet Salellas denuncia un “ajornament permanent”, ja que la querrela es va presentar el novembre de 2023 i el jutjat d’instrucció encara no s’hi ha pronunciat. A més, recalca que hi ha hagut un canvi de criteri de la jutge instructora: “Abans de prendre la decisió, ha demanat un informe a la Fiscalia, un tràmit que no és preceptiu ni habitual”. ●

I ara, què fan?

El retorn de “Marc” a Menorca

L’equip d’investigació de la *Directa* ha pogut confirmar que l’agent amb l’al·lies Marc Hernández Pons ha recuperat l’activitat professional al Cos Nacional de Policia espanyola a l’illa de Menorca.

Presència de “Dani” a Madrid

Tot i que alguns mitjans havien afirmat que havia estat destinat a una ambaixada lluny de l’Estat espanyol, a l’infiltrat conegut com a Daniel Hernández Pons se l’ha vist a Madrid. No ha modificat la seva estètica *alternativa*, pentinat amb cresta i amb grans tatuatges.

Confidents, talps digitals i més vies per captar informació

El Departament de Seguretat Nacional, adscrit a la Moncloa, ha usat fons reservats per obtenir delacions en espais polítics i socials. Els Mossos d'Esquadra s'han introduït a mòbils i suplantat identitats digitals per radiografiar l'activisme

TEXT: **ESTER FAYOS I JESÚS RODRÍGUEZ**

“**T**rebalem en el Departament de Seguretat Nacional i ens dediquem a buscar col·laboradors, gent que ens doni un cop de mà en distintes temàtiques. A Catalunya, evidentment, ens dediquem a l'independentisme”. Així es va presentar un dels dos agents policials que, entre l'abril i el juny de 2022, van intentar captar com a confident un jove independentista per obtenir informació de les joventuts d'Esquerra Republicana i el col·lectiu Batec. No va ser un cas aïllat. Des del referèndum de l'1-O hi ha constància de dos casos més.

Si anem més enrere, l'any 2016 el comissari Jorge Ignacio Moreno -antic inspector de la Brigada Provincial d'Informació de Barcelona del Cos Nacional de Policia espanyola- també es va presentar com a membre de “Seguretat Nacional” quan pretenia captar Quim Gimeno -militant anarquista de Barcelona- per aconseguir informació dels casals del Poble-sec.

La cerca de confidents és una de les estratègies de monitoratge d'espais i organitzacions polítiques i socials desenvolupades pel Departament de Seguretat Nacional (DSN), un òrgan creat per assessorar el president del Govern espanyol en matèria de seguretat. Les gratificacions a les persones captades poden ser retribucions econòmiques provinents dels fons reservats o la promesa de reducció de peticions de pena per causes judicials pendents mitjançant pactes discrets amb la fiscalia.

El DSN depèn del Gabinet de la Presidència del Govern espanyol i està sota les ordres de la general especialitzada en enginyeria aeronàu-

tica i armament Loreto Gutiérrez Hurtado, que n'és la directora, i el coronel Alfredo Ortega Bolado, en funcions de director operatiu. Cal recordar que durant el mandat de Mariano Rajoy (PP) va ser dirigit per Jorge Moragas, dirigent del partit involucrat en l'operació Catalunya destinada difamar alts càrrecs independentistes.

TALPS RERE LA PANTALLA

Els Mossos d'Esquadra, seguint l'assessorament de la intel·ligència israeliana, destinen gran quantitat de recursos humans i materials a controlar la informació que circula pels telèfons mòbils. “No tenim Pegasus, però és clar que ens agradaria tenir eines legals que, sota autorització judicial, ens permetessin obtenir proves sobre la culpabilitat o la responsabilitat de determinades persones en fets delictius greus”, deixava anar el comissari Josep Maria Estela l'1 de desembre de 2023 en el marc de la comissió d'investigació del cas Catalangate al Parlament de Catalunya. Dit i fet. Després d'un informe favorable elaborat el 17 de juny de 2024 per Miquel Àngel Garcia, cap de la Comissaria General de les Tecnologies de la Informació i les Comunicacions de la policia catalana, la nova consellera d'Interior, Núria Parlon (PSC), va adjudicar a Excem Grupo 1971 SA, per un import de 5.006.326 euros, un contracte per proveir “serveis integrats d'intercepció i monitoratge de les comunicacions”. Entre altres dependències, els farà servir la Comissaria General d'Informació i incorporen una actualització del programari Reliant, valorat en 533.882 euros.

És el mateix *software* que utilitzen la Guàrdia Civil i el Cos Nacional de Policia espanyola i amb el qual l'any 2020, per posar-ne un exemple, es van interceptar converses de Telegram i WhatsApp de l'expresident de la Generalitat Quim Torra en el marc de la causa judicial del Tsunami Democràtic que impulsava el jutge Manuel Garcia-Castellón. Reliant, una eina dissenyada a Tel-Aviv, té capacitats tècniques similars a les de Pegasus: un cop infectat un dispositiu, pot accedir a aplicacions de missatgeria mòbil encriptada i a l'agenda de contactes de l'aparell o prendre el control de la càmera i el micròfon. Amb aquest mateix programari també es van espiar els telèfons d'una quarantena de membres de l'esquerra independentista i dels Comitès de Defensa de la República (CDR) durant els anys 2018 i 2019.

La Comissaria General d'Informació dels Mossos d'Esquadra ha desenvolupat al llarg dels últims anys altres eines de captació d'informació fora de la llei. És el cas de la suplantació digital d'organitzacions i d'identitats personals, com per exemple de periodistes, per tal d'accedir a documents interns i dades d'espais polítics dissidents. La infraestructura tècnica per fer-ho es va instal·lar a l'edifici Egara de Sabadell, i, malgrat haver-se negat des de l'Oficina del Portaveu del cos policial, l'exconseller Miquel Sàmper va ordenar desmantellar-la un cop es va destapar la conxorxa l'any 2020. Un únic agent va ser expedientat i la Prefectura del cos li va atribuir ser l'autor intel·lectual i material de la creació d'identitats digitals falses amb l'objectiu d'espiar les organitzacions juvenils La Forja i Arran, col·lectius llibertaris i el Sindicat de Llogateres. ●

Refer-se d'una infiltració: d

L'espionatge policial ha tingut impactes individuals i col·lectius, com ara traumes i desconfiances; però també ha comportat aprenentatges comuns, grups de suport mutu i respostes polítiques, comunicatives i jurídiques als espais activistes

TEXT: IRENE MOLINA

Una exposició a Can Batlló (Barcelona), el maig de 2023, en el marc del festival de fotografia Ullal

Negació, vergonya i dissociació van ser algunes de les primeres reaccions en els entorns activistes quan es va revelar que Marc Hernández, Dani Hernández, Ramon Martínez i Maria Perelló no eren qui deien ser, sinó agents del Cos Nacional de Policia espanyola. Les respectives descobertes van derivar en dinàmiques de sobrealerta, por i desmobilització, i no només entre les persones directament afectades. Amb el temps, però, la situació s'ha transformat en acceptació i oportunitats de millora, en protecció i organització col·lectiva per a fer-hi front. D'aquesta manera, els col·lectius sacsejats per infiltracions policials han pogut desmuntar la individualització de l'afectació i, en conseqüència, també de la resposta.

Al voltant dels casos destapats per la *Directa* a Barcelona, València i Girona, s'han format grups locals de suport mutu per a acompanyar l'entorn més afectat i per a poder articular la denúncia política. Al barri barceloní de Sant Andreu de Palomar, per exemple, s'ha creat el projecte

antirepressiu Acció contra l'Espionatge d'Estat (Acció) per a donar suport a les persones afectades per la infiltració de l'agent que actuava amb el nom de Dani Hernández i per a afrontar les despeses judicials de la querrela interposada arran de la descoberta.

En el cas de València, poder fer una gestió compartida "ha sigut tot un repte. De vegades hem sentit que la gent vol passar pàgina i això desmotiva molt", reconeix Maria (qui demana preservar la seua identitat completa), una de les afectades per l'actuació de l'agent Ramon Martínez. Des de fa uns mesos, s'ha articular un grup amb militants de diversos espais on va actuar l'infiltrat. "Organitzar-se ha suposat començar a trencar la dissociació col·lectiva que es vivia i que no deixava polititzar la ràbia", afegeix. Junt amb la resta de casos, el col·lectiu vol que no es deixi de parlar del tema i demana que s'assumeixen responsabilitats polítiques.

Aquests grups de suport han entrat també en contacte amb col·lectius i persones afectades per les infiltracions destapades en els dar-

ters anys a Madrid i han organitzat trobades per a fer difusió conjunta de les respectives situacions, explorar un marc polític de vulneració de drets fonamentals i informar sobre les pràctiques i les tècniques de les infiltracions policials. També han entrat en contacte amb activistes afectades pel cas d'espionatge massiu britànic conegut com a Spycops Scandal (trama mitjançant la qual, des del 1986, més d'un centenar de policies van espionar més d'un miler d'activistes i grups polítics d'esquerres). A diferència dels Països Catalans, al Regne Unit es va activar una investigació interna al si de la policia i va prosperar un procediment judicial. El Centre de Defensa de Drets Humans Irídia de Barcelona ha traduït els documents elaborats per les activistes britàniques amb recomanacions per a donar resposta a les infiltracions i facilitar-ne la difusió a l'Estat espanyol. "Allà al·lucinen amb el fet que aquí no hi hagi conseqüències de cap mena ni un descrèdit total de l'Estat", reflexiona Sílvia Rispau, una de les portaveus del grup d'afectades per

l'actuació de qui es feia dir Maria Perelló a Girona.

REFORÇAR LA PROTECCIÓ

Un dels reptes ha estat aprendre a despersonalitzar els fets i entendre la infiltració policial des d'una dimensió estructural. "No es tractava d'un atac individual a la meua persona, sinó a qui lluita. La policia ens ha instrumentalitzat per a obtenir informació i fer un mapatge dels moviments socials", explica Guillem Ortega, militant del Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans (SEPC) afectat per la infiltració de l'agent que actuava com a Marc Hernández. Un altre dels reptes és acotar bé la sobrealerta, "que ha de ser una alia- da, però sense derivar en paranoies i desconfiances cap a les companyes", afegeixen des d'Acció.

Martí Cusó, membre de Resistim al Gòtic, col·lectiu colpejat també per l'actuació de Marc Hernández, explica que des del principi es va apostar pel treball intern i de cohesió grupal: "Vam dedicar molt de temps a polititzar i encaixar el que havíem viscut". Des d'Acció,

Del xoc a l'apoderament

Manifestació a Girona en reacció al desemmascarament de Maria Perelló el 20 de juliol de 2023 | **JOAN AURELI MARTÍ**

Xerrada al CSOA L'Horta de València sobre infiltracions i investigació periodística, el 5 de maig de 2023 | **JAUME FERRANDO**

a Sant Andreu, es va prioritzar “el foment de la cultura de seguretat i forjar aliances sòlides amb propostes antirepressives com Colze a Colze”, campanya nascuda a partir de les operacions antiterroristes contra l'anarquisme l'any 2013. Plegades, van organitzar unes jornades al centre social La Cinètika la tardor de 2023 amb l'objectiu de generar un aprenentatge comú, “que pugui servir per prevenir i confrontar aquestes pràctiques en el futur”.

Els col·lectius que han estat camp d'operacions policials emmascarades funcionen amb assemblees obertes, com és el cas del Sindicat

d'Habitatge de Salt o l'assemblea veïnal Cuidem Benimaclet: “Som moviments transformadors i necessitem que la gent s'hi sume; no tindria cap sentit tancar-se”, rebla Sílvia Rispau. Per això, ara són més curiosos amb les persones noves que aterren a l'espai, “i, quan ha emergit alguna sospita, s'han fet les comprovacions pertinents”. Els patrons comuns de les infiltracions descobertes han permès descartar, per falta de fonament, altres casos sospitosos arreu del país.

RESILIÈNCIA DAVANT DEL TRAUMA El Centre Sira de Drets Humans i Salut Mental ha acompanyat i ava-

luat, mitjançant el Protocol d'Is-tambul de les Nacions Unides -guia de referència per a la investigació i la documentació de casos de tortura i tracte degradant-, la majoria de les persones afectades per l'actuació dels talps policials. La seua anàlisi conclou que es tracta de casos de “maltractament i tortura”. Pau Pérez, director clínic del centre, assenyala que davant d'episodis traumàtics “el vincle col·lectiu és el millor garant per a afrontar-ne els impactes”.

Irídia i Alerta Solidària (organització antirepressiva de l'esquerra independentista) han proporcionat acompanyament jurídic, però també psicoemocional, als col·lectius afectats en tres dels casos. A més, algunes militants han rebut suport psicològic personal per a abordar el trauma. “Hem entès que la vulnerabilitat no és un problema, sinó una potencialitat”, sentència una activista d'Acció. Per la seua banda, des del grup de suport valencià es detalla que es troben en un “procés de dol”, perquè les relacions que van establir amb l'agent infiltrat eren de mentida

i algunes persones també han mostrat dificultats de socialització: “És important processar el trauma, que no es quede latent i esclate”. Ana Cameros, membre del projecte de facilitació de grups l'Argila, que ha conduït acompanyaments a persones afectades en València, ressalta les resistències a parlar de l'impacte personal i a validar emocions més enllà de la ràbia, “perquè tenim la idea que això ens debilita enfront de l'Estat, però en realitat és important fer-ho per al procés de reparació”.

Així mateix, ha calgut preservar la identitat de persones afectades que tenien por a l'assetjament, “ja que hi ha hagut una clara intenció d'assenyalar i humiliar”, destaca Rispau, des del grup de suport gironí. Les persones que van establir relacions sexoafectives amb policies amb la identitat real encoberta han fet trobades que els han servit per a “encaixar certes peces del puzzle i aprendre a conviure amb el debat social del consentiment, de l'abús a través de l'engany i la manipulació per a extreure'n informació”, s'explica des d'Acció. ●

Les persones que van mantenir relacions sexoafectives amb policies que ocultaven la seva identitat han fet trobades que els han ajudat a “encaixar peces del puzzle”

Infiltracions sense fronteres

Les policies europees, també l'espanyola, es van reunir durant una dècada al marge de l'agència oficial, l'Europol, per coordinar les actuacions encobertes d'agents, amb el focus posat en els moviments anticapitalistes i anarquistes, i en l'activisme climàtic i per l'alliberament animal

TEXT: JESÚS RODRÍGUEZ

En plena era tecnològica, sorprèn que l'espionatge clàssic, el de les dobles identitats i les vides falses, es mantingui en els cossos policials europeus. No només és així, sinó que la globalització de les infiltracions ha estat una de les tècniques emprades per facilitar l'accés d'agents en entorns de confiança de moviments anticapitalistes, anarquistes, contra el canvi climàtic o per l'alliberament animal. Aquesta és una de les conclusions de la lectura de la documentació desclassificada l'any 2012 pel Parlament Federal alemany (Bundestag) a petició del grup parlamentari Die Linke i plasmada en un informe del periodista Matthias Monroy per a l'organització de defensa de les llibertats civils i els drets humans Statewatch.

“La confiança de la gent en la privacitat de la comunicació digital disminueix dia a dia. Aquesta és una de les raons per la qual continuaran existint espies”, raona Monroy a preguntes de la *Directa*. Per contra, apunta a la tecnologia com una de les dificultats dels nous infiltrats: “Si publi-

ques fotos teves en línia quan ets adolescent i decideixes fer-te policia cinc anys més tard, corres el risc de ser sempre reconegut amb l'ajuda d'un programari de reconeixement facial”.

Aquest procés d'internacionalització esclata l'any 2000, en paral·lel al moviment antiglobalització, quan milers de joves de tota Europa viatjaven als indrets on se celebraven cimera del G8, del Banc Mundial o de l'OTAN. Els bloquejos de les luxoses seus on es trobaven les cúpules mandatàries mundials no només reunien l'activisme. També eren punt de trobada d'agents que actuaven de manera encoberta, que ho aprofitaven per fer contactes internacionals i buscar coartades per a nous viatges. És el cas de Mark Kennedy, policia metropolità de Londres que va estar més de vint anys infiltrat en l'activisme i va viatjar a Alemanya l'any 2007. Va ser detingut i fitxat per la policia de Berlín, acusat d'haver calat foc a un contenidor d'escombraries. Segons Ehrhart Körting, ministre de l'Interior de l'Estat de Berlín entre 2001 i 2011, Kennedy no va informar la fiscalia de la seva identitat real i durant

tot el procediment va utilitzar el seu àlies activista, “Mark Stone”.

Entre els principals objectius documentats de les infiltracions transfrontereres figuren les cimera de protesta contra la Unió Europea, el G8 i l'OTAN, però també les campanyes contra companyies energètiques (EON, Shell i BP) i fabricants d'armament. Significativament, l'agent Mark Kennedy hauria treballat per a la companyia de seguretat privada Global Open, i va fundar posteriorment Tokra Company. Es té constància de la seva presència a Islàndia durant les protestes contra la central hidroelèctrica més gran d'Europa, que genera electricitat per al conglomerat siderúrgic nord-americà Alcoa. No se sap qui va ordenar la presència de Kennedy, ja que la policia islandesa no en tenia constància, però va ser tan fructífera que va arribar a escriure un capítol del llibre titulat *Salvant Islàndia*, on es parlava de la crisi climàtica i mediambiental. També va redactar un article per a la revista ecologista *Earth First!* -editada pel col·lectiu del mateix nom, classificat com

a organització terrorista per l'FBI nord-americà. Firmava amb el pseudònim de Lumsk.

L'externalització de les infiltracions també està documentada en el cas de policies d'Alemanya. L'agent federal Simon Bromma va participar activament en el campament No Border contra les polítiques migratòries de la Unió Europea, celebrat a Brussel·les (Bèlgica) durant el setembre de 2010. I, complementàriament, es coneix l'existència de policies que ocupen posicions activistes estratègiques per tal d'estar en contacte amb militants d'organitzacions d'altres països. Per exemple, Danielle Durand, nom fals d'una policia infiltrada austríaca que va buscar allotjaments per a activistes pels drets dels animals a Viena i a la regió d'Estíria. Durand, posteriorment, es va desplaçar a trobades internacionals pels drets dels animals a la localitat holandesa d'Appelscha i a la suïssa de Lucerna. Portava un telèfon mòbil modificat que permetia, segons va declarar a un tribunal austríac, que el seu oficial supervisor escoltés converses en temps real.

A l'esquerra, el policia federal alemany Simon Bromma, que es va infiltrar en el campament No Border contra les polítiques migratòries de la UE; a dalt, Mark Kennedy, agent de la Policia Metropolitana de Londres infiltrat amb el nom de Mark Stone; a la dreta, la policia austríaca que va militar en el moviment animalista amb l'àlies Danielle Durand.

Durant la cimera del G8 celebrada a Heiligendamm (Alemanya) l'any 2007, la policia regional de l'estat de Mecklenburg i Pomerània Occidental hauria sol·licitat la presència de “tres o quatre” agents infiltrats britànics. Posteriorment, es va saber que en total hi van assistir una dotzena d'infiltrats estrangers, alguns provinents d'agències d'intel·ligència privades. També s'ha sabut que a la cimera del G8 al castell de Gleneagles (Escòcia), l'any 2005, hi van ser presents cinc policies infiltrats provinents d'Alemanya. Segons Jörg Ziercke, expresident de l'Autoritat Federal de la Policia Criminal

d'Alemanya, aquest tipus d'intercanvis d'infiltrats és “habitual”, i també s'ha produït al si del “hooliganisme durant mundials de futbol o altres grans esdeveniments esportius”.

COORDINACIÓ A L'OMBRA
Totes les casuístiques i controvèrsies derivades de la mobilitat de les infiltracions es tractaven al Grup de Cooperació Europeu sobre Activitats Encobertes (ECG-UA), un organisme al marge de l'oficina oficial de coordinació de les policies del continent, l'Europol. La tasca de l'ECG-UA es focalitzava en la delinqüència organitzada i de “motivació política”, segons

van reconèixer les autoritats alemanyes a preguntes parlamentàries. La primera cimera del grup es va celebrar a Polònia l'any 2001, i després es van anar fent de manera rotatòria. A la delegació espanyola hi havia representants del Cos Nacional de Policia, segons consta a la documentació desclassificada. Una de les conclusions de les trobades d'aquest òrgan informal va ser l'establiment dels denominats Equips d'Investigació Conjunts, previstos a la legislació comunitària i que havien de servir per eliminar barreres i dificultats burocràtiques. Aquest mètode permet que l'Europol introdueixi la informació recollida als seus sistemes.

L'assistència transfronterera és imprescindible per proporcionar documents falsos a agents amb identitat encoberta, com ara la inscripció d'una empresa falsa en un registre mercantil o l'obertura d'un compte bancari a l'estranger. Una de les reflexions que es va plasmar durant les trobades policials europees és que “aquestes mesures poden fer més creïbles les històries de vida dels infiltrats per aconseguir la cooperació dels membres de les organitzacions criminals”. L'ECG-UA, finalment, es va dissoldre i en l'actualitat tota la coordinació s'ha de fer a través de l'Europol.

En un dels informes de Gilles de Kerchove, coordinador de la Unió Europea en la lluita contra el terrorisme entre els anys 2007 i 2024, s'assegurava que les iniciatives de les infiltracions policials transfrontereres eren insuficients i recomanava “la intercepció de les comunicacions, la investigació de sistemes informàtics, l'ús de dispositius de seguiment i altres equips de gravació col·locats a sota o dins dels vehicles en moviment, dins del territori dels diversos estats membres”. Si recapitem el que ha passat posteriorment, tot apunta que li han fet cas. ●

El 2007, Mark Kennedy, agent metropolità de Londres infiltrat en l'activisme ecologista, fou detingut a Alemanya per cremar un contenidor i no va informar de la seva identitat real

Sobirаний

EMPELTS DE MEMÒRIA

TEXT: **MARC CAMPOS**

L'associació Connecta Natura ha dedicat els últims anys a aplegar una col·lecció d'arbres fruiters de varietats tradicionals de les comarques de Castelló, als peus de l'antic castell de Xinquet

En el cor de la serra d'Espadà, a les comarques del nord del País Valencià, travessades per un rierol hui sec del qual tan sols queda un caixer buit fruit de l'erosió de l'aigua, s'alcen les últimes pedres del despoblat Xinquèr -topònim àrab que significa 'pallissa' o 'graner'-, que en l'actualitat pertany al municipi de l'Alcúdia de Veo, a la Plana Baixa.

L'antiga població, abandonada en els anys de la Guerra Civil per la seua proximitat al front -"dos muntanyetes paral·leles com dos mamelles" (així les anomenen) encara llueixen les restes de les trinxeres d'ambdós bàndols-, té els seus orígens en temps àrabs, concretament, segons les expertes, en el poble amazic, també conegut despectivament com a *berber*. Es va conformar al voltant d'una fortificació que servia per a controlar el pas de persones i mercaderies per la serra d'Espadà.

A unes passes de les cases en ruïnes i de l'església de la Puríssima Concepció, segurament adés mesquita -en els murs de la qual encara es poden llegir tallades en la pedra les insígnies de la CNT i la FAI; en certes ocasions, i aprofitant les lletres coincidents, reconvertides en vïctors a Franco-, trobem el castell de Xinquèr. Des de dalt d'un puig i construït sobre una penya, l'antic castell guarda encara la vall de Xinquèr. Pertanyent en els últims temps a la casa de Xèrica, ja tan sols hi queden restes d'alguns murs, d'alguns merlets i de dues torres.

UNA BIBLIOTECA D'ARBRES

Als seus peus, un bancal. Un bancal que és alhora una biblioteca. Una biblioteca plena de fulles, algunes perennes i d'altres caduques. Una biblioteca d'arbres, un recull de varietats tradicionals de les comarques de Castelló que s'escampa per l'esplanada, el replà sobre el qual s'alça el castell, fins a les garretes o els bancals estrets que baixen per les fal·des del turonet.

Així ho defineix Pau Agost-Andreu, membre de Connecta Natura i un dels artífexs d'aquest arxiu viu d'arbres fruitals que constitueix una peça clau de la memòria col·lectiva d'aquestes terres. Mentre el paisatge es desplega, ens conta emocionat com va conèixer a Vicent, la persona que els va obrir les portes per a desenvolupar el projecte en aquesta ubicació.

Vicent -que va faltar ara fa uns mesos mentre feia allò que més estimava, passejar per la muntanya- va ser un treballador de la banca que va voler canalitzar l'estrès de la vida urbana, no amb el diazepam o l'alcohol, com alguns dels seus col·legues, sinó amb caminades per la muntanya. Des de jove, va ser un enamorat de la comarca i formava part de la Societat d'Amics de la Serra d'Espadà, amb la qual eixia a caminar molt sovint. I, caminant, caminant, un dia va conèixer a Justo.

Justo fou un home que va nàixer i viure en l'avui despoblat de Xinquèr, un dels últims habitants vius d'aquella població hui extinta. Prompte, Vicent i Justo varen fer lliga i començaren a fer passejos junts, durant els quals l'antic poblador explicava al banquer com era tot adés de la guerra. "El somni de Justo -ens conta Pau Agost-Andreu- era que la gent coneguera la vall de Xinquèr, per a ell la més preciosa del món". Vicent, contagiad per Justo -que coneixia totes les fites, cada marge mitger, cada tros de terra i cada camí-, va anar endinsant-se en la memòria de la vall i enamorant-se'n.

D'aquesta manera, Justo ajudà a Vicent a fer els contactes per a poder comprar les terres i, més tard, a delimitar les finques. "Vicent tenia els recursos i Justo, els coneixements", conta el membre de Connecta Natura. Camps d'oliveres, un parell de cases en el poble, antics bancals de vinyes perduts, pinars, el castell, un parell de parcel·les a vora bassa... En total, al voltant de vint hectàrees, entre terreny agrícola i forestal. "Vicent venia tots els caps de setmana, però no donava coll, aixina que la part del castell la duia una persona del poble: cultiu industrial, NPK, glifosat...", explica Agost-Andreu. "Però a Vicent li sabia mal que, als peus del castell mil·lenari, en el cor de la serra d'Espadà, hi haguera eixa gestió poc sostenible, aixina que va buscar entitats que tractaren d'una manera més sensible la terra i contactà amb Avivença, l'Associació Valenciana d'Entitats de Custòdia del Territori, i d'ahí arribà a nosaltres", prossegueix.

UN MOSAIC AGROFORESTAL

Inicialment, en 2015, quan Connecta Natura va arribar a la vall de Xinquèr, la idea de Vicent era renaturalitzar el paisatge i transformar-ho tot en un bosc de carrasques. "Li diguérem que no perquè la renaturalització ja s'estava donant, i que allò que podria tindre un valor ecosistèmic i social afegit era conservar l'agricultura", recorda Pau Agost-Andreu. I és que, com ell mateix apunta, la serra d'Espadà es caracteritza pel seu mosaic agroforestal, un paisatge en tessel·les de diferents cobertes boscoses i agrícoles que conviuen.

"Vàrem establir una relació de confiança i, quan va veure que no érem a soles quatre *hippies* que venen a plantar dos arbres que no els reguen i es moren, ens va donar mànegua ampla per a dur a terme el projecte de recuperació i conservació de varietats tradicionals en les seues terres", recorda el membre de Connecta Natura. Cal tindre en compte que la conservació de les varietats fruitals no és com la de les hortalisses, amb les quals n'hi ha prou guardant la llavor. Per a conservar la varietat d'un fruiter, cal tindre almenys un arbre viu per a poder traure'n varetes en les quals fer empelts i poder replicar-lo.

En paraules de Pau Agost-Andreu, "tindre una col·lecció d'arbres -a hores d'ara, l'única gran col·lecció de fruitals de varietat tradicional del País Valencià- combinada amb bancals

Connecta Natura, més enllà de la vall de Xinquèr, ha teixit una xarxa de "guardianes" que compta amb més de 1.700 arbres repartits per fins a 105 parcel·les del País Valencià

Pau Agost-Andreu, de Connecta Natura, en un taller d'empelt en el transcurs d'una setmana cultural a la Pobla de Benifassà

xicotets d'espècies forestals -principalment carrasques, pins, oliveres i pomeres silvestres d'Espadà- genera un cordó biodivers que protegeix d'incendis, ofereix serveis ecosistèmics com ara menjar a la fauna i afavoreix la pol·linització”.

El terme que s'empra des de Connecta Natura a l'hora de definir aquesta manera de relacionar-se i viure en l'entorn és el de *coevolució*. Així ho fa també la periodista i activista ecofeminista Patricia Dopazo al llibre *Guardianes de biodiversitat i memòria*, editat per Connecta Natura en 2023, que fa una crida a la necessitat de generar comunitats que sustenten la vida, com van fer -en un temps en què tot era rural- les nostres avantpassades, generació rere generació i en harmoniosa relació amb les diverses espècies, tant de flora com de fauna.

Com bé s'explica en la publicació, fruit de la conveniència mútua, seleccionant llavors i ubicacions, interpretant, observant i compartint, s'han anat generant una cultura i un ecosistema que es nodreixen mútuament amb paciència i generositat. Des de Connecta Natura fan un pas no sols cap a la millora i la conservació de les varietats, sinó també cap a la conservació dels coneixements del passat i del futur, i s'erigeixen com a “guardianes de varietats i coneixements tradicionals”, tal com es defineix l'associació.

En un context en què s'han perdut el 75% de les espècies cultivades del món -segons dades de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO)- i en

què l'estandardització i l'homogeneïtzació s'escampen per tots els aspectes de la vida, aquesta entitat ha volgut anar més enllà de les muntanyes de la vall de Xinquet i ha anat teixint una xarxa participativa de “guardianes”, que ja compta, en els seus dos anys d'existència, amb més de 1.700 arbres repartits en 105 parcel·les a diversos llocs del País Valencià.

“És una biblioteca dispersa de fruiters on es poden estudiar en condicions de sòl, climàtiques i culturals diverses. Ens proporciona una gran informació de cada varietat”, explica Agost-Andreu. I afegeix: “Açò és el que havia fet el poble des de temps antics: estudiar i intercanviar varietats, adaptar-les a les zones i perfeccionar-les”.

UN PATRIMONI VIU

El fruit: un gran catàleg de varietats, sabors, colors i olors custodiat per les persones del territori que les planten i les consumeixen diàriament, i que amb els seus actes quotidians combaten l'abandonament de l'agricultura tradicional i del món rural. Segons Connecta Natura, es tracta d'un “element simbòlic clau del patrimoni comú, fruit del treball i la cooperació. Açò fa que les seues habitants tinguen un element de vinculació i identificació amb el territori, independentment de la seua opinió política, condició econòmica, edat o gènere”.

L'associació va encetar al desembre la campanya de repartiment de fruiters, que s'allargarà fins a la primavera ►

Dos voluntaris durant la plantació de la col·lecció d'arbres al castell de Xinquer en 2024

Línia d'albercoquers de la col·lecció de fruiters al castell de Xinquer

► d'enguany. S'hi pot participar fent-se sòcia de la Xarxa de Guardianes de Varietats i Coneixements Tradicionals a través de la seua pàgina web. Dins del catàleg de varietats recuperades de les comarques de Castelló trobem des de cirerers, pomeres, pereres i figueres fins a albercoquers, bresquilleres (o presseguers), pruners i ametlers; a més de vinyes, magraners i espècies més silvestres com la nesprera europea o els gínjols.

“Gràcies al treball amb les varietats de fruiters tradicionals hem començat a interpel·lar les llauradores, que són les que habiten en el món rural i treballen la terra”, explica Pau Agost-Andreu, “perquè han vist com altra gent també donava valor a aquells vells arbres que les seues avantpassades varen plantar en el seu bancal i que varen estar ahí quan la fam apretà”. I conclou: “El projecte de Connecta Natura és el projecte de totes, perquè volem conservar el patrimoni de totes, perquè no hi ha comunals sense comuneres”.

Així, molta gent acudeix al repartiment d'arbres de Connecta Natura. Hi ha qui hi va per teixir xarxa des d'una mirada més política; també qui opta per plantar la mateixa varietat que les seues iaies, per conservar -des del vessant emocional- aquell tros de memòria que ha estat a punt de morir amb els últims arbres, ara conservats i multiplicats per les persones que participen, d'una manera o altra, en l'associació.

UN REBOST ENFRONT DE L'AVANÇ DEL FORMIGÓ

Les comarques del nord del País Valencià són un dels territoris més muntanyosos de la península Ibèrica i amb una densitat de població més baixa -el 88% dels municipis tenen menys de 5.000 habitants-, fruit de l'aïllament i la migració a les ciutats. Aquest descens demogràfic ha anat acompanyat de la pèrdua del patrimoni natural i el seu coneixement tradicional associat.

Però aquestes terres -on conflueixen la morfologia calcària i l'argilosa- ja en saben prou de despoblació, i també de resistència. En la primera meitat del segle XVI va ser l'escenari de batalles en les quals les hosts de Carles V s'enfrontaren a algunes de les últimes poblacions islàmiques de la península. Eren els irreductibles mudèjars, que habitaren els monts que separen Sogorb i Onda, i que varen perpetrar nombroses victòries bèl·liques enfront de les tropes cristianes, com ara la del castell de Xinquet.

Finalment, derrotada i batejada forçosament com a morisca -o de “cristians nous”-, aquella població fou expulsada en la primera dècada del segle XVII. Així, aquests territoris van perdre gran part de la seua població i, per descomptat, de la seua riquesa material i cultural. Hui, les tropes ocupants són les de la desagrarització de la societat moderna, amb la urbanització i la connotació negativa del camperolat -és a dir, la ruralofòbia- i les del productivisme basat en la intensificació, la concentració i l'especialització de conreus. És una disputa entre la científicació i el coneixement tradicional.

Però allà on, per la seua orografia inhòspita, no varen poder arribar les tropes de Jaume I, tampoc hi va arribar la industrialització de l'activitat agrària, per la qual cosa les llauradores d'aquestes terres d'històrica producció fructícola no varen poder invertir en el nou paquet tecnològic de la revolució verda, i van estar sotmeses a l'impacte de l'èxode rural, la masculinització i la pèrdua de sobirania; però també varen facilitar la conservació de varietats tradicionals.

La solució als problemes del món rural, ja des dels temps del tio Paco Martínez Soria, es plantejaren pensant en el que falta i no valorant el que hi ha. “Cal dur l'internet, posar caixers automàtics o instal·lar una macroplanta fotovoltaica”, es diu, per exemple. En definitiva, urbanitzar el món rural, dur la ciutat al camp, seguint la dita segons la qual “com més lluny el sant, més miracles fa”. I així, a poc a poc, s'allunya el que tenim a prop.

Això o bé apostar per la terciarització, la turisticació i la renaturalització, i convertir els pobles en un espai de contemplació o, cosa que és el mateix, abraçar un turisme rural

adaptat a les demandes urbanites. Enfront de tot açò, Connecta Natura busca dinamitzar el món rural “no des del que falta, sinó des del que hi ha, des del que cal preservar; és a dir, plantejar el desenvolupament rural a través de les varietats tradicionals aprofitant la seua capacitat de convocatòria, de comunió”. Així ho explica David Navarro, soci de Connecta Natura des de la seua fundació l'any 2014, quan un grup d'estudiants de ciències ambientals del campus de Gandia, de la Universitat Politècnica de València, van constituir l'associació, en aquell moment fonamentada en el voluntariat i en la gestió de sols forestals, reivindicant des del principi la figura de la custòdia del territori. Hui, professionalitzada, centrada geogràficament a les comarques de Castelló i orientada a l'àmbit de l'agroecologia, l'entitat treballa en la recuperació i la preservació de la biodiversitat cultivada, amb la finalitat de restaurar el paisatge mediterrani i reconnectar les persones amb el seu territori i patrimoni.

“Fruit de la necessitat de conservar el paisatge tradicional mediterrani, que es configura en forma de mosaic (perquè no és ni tot forestal ni tot treballat), apostarem per la promoció de l'ús dels recursos i no la conservació a soles per relacionar-nos amb l'entorn natural i no concebre la naturalesa com un museu”, expliquen des de l'entitat. Amb aquest objectiu va nàixer el projecte Mosaics de Vida, “com una experiència que tracta de mantenir i fomentar l'heterogeneïtat del paisatge típic de les nostres terres mitjançant la promoció de pràctiques agroecològiques sostenibles, la biodiversitat cultivada i el desenvolupament rural, així com l'intercanvi d'experiències i coneixements per a dur a terme activitats que posen en el centre la nostra riquesa cultural i natural”.

I així tornem a Xinquet, el lloc on s'ha sembrat i empeltat aquest projecte, i a la coevolució entre espècies. Però, a més d'aquesta vall, per a dur a terme tot açò també han sigut de menester una finca de multiplicació de varietats situada en un antic mas de la Vall d'Alba (a la Plana Alta); uns hortets de Vila-real, on també es multipliquen llavors hortícoles tradicionals, i una xicoteta seu a Borriol (a la Plana Alta). I, és clar, la participació de totes aquelles persones que han acudit durant els últims anys als tallers i activitats, com ara les jornades d'extracció de llavors i de plantació d'arbres i els tallers d'empelts, i que han facilitat la retrospectiva i la recol·lecció de varietats amb donacions de varetes, registres participatius i la transmissió horitzontal de coneixements.

“Han fet tots els possibles perquè l'agroecologia i les formes tradicionals d'habitar l'entorn no reviscolen”, remarca Pau Agost-Andreu, “ja que el sistema agroalimentari capitalista, amb arguments com la seguretat o la sanitat, està fet a mida de les grans corporacions. Una varietat no es pot comercialitzar si no està registrada, i per a fer-ho es necessiten recursos humans, materials i econòmics fora del nostre abast”. És per açò que la majoria de varietats tradicionals no estan registrades. +és, “el mercat exigeix productes homogenis, com si foren peces d'automòbil produïdes en sèrie, i aquests fruits, en canvi, presenten una gran variabilitat genètica i són més difícils de domar, cosa que, d'altra banda, fa virtut de la seua diversitat al ser més resistents enfront de la sequera, les plagues, la calor i, en general, els nous escenaris climàtics que se'ns plantegen”.

“Se'ns ha negat la ruralitat durant les últimes dècades”, conclou el membre de Connecta Natura, “però continua viva entre nosaltres, directament o indirectament, encara que siga a través dels records de les nostres iaies, de les nostres avantpassades llauradores”. Certament, arribar fins a la vall de Xinquet és una mena de pelegrinatge a les nostres arrels, mentre l'espai es desplega i el paisatge ens va recordant al nostre pas allò que potser és “ser humà”. Al cap i a la fi, siga per llavor o per empelt, totes som branques d'una mateixa soca. ●

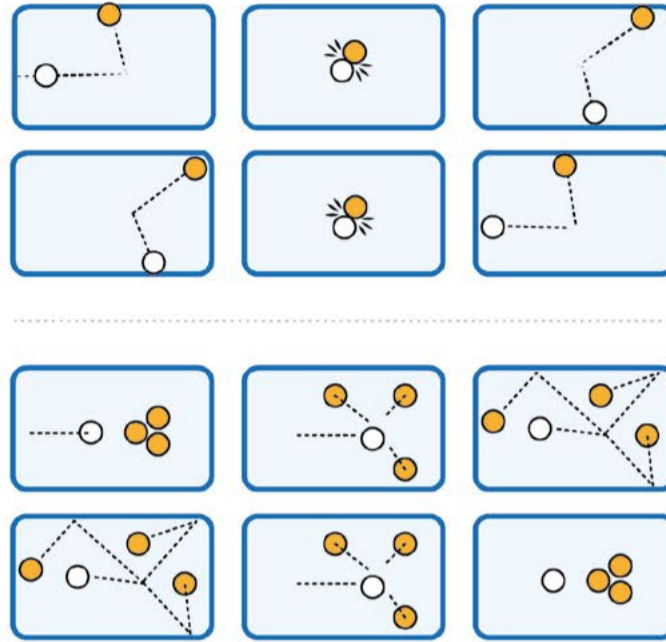
Som temps

TEXT: **ANDREU ANGLÉS-CASTILLO**
 FÍSIC I DOCTOR EN FÍSICA TEÒRICA
MARIA MARÍN I VILAR
 BIÒLOGA, DOCTORA EN GENÈTICA
 I MEMBRE DE CONCIENCIAS BARCELONA
 INFOGRAFIA: **JOSE TÉLLEZ**

El temps avança en una direcció privilegiada, de passat a futur. Tot i això, en qualsevol sistema físic, des del moviment dels àtoms fins al de les galàxies, si invertim el sentit del temps –de futur a passat–, s’obté un sistema físic igualment possible. Com distingim, aleshores, si anem cap al passat o cap al futur? La resposta ens la dona l’entropia. L’entropia mesura el nombre de microestats compatibles amb un macroestat. Il·lustrem-ho amb un exemple quotidià. Imaginem que una habitació està en el macroestat “ordenada” quan cada objecte està en un lloc concret (microestat). Només hi ha una possibilitat de tindre l’habitació ordenada. Ací l’entropia és mínima. En canvi, una habitació pot estar en el macroestat “desordenada” de moltes maneres diferents (microestats): llibres descol·locats, roba per terra, llit desfet... Aleshores, diem que l’entropia d’això macroestat és alta. Si el sistema evoluciona –és a dir, si algú canvia les coses de lloc–, el més probable és que acabem amb una habitació “desordenada”. En altres paraules, els sistemes físics tendeixen a augmentar la seua entropia (com estableix el segon principi de la termodinàmica). Disminuir l’entropia és possible, però més improbable. En definitiva, “anar cap al futur” és anar cap on l’entropia augmenta. Queda clar cap on va el temps, però, com ens afecta el pas del temps als éssers vius? Els éssers humans tenim consciència dels canvis que percebem al nostre voltant i per això ens adonem del pas del temps. Però la percepció d’aquests canvis és subjectiva. Sovint, l’edat cronològica –la quantitat de temps d’existència– no coincideix amb l’edat biològica –aquella definida per com de velles són les nostres cèl·lules degut a les alteracions de l’ADN produïdes per factors com la genètica, la dieta, l’exercici, l’estrés, el descans o el consum de tabac i altres tòxics ambientals. Molts éssers vius experimentem ritmes circadianis, cicles interns d’aproximadament 24 hores principalment activats per la llum. En el cas dels humans, aquests ritmes són crucials per mantindre un estat de consciència i la seua desregulació té impactes en la salut. Siga una il·lusió o una dimensió fonamental, el temps afegeix una perspectiva completament nova a la nostra experiència de la vida.

ENTROPIA EN AUGMENT

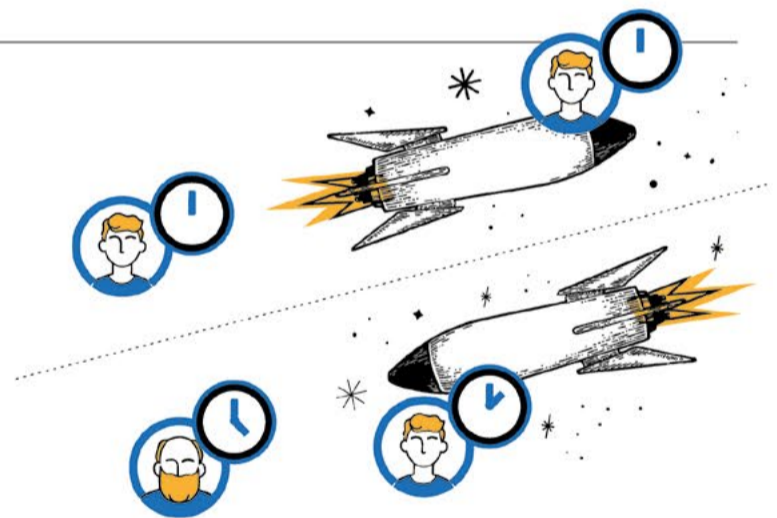

Aquestes dues seqüències representen la mateixa situació, però una amb el sentit del temps invertit. El sentit del temps és determinat per l’augment de l’entropia, però en cap de les seqüències augmenta i, per tant, totes dues serien igual de probables.

En la primera seqüència, l’entropia augmenta, ja que les boles acaben desordenades. En la segona acaben ordenades; per tant, l’entropia ha disminuït. Malgrat que totes dues seqüències estan permeses per les lleis de la física, la primera s’observa més habitualment.

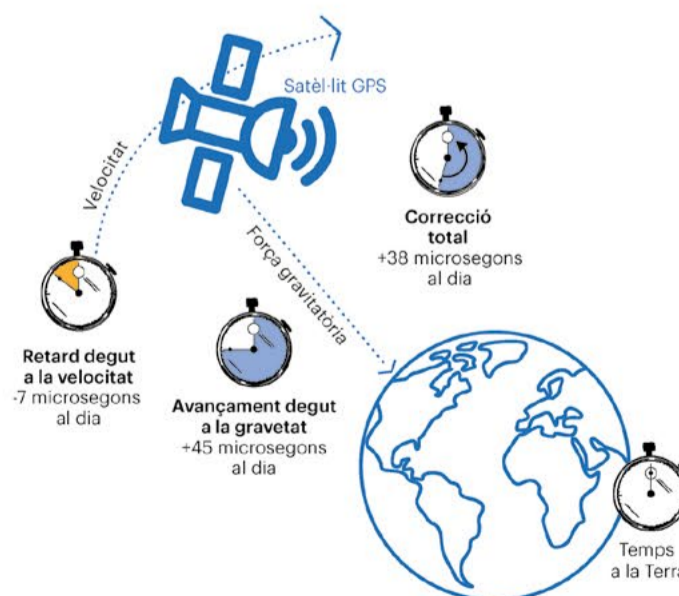
RELATIVITAT

Segons la teoria de la relativitat, el temps transcorre a ritmes diferents per a observadores (persones) que es desplacen amb velocitats diferents. Si una bessona emprengués un viatge espacial amb velocitats properes a les de la llum, quan es reunira amb la seua germana a la tornada, es trobaria que aquesta ha envellit molt més.

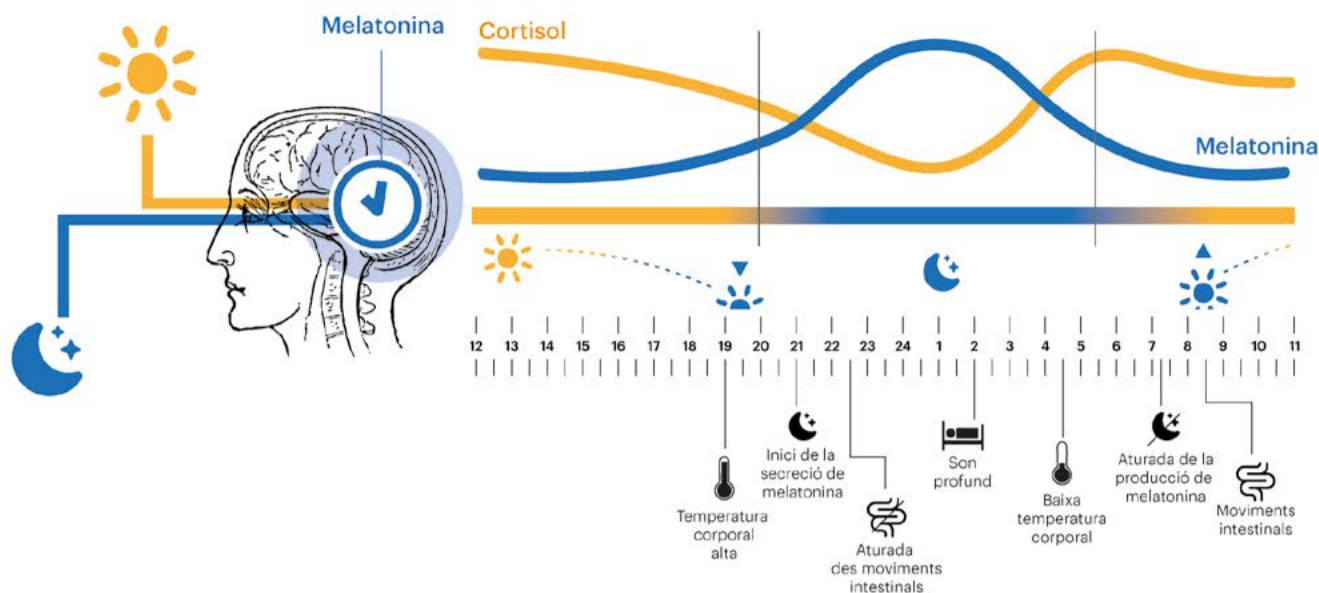

GRAVETAT

A més de la velocitat, la gravetat també pot alterar el pas del temps per a cada observadora. Els satèl·lits GPS han de tindre tots dos efectes en compte, ja que requereixen molta precisió per tal de localitzar els dispositius a la Terra. És per això que han de corregir els seus rellotges constantment per tal de mantenir-se sincronitzats.

Aquest article és fruit del treball col·lectiu de científiques de l'àmbit de la física, la biologia, la història de la ciència i el periodisme científic.

RELOTGE BIOLÒGIC

El nostre rellotge intern es regula pels ritmes circadianis, cicles biològics de 24,3 hores que sincronitzen molts dels nostres processos fisiològics. Durant aquest període, les hormones fluctuen en resposta a la llum, especialment el cortisol i la melatonina, l'hormona encarregada de regular el cicle de la son. La llum del dia inhibeix la producció de melatonina, mentre que en absència de llum s'estimula la seua generació i, per tant, la conciliació del son.

El nostre rellotge intern té una durada de 0,3 hores més que el dia planetari. Gràcies als senyals de l'ambient anomenats *zeitgebers* s'aconsegueixen regular els ritmes biològics diaris.

Dia de 23 hores

MARÇ
El dia s'acurta a **23 h**, un desajust d'1,3 h respecte al cicle circadiani de 24,3 h que fa que ens coste més adaptar-nos-hi.

Quan viatgem d'oest a est és com si acurtésem el dia.

+ jet lag

Quan viatgem d'est a oest és com si allarguésem el dia.

- jet lag

Dia de 25 hores

OCTUBRE
El dia s'allarga a **25 h**, un desajust de 0,7 h respecte al cicle circadiani de 24,3 h que fa que l'adaptació siga més lleu.

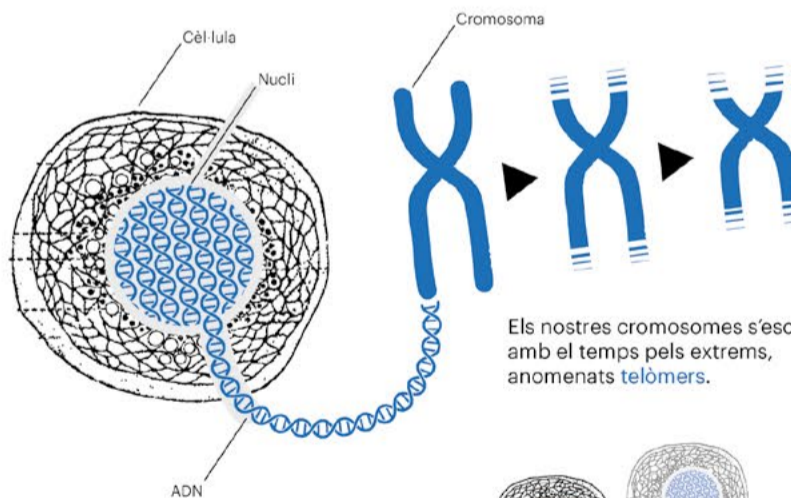
EDAT CRONOLÒGICA

L'edat cronològica és la quantitat de temps d'existència.

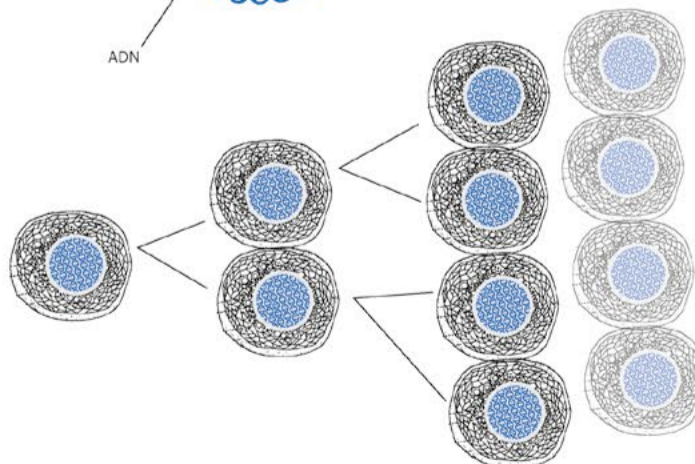
EDAT BIOLÒGICA

L'edat biològica fa referència a com de velles són les nostres cèl·lules degut a alteracions en l'ADN influenciades tant per la genètica com per la dieta, l'exercici, l'estrès, el tabac o l'ambient.

Els nostres cromosomes s'escurcen amb el temps pels extrems, anomenats **telòmers**.

Cada cop que la cèl·lula es divideix, els cromosomes s'escurcen una mica fins que la quantitat d'ADN restant no és suficient per donar a la cèl·lula els senyals per poder dividir-se i es compromet la supervivència cel·lular.

BIBLIOGRAFIA:

- Sean Carroll** | *From Eternity to Here: The Quest for the Ultimate Theory of Time* (Penguin, 2010)
- Neil Ashby** | *Relativity in the Global Positioning System* | *Living Rev. Relativ.* 6, 1 (2003)
- Pablo Barrecheguren** | *Neurocosas* (canal de YouTube, 2017)

Fer net a internet

Iniciatives com els ecowebs minimitzen l'impacte ambiental i obren la porta a reduir la petjada de carboni digital, amb una navegació més fluida, menys temps de descàrrega i l'ús d'energia provinent de fonts renovables en els servidors on s'allotgen

TEXT: **GEMMA CASAMAJÓ**

SÒCIA DE LA COOPERATIVA L'APÒSTROF

MARTA GÓMEZ

SÒCIA DE LA COOPERATIVA JAMGO

IL·LUSTRACIÓ: **GUAGLIO**

Algunes persones que treballen amb tecnologies digitals, el fet d'haver pres consciència del gran impacte que tenen sobre l'escalfament global ens ha posat en contradicció. A les nostres cooperatives fa temps que ens ronda aquest malestar, però hi hem començat a rumiar d'una manera més conscient amb l'auge de la intel·ligència artificial, que és, entre molts altres aspectes, molt demandant d'energia.

A aquest impacte ambiental, hi sumem, naturalment, l'impacte social. El fet que grans corporacions digitals com Google, Meta, Amazon o Microsoft, amb valors que estan als antípodes dels nostres, controlin la major part de la infraestructura i del trànsit per internet i penetrin cada cop més en la vida de les persones fiscalitzant temps i espais íntims, ens genera encara més contradiccions amb la nostra feina.

Davant d'aquest malestar, hem decidit obrir noves portes -portetes, potser n'hauríem de dir- a les nostres empreses: passar del pensament a l'acció o, cosa equivalent, de la presa de consciència a la responsabilitat.

Una d'aquestes portes que hem entreobert és la del disseny i la programació de webs de manera més responsable a través del servei d'ecowebs. Es tracta de pàgines que minimitzen l'impacte en el medi ambient. Als ecowebs, la navegació és més fluida perquè el temps de descàrrega és més ràpid i els servidors on s'allotgen utilitzen energia provinent de fonts renovables. A banda d'aquest servei de *hosting* que fa servir energies netes, compartim factors

de disseny i de programació que contribueixen a reduir l'impacte ambiental d'una pàgina web. Es tracta, per exemple, de reduir la quantitat de vídeos i fotos, minimitzar el transport de recursos, comprimir les imatges o prioritzar webs estàtiques dissenyades amb una estructura que faciliti la navegació. No obstant això, som conscients que moltes organitzacions necessiten eines fàcils per gestionar els seus continguts, i per això volem seguir treballant per crear aquests instruments que ens ajudin a pujar aquest contingut.

Així doncs, en un moment en què la crisi climàtica demana respostes urgents, fem un pas enrere i apostem per solucions més eficients i per començar a prendre consciència de l'energia que consumeixen els nostres webs o els webs que visitem sovint. En aquesta línia, hem creat una eina que serveix per avaluar l'impacte ambiental d'una pàgina web. Li hem posat el nom de Verdi, i és de programari lliure i codi obert perquè sigui replicable i tothom hi pugui aportar millores i noves variants. Verdi elabora un breu informe de l'impacte en valors aproximats d'emissions de carboni i dona consells sobre com disminuir-lo.

El web 2.0 va néixer com una evolució del web inicial. Prometia un espai més obert, col·laboratiu i accessible per a tothom. Aquest paradigma va transformar la manera com ens relacionem a internet: les persones usuàries ja no eren meres espectadores, sinó que podien crear i compartir contingut gràcies a eines com blogs, xarxes socials i plataformes

de vídeo. Tanmateix, aquest mateix model va desencadenar un augment significatiu en la complexitat i el pes de les pàgines.

L'ús massiu de vídeos, imatges d'alta resolució i funcionalitats interactives ha fet que, en catorze anys, s'hagi multiplicat per sis el pes mitjà d'una pàgina web. Això, combinat amb l'increment de l'ús de dispositius digitals connectats a la xarxa, té conseqüències evidents: més dades per carregar, més energia per processar-les i, per tant, un impacte ambiental més gran.

Aquesta exigència d'alimentar internet amb més continguts visuals no respon tan sols a necessitats tecnològiques, sinó també a imperatius de màrqueting i competència empresarial. Cada cop més, les plataformes busquen generar experiències d'usuari més sorprenents mitjançant un ús excessiu d'imatges i vídeos que, malgrat ser espectaculars, sovint resulten redundants o superflus.

Paral·lelament, l'adopció massiva de sistemes que faciliten l'edició de pàgines web, com WordPress o altres eines similars, ha democratitzat la creació de continguts digitals; però aquesta simplicitat té un cost: sovint aquests sistemes inclouen funcionalitats innecessàries que sobrecarreguen les pàgines i, per tant, fan augmentar el consum de dades i d'energia.

En el context actual, aquesta tendència ens obliga a reflexionar críticament sobre els tipus de webs que creem i el seu impacte real, tant ambiental com social, perquè, a més, sovint el web 2.0 es presenta com un ecosistema obert i col·laboratiu, quan en realitat està dominat per plataformes privatives com Meta, X o YouTube. Aquestes corporacions concentren el trànsit d'internet i imposen les seves pròpies regles, cosa que limita la diversitat i la independència tecnològica que inicialment s'associaven al 2.0.

D'ençà que vam començar el projecte, l'interès pels ecowebs ha su-

El món interconnectat no és un núvol immaterial. Són milers de quilòmetres de cables submarins de fibra òptica, milions de servidors, xarxes de computadores, antenes i rúters arreu del planeta

perat les nostres expectatives. Hi ha hagut persones interessades a aplicar aquest tipus de disseny i programació més ecològic als seus llocs web. El fet que, a poc a poc, la sostenibilitat digital guanyi terreny és un senyal clar que la consciència col·lectiva sobre l'impacte ambiental de la tecnologia digital està creixent. Aquesta reacció ens motiva a seguir endavant i a estendre aquesta filosofia. Per això, una altra de les portes que hem obert a les nostres cooperatives és sensibilitzar contra la contaminació digital.

En general, la ciutadania encara té poca consciència d'aquesta contaminació perquè la xarxa sembla immaterial, talment un núvol que sura; però d'immaterial no en té res. El món digital no flota; al contrari, pesa. Pesen els milers de quilòmetres de cables submarins de fibra òptica, naus i naus i naus i naus amb milions de servidors, xarxes de computadores interconnectades, antenes i rúters escampats per tot el planeta en llocs que sovint no veiem, però que devoren una ingent quantitat de recursos i provoquen residus i emissions contaminants.

Per aconseguir aquesta sensibilització, tirem endavant una campanya que, d'una banda, visibilitza la contaminació digital perquè en prenguem consciència, i, de l'altra, ofereix recomanacions per incorporar en el nostre dia a dia a fi de reduir la petjada de carboni digital quan fem servir plataformes en estríming, enviem correus electrònics, naveguem, utilitzem la intel·ligència artificial, dessem informació al núvol o interactuem a les xarxes socials. ●

Una nova concepció de la reproducció assistida

TEXT: **MARIA SELLÉS VIDAL**

MEMBRE DE L'ASSOCIACIÓ DE FILLES I FILLS DE DONANT (AHID)

IL·LUSTRACIÓ: **MARIA QUERALTÓ**

Durant els anys cinquanta, i en el marc del moviment pels drets civils als Estats Units, les dones van començar a exigir l'accés a contraceptius i a mètodes per controlar el nombre d'embarassos. La reivindicació va culminar amb l'obertura dels primers centres de planificació familiar. A l'Estat espanyol van arribar el 1977, després de la mort de Franco. En aquests centres s'oferia informació a dones de totes les edats sobre com funcionava el seu cos a nivell reproductiu, es repartien preservatius i pastilles de l'endemà, i s'acompanyaven processos d'avortament. Totes aquestes accions, al capdavall, eren la posada en pràctica del que avui anomenem *drets sexuals i reproductius*, l'objectiu finalíssim dels quals era que, després de mil·lennis d'expropiació de la nostra autonomia sexual i reproductiva, les dones per fi poguéssim separar una cosa de l'altra i decidir quan follàvem i quan ens reproduïem.

En aquesta lluita pel dret al propi cos, s'hi incloïa que les dones poguessin decidir si volien embarassar-se i parir o no. En aquella època, tal com apunten diverses acadèmiques especialistes, com la jurista Noelia Igareda i el psicòleg social Joan Pujol, i tal com recull també la nostra memòria històrica feminista, aquesta decisió estava sempre plantejada en negatiu. El que es decidia era si les relacions sexuals que mantindríem aquell dia podrien possibilitar un embaràs o no; si un cop embarassades, ho tiràriem endavant o no, i, en el cas que volguéssim tenir dos embarassos, com fer-ho perquè no en fossin deu. Tot estava lògicament pensat per arribar a la contracepció i posar fi a la ignorància endèmica de les dones respecte al seu propi cos.

En aquell inici d'abordatge estatal dels drets sexuals i reproductius -sen-

se deixar de reconèixer els esforços pioners de Frederica Montseny quaranta anys abans-, no s'hi incloïa cap tècnica per possibilitar un embaràs, és a dir, cap plantejament en positiu. Era difícil que s'hi inclogués, perquè les tècniques de reproducció humana assistida (TRHA) encara no existien. Però el més rellevant és que cap d'aquelles dones va assenyalar com un objectiu de la lluita feminista que les dones que no podien quedar-se embarassades per la via natural ho poguessin aconseguir. Mai, fins a finals del segle XX, havíem sentit que embarassar-se i parir eren un dret a conquerir.

Aleshores, si no hi havia una reivindicació ciutadana ni un debat acadèmic o polític, què va fer que els científics desenvolupessin les TRHA? La resposta és en un laboratori del Regne Unit a principis dels anys seixanta, on dos senyors -el ginecòleg Patrick Steptoe i el biòleg Robert Edwards- estaven enfeinadíssims intentant fecundar un òvul fora del cos d'una dona. En l'imaginari col·lectiu, els avenços científics són un esdeveniment positiu, una pota del reverenciat progrés. Em sembla impossible estar-hi en desacord quan avançar científicament vol dir posar tot el coneixement al servei del benestar i del respecte per la vida de totes les espècies i del planeta. Per contra, em sembla molt perillós quan vol dir experimentar per tal d'acumular coneixement amb la finalitat del benefici econòmic. La Dolly és un clar exemple d'això. En què millora la humanitat la clonació d'una ovella? Pensem, en primer lloc, per què es va fer i veurem que l'objectiu des del principi no era humà, sinó econòmic.

L'altra hipòtesi és que dos senyors no podien no fer res davant la gran aberració que representa una dona que no pot parir. En tot cas, per una cosa o per l'altra -i, per descomptat,

deixant de banda la quantitat de dones que van acabar amb els cossos masegats després dels experiments-, l'any 1978 va néixer Louise Brown, la primera "bebè proveta" (ens encanten els apel·latius que ens poseu).

Un cop desenvolupades les TRHA, el pas següent era buscar els arguments per aconseguir-ne la legitimitat social, en altres paraules, posar el negoci en marxa. De sobte, aquell anhel feminista de "poder decidir si embarassar-se i parir, i facilitar la informació i els mètodes necessaris per garantir la decisió presa" podia ser literalment tret de context i utilitzat per a l'objectiu contrari. A partir d'aleshores, embarassar-se i parir passava a ser un dret reproductiu i les TRHA quedaven justificades.

Amb el temps, la seva popularització va donar pas a un nou fenomen: la creació, en paraules de Joan Pujol, d'una *tecnonecessitat*. Laura Rabinad, biòloga i psicòloga especialista en reproducció assistida, explica com, en els últims quinze o vint anys, s'han anat modificant les necessitats de

des i legítimes. Des que va sortir al mercat el formidable mètode ROPA, això ha canviat, i la biologia ha passat a ser central per a la fundació i la legitimitat d'aquestes famílies. El mètode ROPA ha creat la impressió de fer possible aquella fantasia i ha desplaçat més al marge tot allò queer.

En realitat, l'únic que ha aconseguit el ROPA és que el procediment s'encareixi tres vegades més i que les famílies queer acabin sent una còpia de les heterosexuales en estructura i valors. I això ens duu de cap al que de vegades ens costa tant d'assumir: obrir les portes de les TRHA a famílies queer va ser una victòria de molta gent, però es va vèncer per força, no per convenciment. Les clíniques -el capital- no van experimentar un compromís sobtat per la igualtat, sinó que van aprofitar la derrota com una gran oportunitat per a l'assimilació d'una part de la població potencialment revolucionària, només pel fet d'existir.

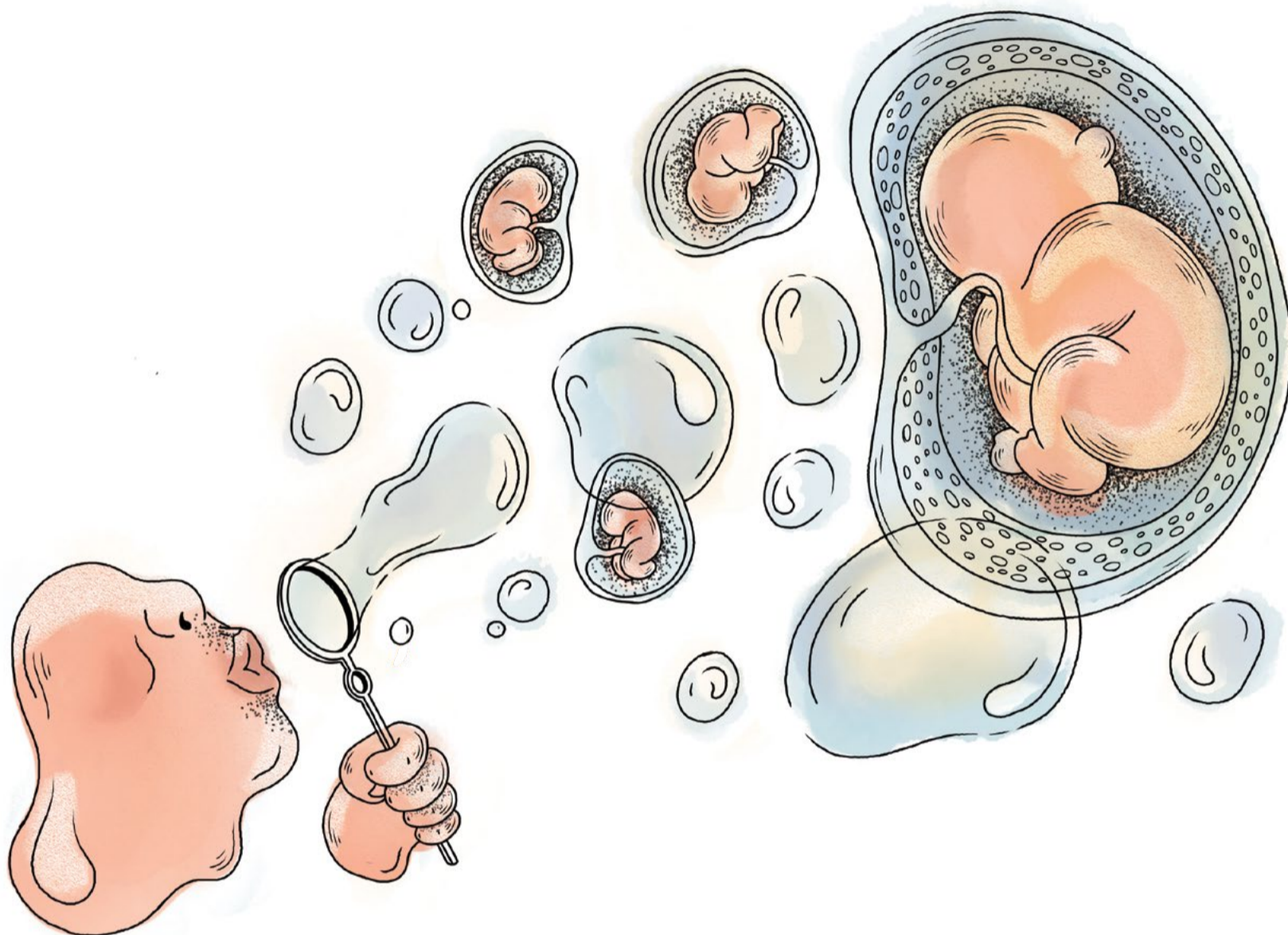
Una gran contradicció de les TRHA enteses com a dret al propi cos és que no hi ha res dins d'una

L'Estat espanyol ha esdevingut un paradís reproductiu global i la gent que hi vivim hem integrat el discurs de les clíniques sense qüestionament ni alternativa

les parelles de dones que arriben a la consulta. Podia existir en algunes d'aquestes parelles un desig, o més aviat una fantasia, de crear una persona que fos la meitat de cada una, com una materialització de la seva unió; però, que això no passés, per descomptat que no impedia la fundació de famílies igualment desitja-

clínica que potencii l'autonomia o la capacitat de decisió d'una dona respecte al seu tractament. Moltes parlen d'haver-se sentit "com en un túnel", on els metges et diuen quin és el pas següent després de cada negatiu o pèrdua, i tot plegat generalment acompanyat d'un factor de pressa. No t'informen dels efectes se-

Les tècniques que permeten fecundar fora del cos de les dones, en comptes de satisfer demandes històriques del moviment feminista, s'han acabat erigint com un negoci que ha reproduït la visió patriarcal de la família i de la descendència entesa com una propietat

cundaris físics i mentals greus dels tractaments, tampoc dels que poden patir les que han venut els seus òvuls i, encara menys, de l'impacte del seu negoci en la salut de les persones que en naixem. L'èxit es calcula en naixements d'infants vius, però la pèrdua de salut que deixa en dones i criatures és (si és alguna cosa) un mer dany col·lateral. El que preval és parir costi el que costi.

Costi el que costi entès també en el sentit econòmic, perquè no es pot passar per alt l'evident problema de classe que presenten les TRHA a l'Estat espanyol. No només es tracta de qui no hi pot accedir, sinó de l'empobriment -i, fins i tot, endeutament- de moltes famílies que hi accedeixen.

Les TRHA han matat diversos pardals d'un sol tret: la consolidació de la lògica capitalista i patriarcal de fa-

mília, basada en la propietat dels fills; l'assimilació de les famílies queer en aquesta lògica i la seva subsegüent neutralització revolucionària; l'explotació d'un nou nínxol de mercat; la perpetuació de la violència patriarcal sobre el cos de la dona i nous mecanismes d'empobriment de la classe treballadora.

Així i tot, aquest panorama tan depriment no és el que trobem arreu. A l'Estat espanyol, unes quantes clíniques van aconseguir redactar i aprovar la llei sobre tècniques de reproducció humana assistida l'any 1988, i la seguim patint avui, ja que la "nova" llei del 2006 no va modificar absolutament res. La Societat Espanyola de Fertilitat (SEF) -el lobby de les clíniques- bateja orgullosament la llei com "la més laxa del món". Des de l'Associació de Filles i Fills de Donant (AHID)

la definim com la més explotadora i discriminatòria del món. L'Estat espanyol ha esdevingut un paradís reproductiu global i la gent que hi vivim hem integrat i normalitzat el discurs de les clíniques sense qüestionament ni alternativa.

Des de l'AHID lluitem per les TRHA, no com un dret, sinó com quelcom que entenem que té el potencial de millorar la vida de les persones, però mai de la manera depredadora com s'apliquen. Veiem amb molta esperança com comencen a sortir veus crítiques des de les mateixes famílies usuàries, que plantegen les problemàtiques i contradiccions que les envolten; però seguim trobant moltes reticències, sobretot pel que fa a nosaltres.

Un replantejament més humà de les TRHA ha de girar per força al vol-

tant de la protecció de les persones més vulnerables de tot el procés: les nascudes. Som les més impactades i les més ignorades. Segons la llei, som "el producte final d'un procés", i aquesta catalogació de producte i no de persona és el que permet que avui vegem vulnerats alguns dels drets recollits a la Carta dels Infants de l'ONU, a la Carta del Tribunal Europeu dels Drets Humans i a la Constitució espanyola. Les TRHA necessiten un revulsiu complet a l'Estat espanyol, que va més enllà de l'abolició de l'anonimat o de la donació comercial. I no és utopia, és una realitat en molts llocs del món. No cal tenir por del que diem, que algunes de vosaltres percebeu com un atac o una amenaça a les vostres filles (és un altre dels grans èxits de les clíniques). L'aliança natural és entre nosaltres. Va, parlem. ●

“La gent s'està conscienciant que hem d'ajudar a qui tenim més a prop”

Fina Puchades va ser l'última botiguera del mercat de Sant Pere Nolasc, situat al barri de Morvedre de València. Fins que va tancar, va regentar una parada de confitats. Ara, l'establiment s'enfronta a un procés de reforma interior promogut per l'Ajuntament que suposarà la seua desaparició definitiva. Tant ella com diverses associacions veïnals reclamen conservar el llegat de l'equipament

TEXT: **ELIES BOSCA**

FOTOGRAFIA: **JAUME FERRANDO**

“Primer vaig vendre productes de xarcuteria, però en jubilar-se el meu cosí em vaig incorporar a la parada de confitats que regentava ell, que era el que realment m'interessava. Tot i la por inicial, a poc a poc em vaig anar fent amb altres paradistes fins que ens vam convertir en una família”. D'eixa manera resumeix Fina Puchades el seu pas pel mercat de Sant Pere Nolasc, ubicat al barri de Morvedre de València. Fundat el 1899 i remodelat diverses vegades, va tancar les portes el 2020 després d'una pèrdua progressiva d'activitat. Puchades, des del 2015, va ser l'ama de l'última botiga oberta, especialitzada en olives i envinagrats. La pandèmia de la covid va suposar la seua estocada final.

“Des de ben joveneta, la meua vocació havia sigut treballar als mercats. Però els meus pares sempre s'havien oposat a la idea que, com ells, acabara allí. Em deien que era molt dur i que em buscara alguna altra cosa. És per això que primer vaig treballar per a una empresa d'un altre àmbit, però, passat un temps, em va eixir l'oportunitat i vaig acabar ací”, afirma assenyalant on se situava la seua parada.

El mercat va jugar un paper fonamental a l'hora de crear relacions veïnals. El vincle que es va generar amb

La decadència dels mercats es va agreujar amb la proliferació de grans superfícies, on la relació amb la clientela és “més gelada” i “no tenen la demanda tan controlada, per això al final del dia els sobren aliments”

la clientela des d'un principi és el tret que més destaca la paradista al llarg de la conversa. “A partir de les 6.30, quan obríem les portes, ja venia a comprar la gent. Eren dones d'ací del barri que de seguida feien rogle entre elles per a comentar coses de les seues vides, així com amb nosaltres. Arribaves a entaular tal amistat que, si algun dia una no venia, prompte te n'adonaves i la trobaves a faltar. Hi havia molt de contacte i això ajuda”. Eixos lligams es traslladaven fins al detall més mínim: “T'eren fidels fins que deixaves tu el lloc o ja no podien vindre per qualsevol cosa. De la mateixa manera, si sabies que a algú li agradava alguna cosa en concret, se li solia reservar”.

La decadència de mercats com el de Sant Pere Nolasc va vindre agreujada per la proliferació de grans superfícies comercials, que s'han convertit en els establiments dominants hui en dia. La comparació es fa inevitable. “En les grans superfícies no té lloc una relació tan estreta. Allí, qui està darrere de l'aparador no sol ser sempre el mateix. Això fa que no s'establisca una complicitat tan forta amb qui hi acudeix a consumir i que et tracten, no com un desconegut, però sí que d'una manera més gelada”, reconeix.

Les diferències, però, no es limiten al tracte personal, ja que, segons percep Fina Puchades, el producte fresc que ofereix el mercat no és el mateix que el que es pot trobar en un supermercat: “Si a mi se m'acabava una cosa, l'endemà me la tornaven a portar. Teníem un contacte molt directe amb el nostre proveïdor, que ens acostava ràpidament tot el que li demanàvem. Per part nostra, la quantitat del gènere s'adquiria amb molta exactitud per a després vendre'l tot, perquè sabíem amb prou certesa els clients que teníem. Un supermer-

cat això no ho pot fer. La demanda no la tenen tan controlada com ho féiem nosaltres i, per tant, allí no hi pot faltar mai res. Per eixa raó, a la fi del dia els solen sobrar aliments que l'endemà no estan en el mateix estat de conservació en què es troben els nostres”. Una impressió semblant li provoca parlar de l'ambient de treball: “Sobretot amb qui més a prop tenia de mi, vaig acabar generant una amistat molt forta. Fins i tot amb una companya encara seguisc quedant totes les setmanes”. Parlem de dos mons en què termes com la comoditat o la rapidesa es contraposen a factors com la sostenibilitat o la proximitat.

Des de fa uns mesos, el mercat es troba en un procés de reforma interior impulsat per l'Ajuntament de València, que liquida la rehabilitació que havia plantejat l'antic equip de govern. Ara es preveu que s'enderroque i es trasllade a un altre espai, i que es construísca un edifici residencial de set pisos al lloc on es troba actualment. Per a Fina Puchades, això suposaria un colp dur: “No li veig sentit que el lleven i se l'emporten a una altra zona. Per a mi, l'antic projecte era molt bo: hi havia una parada per a cada cosa (carnisseria, pescateria, confitats...) i una zona lliure per a productes de proximitat. A banda d'això, dalt de tot es pretenia ubicar una sala d'actes i reunions, i a fora estava previst un parc que facilitara l'accés dels vianants”. Diferents entitats veïnals del barri, com la Saïdia Comuna, ja han mostrat la seua oposició al nou projecte mitjançant la presentació d'al·legacions i la recollida de firmes. Demanen que es valore la seua revitalització i se li atorgue la importància social i simbòlica que un dia va tindre.

Puchades és del mateix parer, ja que creu que si el mercat tornara podria tindre assegurada la seua viabilitat. “Li veig futur si aclariren els voltants i rehabilitaren algunes finques per a donar-li més visibilitat, ja que es veuria des de més lluny i la gent vindria més fàcilment. A més a més, la solidaritat que ha despertat la catàstrofe de la dana també pense que hi ajudaria. De fet, els mercats que romanen oberts crec que sí que ho notaran positivament”, afirma taxativa.

Al remat, ens trobem davant un lloc que ha esdevingut símbol d'unes maneres de fer més amables i properes, que hi ha qui pretén recuperar. Perquè, com diu Fina Puchades, “està emergint un sentiment d'amor al proïsme i de suport mutu semblant al que recorde quan jo treballava. La gent s'està conscienciant que hem d'ajudar a qui tenim més a prop”. ●

Carlota i nap, matrimoni ben casat

TEXT: GIUSEPPE SAVINO

FOTOGRAFIA: VICTOR SERRI

Als marges de les terres fredes, els naps emergeixen com un eco resistent de l'agricultura popular. Membres humils de la família de les crucíferes, comparteixen arrels amb les cols i els créixens, i ens carreguen d'antioxidants que enforteixen la salut. En els fogons comunitaris, els naps són protagonistes de plats emblemàtics com el *cocido madrileño* i el bullit valencià de fesols i naps, dues propostes que encapsulen tota una història d'esforç col·lectiu i cuina de subsistència. Originaris de l'Europa central i de l'Àsia, els naps es conreen des de fa més de quatre mil anys, una herència que es va sedimentar amb el temps, valorada a l'antiga Grècia i Roma i consolidada durant l'edat mitjana com a aliment bàsic. Aquest tubercle ser un dels aliments més freqüents a Alemanya fins a l'arribada de la patata. També va ser la principal via de subsistència de les presoneres del camp de concentració d'Auschwitz-Birkenau. A casa nostra, la varietat dels naps farratgers és la més cultivada a la comarca d'Osona, mentre que els de la Cerdanya mantenen viva la singularitat ancestral de la seua pell negra. Però és a la lessa, a la comarca dels Serrans, on el nap fa traça una línia entre el passat i el futur. Cultivat durant més de cent cinquanta anys, la seua qualitat ha estat reconeguda oficialment pel Ministeri d'Agricultura espanyol en gener de 2023, gràcies a la feina d'un equip d'investigació de la Universitat Politècnica de València. El nap torna avui a reclamar espai en les cuines modernes, reivindicant tant les seues fulles i arrels com un vincle amb la terra i la història.

GENER | FEBRER | MARÇ | ABRIL | MAIG | JUNY | JULIOL | AGOST | SETEMBRE | OCTUBRE | NOVEMBRE | DESEMBRE

CURRI DE NAPS

INGREDIENTS:

- Llet de coco: 1 tassa
- Oli d'oliva al gust
- Naps: 6 unitats
- Ceba picada: 2 unitats
- Comí: 1/2 cullerada petita
- Curri en pols: 1 cullerada petita
- Sal: al gust
- Sal marina: al gust
- Llavors de mostassa: 1 cullerada petita
- Carlota: 10 unitats
- Pebre blanc: 1/2 cullerada petita
- Fulles de nap: 300 grams
- Julivert picat: al gust
- Arròs basmati bullit: 500 grams

RECEPTA:

Curri

1. En un morter, aixafeu el curri, les llavors de mostassa, el comí, el pebre blanc i la sal marina.
2. En una paella amb oli d'oliva, sofregiu durant 1 minut la barreja d'espècies.
3. Afegiu-hi una ceba picada i cuineu-la fins que quede transparent.
4. Incorporeu-hi els naps i les carlotes tallades en bastonets i remeneu-ho durant 3 minuts.
5. Afegiu-hi la llet de coco fins a cobrir, condimenteu-ho amb sal, tapeu-ho i cuineu-ho a foc baix durant 10 minuts, fins que les verdures estiguen tendres i la salsa es reduïska.

Arròs

1. En una paella, amb oli d'oliva, sofregiu una ceba picada fins que quede transparent.
2. Afegiu-hi les fulles de nap picades i cuineu-ho durant 3 minuts.
3. Incorporeu-hi l'arròs basmati, condimenteu-ho amb sal, remeneu-ho i saltegeu-ho fins que estiga calent, durant uns minuts.

Muntatge

1. Prepareu en un bol una base de l'arròs saltat.
2. A sobre, col·loqueu-hi el curri de nap amb la seua salsa.
3. I acabem amb un polsim de julivert picat per damunt.

Podeu veure el reportatge audiovisual "Infiltrats" a 3cat.cat

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57
serveis financers ètics i solidaris
www.coop57.coop

LA DEL KOMUNAL

Menú del dia de dilluns a divendres de 13:00 h a 15:30 h
Reserves a 93 119 06 92
ladeskomunal.coop

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuïdora llibertària
www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

La Directa utilitza els serveis de

foli verd gràfiques

foliverd.net
foli@foliverd.net
C. de la Llibertat 44, Gràcia, 08012 Barcelona

arc

Assegurem compromís

www.arc.coop

ger ENTITAT CULTURAL I ESPORTIVA

C/ del PI 25. Ribes (Garraf), Països Catalans
08810. Tlf: 93 896 12 00. ger@mesvilaweb.com
...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

Col·lectiu Ronda
Defensem tots els teus drets
www.ronda.coop
T. 932682199

Benvingudes a la comunitat del llibre crític

Fes-te sòcia de la llibreria crítica La Repartidora des de 50€/curs
Descomptes · Llibres gratis · Assemblea anual de sòcies

C/ Reverend Rafael Tramoyeres 8 baix Benimaclet - València
960 83 56 13 - larepartidora.org

LA CIUTAT INVISIBLE

LIBRERIA CRÍTICA DE BARRI
CATÀLEG DE ROBA
ESTUDIS COOPERATIUS I COMUNALS
GESTORIA I ASSESSORAMENT
ECONOMIES FEMINISTES

Riera d'Escuder, 38 (08028) · 932 989 947 · invisible.coop

FONS COMUNITARI PER LA DANA: RESPOSTA COLLECTIVA PER AL PAÍS VALENCIÀ

Fons de Suport al teixit comunitari per l'emergència social i sanitària de la DANA al País Valencià

Impulsada per XES, XEAS PV, REAS Red de redes, entitats comunitàries i de l'ESS

Digitalització amb sobirania tecnològica

SomNúvol.coop

- Som cooperativa
- Som tecnològica
- Som programari lliure

hola@somnuvol.coop

ENTRE EL AZAR Y LA NECESIDAD
Historia de una vida

Un llibre d'història des de baix escrit per **Daniel Pont Martín i Ignacio González Sánchez** La vida rebel d'un dels fundadors de la COPEL (Coordinadora de Presos en Lluita), testimoni viu de la realitat que la història oficial de la Transició va voler escombrar sota una catifa de silenci.

VIRUSEDITORIAL.NET
VIRUS
V

FOTOGRAFIA: **SERGI RUGRAND**

Ferral de Bernesga (Lleó, Castella i Lleó), setembre de 2021. Els quincallers (o *quinquis*) són un poble nòmada que es dedica sobretot a la recuperació i reparació d'èstris domèstics de metall. Per culpa de l'assenyalament i l'estigma als quals s'han vist sotmesos històricament, van encunyar un dialecte propi i es van tornar hermètics i endogàmics. Van acabar formant un grup apartat, una mena d'ètnia, tot i que no es coneix la seva procedència exacta.

Turquia

La ciutat de Hatay
(a Antioquia) dies
després del terratrèmol
| SAMIM IBIR

EL TERRATRÈMOL QUE ENCARA SACSEJA TURQUIA

Dos anys després del tràgic sisme de l'hivern de 2023, la deficient gestió de la reconstrucció té impactes econòmics, urbanístics, judicials, socials i emocionals que marquen el dia a dia de les persones que van perdre familiars, llars i negocis

TEXT: **MARC SAURINA**

El 16 de febrer es compleixen dos anys dels mortífers terratrèmols que van assolir gran part del sud-est de Turquia i el nord de Síria. A un primer tremolor amb epicentre a Gaziantep, de magnitud 7,8 a l'escala de Richter, el va seguir al cap de poques hores un altre a Kahramanmaras, de 7,5. Els dies següents es van succeir fortes rèpliques a la província de Hatay, que van causar encara més desolació.

El nivell de destrucció va ser enorme. Un informe del Ministeri de Medi Ambient, Urbanisme i Canvi Climàtic informava que 198.000 edificis d'onze províncies havien sofert danys estructurals. Respecte a les víctimes mortals, les dades oficials mai han estat absentes de polèmica, ja que encara avui consta gent desapareguda, però un any després del sinistre el Ministeri d'Interior confirmava la mort de 53.537 persones.

A mitjans de 2024, 200.000 persones encara vivien en 205 camps provisionals a Hatay. Passat el primer any, se'ls va retirar l'ajut per al menjar i la gratuïtat dels serveis bàsics

El 2023, el nombre de defuncions a Turquia va augmentar un 12,3%, conseqüència directa dels terratrèmols. Dos anys després, els efectes encara són molt visibles a les zones afectades i el ritme de construcció dels nous edificis depèn d'una complexa sèrie de factors. La via judicial impresa per part de familiars de víctimes afectades pel terratrèmol per les deficiències en les construccions i les irregularitats que molts edificis presentaven s'ha mostrat plena d'esculls. Les iniciatives ciutadanes han donat pas a un nou activisme i a una xarxa de solidaritat que ha estat capaç de mantenir-se allunyada de la polarització política.

La península d'Anatòlia s'assenta sobre dues falles geològiques. La falla nord, sobre la qual es troben Istanbul i Izmit -on un terratrèmol causà la mort de 18.000 persones el 1999-, sempre ha estat molt activa. Però el terratrèmol de 2023 es va produir a la falla sud i est, generada per la placa tectònica africana. La llei de transformació urbanística turca (Kentsel Dönüşüm Kanunu), en vigor des de 2004 i modificada el 2023, obliga els propietaris a generar informes de risc de terratrèmols, enderrocar edificis i construir-ne de nous seguint una sèrie de protocols de prevenció. De la mateixa manera, els immobles de nova construcció han de complir una sèrie de requisits preventius.

Aquesta llei urbanística ha provocat canvis en la fesomia de molts barris en ciutats com Istanbul, on la possibilitat d'un terratrèmol de gran magnitud és factible. L'enderroc de molts edificis ha donat pas a la construcció de blocs de més altura, i l'operació s'ha convertit en un negoci que aporta grans beneficis. Una part dels nous habitatges es destina a propietàries que van perdre els seus pisos, mentre que la resta es posen a la venda, cosa que revaloritza i encareix moltes zones.

La destrucció causada pels terratrèmols de 2023 va posar en dubte l'efectivitat d'aquesta llei, ja que molts dels edificis enfonsats no eren construccions antigues, sinó aixecades posteriorment a tot aquest procés. N'és un exemple la resi- ►

► dència Ronesans d'Antioquia, un complex de luxe que es va ensorrar per complet i va causar la mort d'unes 300 persones. L'edifici complia amb totes les llicències, però les investigacions apunten a un disseny i un manteniment deficientes.

LA PROVISIONALITAT S'ETERNITZA

Una de les zones més afectades ha estat la regió de Hatay. La ciutat d'Antioquia, la més gran de la província, va desaparèixer literalment. En aquesta regió es poden comprovar bé els escadussers avenços en la reconstrucció. Després del terratrèmol es van construir campaments amb contenidors (*konteyner kent*) per a les persones que s'havien quedat sense casa. A mitjans de 2024, unes 200.000 vivien en aquests 205 camps provisionals. Compten amb habitacles d'uns 42 metres quadrats i durant el primer any no pagaven cap factura de llum ni d'aigua, i, amb les ajudes de municipis i districtes de les grans ciutats, s'hi donava menjar dos cops al dia.

Avui, la situació no ha canviat en excés. Molta gent continua vivint en aquests allotjaments, però ja no hi ha serveis de menjar ni gratuïtat en els consums bàsics. L'opció de reconstruir les cases es complica, ja que les ajudes són totalment insuficients i només cobreixen una part dels costos. Si hi afegim la greu situació econòmica del país, el resultat és que hi ha hagut poca activitat per part dels propietaris de les cases ensorrades. Ali N., de Samandag, ciutat costanera propera a Antioquia, ens explica que hi ha hagut un augment de cases prefabricades, però els costos s'han disparat. També comenta com l'activitat comercial s'ha reactivat a la ciutat amb l'obertura de cafès improvisats a primera línia de mar, on es congrega clientela provinent d'Antioquia i zones més afectades.

La Presidència de Gestió de Desastres i Emergències (AFAD) va revisar els edificis que quedaven en peu a cada província i va classificar els danys amb grau mitjà o alt per determinar els enderrocaments. L'allau de queixes obligà a canviar la norma i es va permetre reforçar fins a l'abril de 2024 (termini que finalment es va allargar fins al juliol) aquells edificis amb danys de grau mitjà construïts després de 1999. Moltes propietàries van obrir causes perquè no van obtenir les llicències i part d'aquests enderrocaments continuen a l'espera.

Quan un edifici és enderrocat, la gestió passa a mans de l'Agència d'Habitatge de Turquia (TOKI). Aquesta dependència s'encarrega de construir blocs d'habitatges oficials concedits per sorteig per desenvolupar nous plans urbanístics i enderrocar les barriades aixecades en situació irregular (anomenades en turc *gecekodu*, literalment, 'construït de nit') que fins fa uns anys caracteritzaven grans zones d'Istanbul i Ankara. L'agència ha estat clau en la reconstrucció de les zones afectades pel terratrèmol. El novembre de 2024 s'havien entregat 155.000 claus d'habitatges, repartits per onze províncies, a un ritme, però, molt inferior al de les promeses fetes el març de 2023. Les noves cases tenen un preu que, tot i baix, representa un gran esforç per a gent que ho ha perdut tot, i l'ajuda de l'Estat se centra a oferir dos anys sense pagar i, després, crèdits sense interessos a vint anys vista.

L'altre focus de polèmica amb els habitatges de la TOKI s'ha centrat en els llocs de construcció. Al principi, es declararen dinou "zones de reserva" (és a dir, d'expropiació) per aixecar ciutats satèl·lit per a les afectades. Posteriorment, es fixaren noves zones al centre d'àrees urbanes com Antioquia, mitjançant l'expropiació dels solars sense dur a terme un estudi previ de quanta gent hi havia mort ni determinar l'existència de titulars de l'herència en la propietat dels solars. Els costos de les promocions de la TOKI coberts per les noves propietàries (un 40% del total) s'han justificat per la necessitat de dotar d'infraestructures els nous barris, fet que no és necessari al centre de les ciutats, tal com declarava recentment l'advocat Evencit Alkan al portal *Bianet*, que reclamava la necessitat de la gratuïtat total d'aquestes construccions.

"ON ÉS LA TAXA DE TERRATRÈMOLS?"

Més enllà de la lentitud en la reconstrucció, la indignació social després del sinistre es va centrar molt aviat en dos aspectes: els diners de la taxa de terratrèmols (*Deprem Vergisi*) i el gran nombre d'edificis nous ensorrats.

La proliferació de l'etiqueta *#DepremVergileriNerede* ("On és taxa de terratrèmols?") mostrava l'extensió del malestar entre l'opinió pública. Aquest impost era vigent des de l'any 2003 als serveis de telefonia, amb un 25% sobre el cost de la tarifa.

Nurgül Göksu, qui va perdre tres familiars a Kahramanmaraş en ensorrar-se un edifici amb defectes constructius, ha esdevingut un referent de les persones que reclamen justícia per reparar les pèrdues humanes.

A la regió de Hatay, on la capital va quedar devastada, moltes famílies encara viuen en camps de barracons fets amb contenidors.

L'any 2011, un exministre d'Hisenda, Mehmet Simsek, declarà que els diners s'havien destinat a desdoblaments de vies, centres de salut i aeroports. El Govern aprovà una nova taxa l'abril d'aquell any, l'anomenada *taxa addicional (Ek Vergisi)* i coneguda com "l'altra taxa de terratrèmol", en aquest cas d'aplicació només a les empreses.

D'altra banda, de manera gradual, familiars de víctimes han obert causes judicials per esclarir l'ensorrament de molts edificis. És un procés lent i difícil, que ha donat pas a una nova forma de solidaritat entre les familiars de les víctimes molt visible a les xarxes socials i que manté el debat sobre el terratrèmol en l'actualitat mediàtica.

Entre els casos oberts, destaquen els diferents judicis pels blocs ensorrats de la residència Ebrar Sitesi, a Kahramanmaras, on van morir 1.400 persones. Als constructors de l'immoble se'ls acusa d'haver superat l'altura màxima de pisos permesa (de quatre, segons els estudis previs del terreny, a vuit). L'octubre de 2024 es va autoritzar incloure a la investigació funcionaris públics que havien concedit les llicències.

ACTIVISTES A LA FORÇA

Familiars de víctimes han acabat convertides en activistes que clamen justícia, com Döne Kaya a Hatay i Nurgül Göksu

Nurgül Göksu, referent entre les familiars de les víctimes, creu que la rapidesa amb què es van retirar les runes va impedir a molta gent poder recollir proves per denunciar

a Kahramanmaras, que, a més, comparteixen notícies d'altres judicis i creen una xarxa de solidaritat de gran ressò després de tants mesos.

Durant el terratrèmol, l'edifici on vivien el fill, la jove i la neta de Nurgül Göksu es va ensorrar, cosa que els va causar la mort. L'edifici va ser un dels únics quatre blocs esfondrats en aquella zona. Quan els cossos encara no s'havien recuperat, Göksu va ser informada per altres residents d'una reforma feta a la pastisseria de la planta baixa, que havia eliminat una columna que hauria evitat l'ensorrament. Va aconseguir reunir proves entre les runes i, des de llavors, s'ha dedicat a cercar justícia.

De ser una usuària passiva a les xarxes socials, Nurgül Göksu té ara prop de 20.000 seguidores a X. Segons ens explica, ha rebut moltes pressions per deixar-ho estar i també crítiques. El judici del seu cas ha passat per molts entrebancs, com la substitució d'una comissió d'expertes i la necessitat de recórrer la negativa del governador de la província a obrir la investigació a funcionaris públics. Göksu afirma que ha estat criticada per atacar l'Estat i el Govern, però ella insisteix en el sentit de la justícia i la necessitat de jutjar totes les persones implicades, inclòs el funcionariat que va autoritzar la reforma que provocà l'ensorrament. Afegeix que el nombre de causes obertes seria molt més gran si no s'haguessin retirat les runes amb tanta rapidesa, fet que va impedir a molta gent recollir proves quan encara estava en xoc i no havia pogut superar el dol.

Els terratrèmols no tingueren un impacte directe en les eleccions presidencials de Turquia de 2023. Els resultats a les províncies afectades on l'AKP del president Recep Tayyip Erdogan sempre guanyava, com Kahramanmaras i Gaziantep, mantingueren aquesta tendència. La sorpresa arribà en les eleccions locals de 2024, quan el principal partit de l'oposició, el CHP, guanyà per primer cop des de 1977 i arribà a l'alcaldia de les ciutats principals. Fou un efecte retardat del desastre de 2023? En part sí, ja que a les presidencials de 2023 segurament encara no es podia jutjar bé la feina de reconstrucció. Així i tot, la crisi econòmica que arrossega el país des de fa anys, amb una greu inflació (del 64% l'any 2023), ha estat clarament la primera causa de la pèrdua de popularitat d'Erdogan, agreujada per la covid i el terratrèmol. ●

Vigilància digital massiva al sud de la Mediterrània

En un context d'increment de vulneracions dels drets humans a tota l'àrea magribina i del Màixriq, prolifera cada cop més l'ús de programari informàtic per controlar i perseguir la dissidència a través del rastre digital, produït per empreses tecnològiques europees, estatunidenques i israelianes

TEXT: **NORA MIRALLES**

PERIODISTA I INVESTIGADORA DE L'OBSERVATORI DE DRETS HUMANS I EMPRESSES A LA MEDITERRÀNIA

Mig any després de l'inici de l'ofensiva contra Gaza, el *The New York Times* feia públic, en un reportatge, que l'exèrcit israelià estava utilitzant massivament un programari de reconeixement facial que, teòricament, s'havia desplegat per cercar els ostatges segrestats per Hamàs i altres grups el 7 d'octubre de 2023. La tecnologia analitza i cataloga els rostres de la població palestina, sense el seu coneixement o consentiment, per detectar persones considerades per Israel com a objectiu militar. A la pràctica, com van confirmar alguns oficials i soldats israelians al diari estatunidenc, l'ús del reconeixement facial s'ha estès ràpidament a qualsevol persona que es vegi obligada a travessar els nombrosos *checkpoints* aixecats per Israel en el camí cap a la frontera amb Egipte. I sovint, alertaven, aquest sistema confon civils amb membres de grups armats. L'eina, desenvolupada per l'empresa israeliana Corsight, amb seu a Tel-Aviv i presència al Regne Unit i als EUA, funciona amb el servei d'emmagatzematge i cerca d'imatges de Google Photos. Més enllà de Gaza, la vigilància massiva biomètrica ha estat activament denunciada per organitzacions de drets

humans palestines de Cisjordània i Jerusalem est, on s'utilitza des de fa anys Blue Wolf, que, d'una manera molt similar al sistema de Corsight, compara cares de palestines amb una base de dades i n'activa la detenció en funció d'un codi de colors.

Palestina pot ser un cas extrem de camp d'experimentació, gràcies a la situació d'ocupació i apartheid per part d'Israel, però la tendència a l'expansió de tecnologies de vigilància massiva digital és generalitzada a les regions del Magrib (nord d'Àfrica) i del Màixriq (que a Occident es coneix com a Orient Mitjà). Així ho conclou un informe recent de l'Observatori de Drets Humans i Empreses a la Mediterrània (ODHE), amb el títol "Vigilància massiva al Magrib i el Màixriq", que identifica com a patrons comuns el procés d'aprofundiment autoritari dels governs de la regió -que ha generat un context de retrocés de drets civils i polítics- i l'origen majoritàriament occidental de les tecnologies que es despleguen per coartar aquests drets des de l'esfera digital.

La branca noruega d'Amnistia Internacional ja advertia, el 2019, d'un viratge autoritari global "que amenaça cada ésser humà i totes les nostres llibertats, la igualtat i la justícia". L'octubre d'aquell any, milers

A tots els països de la regió s'han aprovat lleis contra la ciberdelinqüència i les notícies falses, que emparen tancar internet o mitjans de comunicació

de manifestants van sortir als carrers de Bagdad i altres ciutats del sud de l'Iraq contra la corrupció del govern. Tot i el caràcter no violent del moviment, anomenat Tishreen, les forces de seguretat i milícies paraestatales van assassinar prop de 700 persones durant la revolta. La repressió es va traslladar també als espais digitals, on es van succeir les detencions de joves que havien fet publicacions de suport a les protestes a mans d'agents d'unitats antiterroristes, entrenades i modernitzades a partir del 2003 amb el suport dels EUA i del Regne Unit, primer per combatre la insurgència i, més tard, per fer front a l'avenç del Daesh. Paral·lelament, aquest augment de les capacitats tecnològiques i d'intel·ligència, especialment pel que fa a la intercepció de comunicacions, explica l'abast extens de la vigilància massiva contra la dissidència política al país.

També sota el pretext de la lluita antiterrorista, el govern de Tunísia va aprovar, l'any 2015, una legislació durament criticada per les organitzacions de drets humans i va declarar l'estat d'emergència, vigent fins avui. La situació es va agreujar amb l'arribada al poder de l'actual president, Kaïs Saïed, el 2019, que ha intensificat de manera alarmant el setge contra jut-

L'activista lesbiana Rania Amdouni en una manifestació a Tunísia, abans del seu procés judicial que la va condemnar a presó per denunciar que havia estat amenaçada per membres del funcionariat públic a les xarxes socials.

gesses, periodistes, advocades, sindicalistes, oposició política i veus dissidents. L'any 2020, quaranta blogueres, administradores de pàgines populars a les xarxes socials i defensores de drets humans van ser perseguides amb càrrecs com difamació, desacatament a les institucions estatals i “danys a al·tri” per les seves publicacions a les xarxes socials, aprofitant l'arquitectura legal i tecnològica de la dictadura de Ben Ali, derrocat l'any 2011 en el marc de la Primavera Àrab tunisiana.

Un exemple paradigmàtic és el de l'actriu i activista lesbiana Rania Amdouni, condemnada a sis mesos de presó el 2021 per “insultar funcionaris públics” en denunciar que rebia amenaces de violència física, mort i violació per part de persones vinculades a les forces de seguretat i de sindicats policials a Facebook, on fins i tot es va acabar publicant informació privada com la seva adreça. Aquesta tàctica d'assetjament es coneix com a *doxing*. L'especial acarnissament contra dones i persones LGBTIQ+ significades sota el pretext de la moralitat és una constant que travessa ambdues regions, on se les sotmet a uns nivells d'exposició pública i persecució que vulneren greument els seus drets humans i, sovint, els atacs en línia precedeixen atacs físics.

L'informe de l'ODHE apunta també a altres tàctiques cada vegada més freqüents, com ara l'entrapament digital (identificar persones LGBTIQ+ a través d'aplicacions per lligar) i de sortida forçada de l'armari, el *doxing* o l'extracció d'informació de dispositius, mitjançant l'accés no consentit, la pirateria o amenaces.

Una tendència creixent -i, ahora, una manera molt efectiva d'emmarcar legalment tècniques com la interceptió de comunicacions, l'ús de programari espia, la infiltració en línia i la suplantació d'identitat- ha estat l'aprovació a tots els països del Magrib i del Màixriq de lleis contra la cibercriminalitat i les notícies falses, que castiguen la difusió d'informació malintencionada i atorguen a les autoritats el poder d'apagar internet o de tancar mitjans de comunicació i organitzacions de la societat civil en nom de la seguretat nacional.

El govern egipci ha bloquejat, en els darrers deu anys, més de 600 llocs web crítics amb el règim d'Abdel Fattah al-Sisi utilitzant sofisticats sistemes de filtratge d'internet com la tecnologia DPI, que bloqueja URL i continguts específics a partir de paraules clau. Segons The Verge, un portal especialitzat en tecnologia, la inspecció profunda de paquets és

“una de les tecnologies més invasives, ja que permet als governs examinar el contingut del trànsit web a mesura que es navega per la xarxa, cosa que els permet censurar llocs web en temps real i dur a terme una vigilància detallada de les activitats de la societat civil a la xarxa”. La proveïdora d'aquesta eina en el cas egipci va ser l'empresa canadenc Sandvine, que fins a l'octubre de 2024 constava a la llista negra d'empreses del Departament del Tresor dels Estats Units per la seva relació amb la vulneració dels drets humans.

A Síria -on a partir de l'aprovació del decret llei sobre cibercriminalitat l'any 2022 s'ha intensificat la repressió digital contra opositores dins i fora del país i vers la població kurda-, van ser empreses com Blue Coats (amb seu als EUA), la italiana Area SpA i l'alemanya Ultimaco les que van subministrar -directament o indirectament- tecnologies per al filtratge de xarxes, la interceptió de converses i el rastreig d'objectius amb GPS en un context de vulneracions molt greus dels drets humans. De fet, una de les conclusions més clares de l'informe de l'ODHE és la concentració en un petit grup d'empreses del proveïment d'aquestes tecnologies; concretament, l'esmentada

Blue Coats (present a Egipte, Tunísia i l'Iraq, a més de Síria), la italiana Hacking Team (al Marroc i el Líban) i la funesta NSO Group, companyia israeliana responsable del conegut programari Pegasus, utilitzat en països com el Marroc, Egipte, el Líban, Jordània i Israel per infiltrar il·legalment les comunicacions d'activistes, opositores i periodistes.

En aquests casos, el sector tecnològic i el comerç de la vigilància amb origen a Occident actuen en un context pràcticament lliure de regulacions i esdevenen una peça clau de l'arquitectura repressiva a la regió. Aquesta intensificació de la vigilància genera un cercle neocolonial en què les empreses occidentals fabriquen tecnologies de vigilància, es proven sobre poblacions del sud global i sobre les persones migrades del nord -sobre les quals s'assagen tecnologies controvertides, com la biometria- i, posteriorment, es despleguen als països occidentals també contra les veus dissidents. És imprescindible, doncs, generar consciència entre les poblacions on s'originen aquestes tecnologies, així com eines d'anàlisi i autodefensa per a les veus crítiques i les persones defensores de drets humans a tot el món i, especialment, a la franja sud de la regió mediterrània. ●

Eliane Brum

periodista, escriptora
i documentalista

“L'Amazònia es
destrueix, però es
consumeix a Europa”

Eliane Brum (Ijuí, Rio Grande do Sul, el Brasil, 1966) descriu la selva amazònica com una matriu necessària per a l'equilibri planetari, però també com l'escenari d'una guerra contra la natura i els pobles indígenes. Des del 2017, viu a Altamira, al cor de l'Amazònia, immersa en la resistència contra l'extractivisme que devasta el territori. Ha explicat aquesta experiència en llibres com 'La Amazonia: viaje al centro del mundo' (Salamandra, 2024). Cofundadora de la plataforma periodística Sumaúma, treballa per fer arribar al món les veus i mirades de les comunitats amazòniques. Actualment, a Barcelona, fa una residència al CCCB i a la UOC, des d'on defensa la necessitat d'un canvi profund en la manera com vivim, ens relacionem i pensem

TEXT: **LAILA VIVAS**

FOTOGRAFIA: **MIQUEL MUÑOZ**

Com perceps i experimentes, des d'Altamira, l'estat crític que pateix l'Amazònia?

Altamira és un dels centres de la desforestació i dels incendis a la regió. En aquest moment, tota l'Amazònia està cremant i Altamira està coberta de fum. Quan ens despertem, l'aire fa olor de cendra i no es veuen bé ni la selva ni el riu. Aquesta és la realitat quotidiana. Aquest any, fins i tot, el fum ha impedit el funcionament de les plaques solars. La situació és alarmant: el 18% de la selva ja ha estat desforestat i el 17% està degradat. Està a punt de superar el punt de no retorn i, si això passa, serà gairebé impossible aturar el canvi climàtic.

Quin és l'impacte de la central hidroelèctrica de Belo Monte, una de les més grans del món, en les comunitats locals?

Belo Monte, situada a la conca del riu Xingu, té un impacte devastador. Va ser un projecte de la dictadura brasilera que es va aturar gràcies a la resistència dels pobles indígenes i dels moviments socials de les ciutats, però va ser reprès pel segon govern de *Lula* [l'actual president brasiler, Luiz Inácio da Silva]. Aquesta infraestructura segresta el 70% de l'aigua del riu, cosa que afecta directament les comunitats indígenes i riberenques. Els peixos no es poden reproduir perquè els ous s'assequen quan l'aigua és desviada. Això agreuja la inseguretat alimentària i, amb la sequera extrema que patim per segon any consecutiu, les conseqüències són encara més dramàtiques. La destrucció de la selva i la creixent urbanització devasten els "pobles selva" i els transformen en "pobles urbans". Aquelles persones que abans vivien com a "pobles selva", amb unes identitats i uns coneixements relacionats amb aquesta realitat, es veuen obligades a traslladar-se a les perifèries violentes de les ciutats en condicions extremadament precàries. Per primera vegada, han d'assumir costos com el lloguer, el gas i la llum, tot i que sovint no disposen de prou ingressos per afrontar aquestes despeses. Això les condueix a una situació de pobresa.

Fa anys que vius a l'Amazònia. Quins moments t'han reafirmat en la decisió d'implicar-te en la causa amazònica?

Sempre he estat molt lligada a l'Amazònia per la qüestió climàtica. L'any 1998 vaig començar a viatjar-hi per escriure sobre les persones que normalment no eren notícia, les invisibles. Elles m'explicaven el col·lapse climàtic i la pèrdua de biodiversitat. Deien que el riu ja no es comportava igual, que les estacions estaven canviant i que els ocells i els peixos desapareixien. Aquestes experiències em van marcar profundament.

Has viscut de prop transformacions devastadores a l'Amazònia. Com les descriuries?

Altamira ha viscut dos fins del món. La primera, als anys setanta, amb la construcció de l'autopista transamazònica, un projecte de la dictadura militar que va fragmentar la selva i va exterminar pobles. Van concebre l'Amazònia com un cos a explotar i a utilitzar per al comerç de mercaderies. La segona va arribar amb Belo Monte, que des del 2010 ha desplaçat famílies senceres i ha transformat habitants de la selva en pobres de les perifèries. Altamira, el 2017, era la ciutat més violenta del Brasil, amb una taxa alarmant de suïcidis infantils. És una situació alarmant, provocada per decisions polítiques que transfiguren violentament i acceleradament tot un territori.

Sovint relaciones la violència cap a les dones amb la destrucció de la natura, especialment a l'Amazònia. Podries explicar el perquè d'aquest vincle i quina importància té?

No es pot entendre la destrucció de l'Amazònia, ni de cap altre bioma, sense analitzar el paper del patriarcat. El patriarcat projecta una mirada sobre la natura com si fos un cos destinat a la violació i l'extracció, una mirada similar a la que s'aplica als cossos de les dones. Aquesta visió s'expressa amb conceptes com el de *selva verge*, molt arrelat especialment a Europa. Aquesta idea presenta la natura com un espai intocat, que espera ser descobert i violat. Un exemple explícit d'aquesta violència simbòlica es va donar amb la presidència de Jair Bolsonaro.

Durant el seu primer any de mandat, el 2019, va dir literalment: "L'Amazònia és una verge que tots els pervertits de fora volen". Aquesta frase resumeix una mirada colonial i masclista sobre la natura, que no la reconeix com el que realment és. La selva, com qualsevol bioma, no és un cos inert. És una relació: una relació d'intercanvi, col·laboració i connexió. Veure-la com un objecte és ignorar completament aquesta realitat.

Quina ha estat la teva resposta davant les situacions tan extremes que has experimentat?

Vaig comprendre que cal lluitar, fins i tot quan sabem que la victòria és improbable. Hem d'anar més enllà del que coneixem i explorar noves formes d'actuar davant d'aquestes situacions límit. Per exemple, no n'hi ha prou amb ser una bona periodista; és imprescindible superar les fronteres establertes. Vaig començar a engegar accions d'activisme, com el projecte per escoltar els refugiats de Belo Monte o la trobada a la selva anomenada "Amazònia, centre del món". També vaig crear Sumaúma. L'any 2017 vaig decidir mudar-me a Altamira per defensar que l'Amazònia és un dels centres d'aquest món. Per coherència. I això va iniciar un procés intens de transformació personal: la meua pròpia recerca de "reforestació".

A les grans ciutats, sovint dissociem les nostres responsabilitats de les problemàtiques globals. Un exemple clar és la forma devastadora que tenim de consumir. Com podem articular una consciència més àmplia?

El negacionisme més preocupant no és el de Trump o el de Bolsonaro, que són deliberadament calculats, sinó el de la majoria de la gent. El capitalisme ha segrestat el nostre instint de supervivència en reduir-nos a consumidors. Qualsevol ésser viu reacciona quan se sent amenaçat, però nosaltres no som capaços de fer-ho. No n'hi ha prou amb acceptar la veritat sobre la crisi climàtica provocada per una minoria d'éssers humans; cal viure aquesta emergència com a realitat quotidiana.

"La selva, com qualsevol bioma, no és un cos inert. És una relació d'intercanvi, col·laboració i connexió. Veure-la com un objecte és ignorar aquesta realitat"

Quin paper juga Europa en les guerres contra els “centres del món”?

L'extracció de la natura va començar fa cinc segles amb la invasió colonial. En aquell moment, es va instaurar un *modus operandi* que separava l'humà de la natura, en col·laboració amb el cristianisme. Aquest colonialisme continua vigent. No són els “bàrbars” de l'Amazònia els que estan destruint la selva. És cert que les elits extractivistes locals hi tenen un paper fonamental, però aquest procés està profundament connectat amb “aquí”. L'Amazònia es destrueix, però es consumeix a Europa, es menja al plat d'Europa. El bestiar que causa desforestació s'acaba consumint a Europa i la soja amazònica alimenta els porcs de Catalunya. Els arbres que produeixen pluges i regulen el clima són convertits en mobles i objectes de disseny. L'or, que genera genocidis, apareix en joeries i en la moda d'aquí. Tot plegat exemplifica la gran dimensió de l'estúpidesa humana.

Has escrit també sobre la responsabilitat de les empreses de combustibles fòssils en la crisi climàtica, incloent-hi conseqüències com el desastre recent de la dana.

En catàstrofes com la de València, un esdeveniment climàtic extrem, es parla de qüestions importants com la mitigació, la prevenció i l'adaptació. Tanmateix, no es posa al centre de la discussió el tema dels combustibles fòssils, que són els grans responsables del que ha succeït. En ciutats com Barcelona i en altres metròpolis financerament riques d'Europa, la gent viu com si el futur estigués garantit. El 75% de les emissions de gasos d'efecte hivernacle provenen de les corporacions de combustibles fòssils, que continuen ampliant la seva producció. Segons l'últim informe de l'ONU sobre medi ambient, fins i tot si tots els països complissin amb les promeses climàtiques actuals, podríem arribar a un augment global de la temperatura de 3 °C aquest segle. Però sabem que no s'estan complint, la qual cosa significa que l'escalfament podria ser encara més gran, potser de 5,5 °C, en un període relativament curt. En aquest escenari, el que va passar a València seria només un presagi de quelcom molt pitjor. No hi haurà mesures de mitigació, prevenció ni adaptació que siguin suficients. És necessari atacar l'arrel del problema: responsabilitzar les corporacions de combustibles fòssils i aturar-ne la producció.

Com ha influït l'arribada de Lula al poder en la situació de l'Amazònia?

El primer que cal deixar clar és que no hi ha comparació possible entre Lula i Bolsonaro. Bolsonaro és un extremista de dretes, un feixista. Lula, per més crítiques que se li puguin fer -i jo n'hi faig moltes-, és un demòcrata. I, en aquests moments, el pitjor que li podria passar al Brasil seria el retorn de l'extrema dreta en les eleccions del 2026. Amb Bolsonaro, la destrucció de l'Amazònia no només es va tolerar, sinó que es va incentivar obertament. Va encoratjar la invasió de la selva per part de *garimpeiros* [cercadors d'or i altres metalls], explotadors de fusta i altres activitats extractivistes. En canvi, amb Lula, hem vist una reducció significativa de la desforestació, gràcies sobretot a l'esforç de la ministra de Medi Ambient i Canvi Climàtic, Marina Silva. És un avenç important, però insuficient davant els desafiaments crítics que encara afronta la regió.

Quins són els límits de la política de Lula en aquest context?

Tot i ser millor que Bolsonaro, Lula representa una esquerra que, a parer meu, es va quedar al segle XX i no comprèn totes les implicacions de la crisi climàtica. Aquesta visió encara creu que és possible reduir la pobresa a costa de la natura. Si recordem els seus dos primers mandats, és innegable que hi va haver una reducció notable de la pobresa, amb milions de persones ascendint a la denominada “nova classe mitjana”. Però això es va aconseguir mitjançant l'extractivisme i l'exportació de mercaderies, no pas per un canvi estructural en la redistribució de la riquesa. I aquesta visió continua vigent. Lula defensa l'expansió de la producció petroliera i ha donat suport a projectes com l'obertura d'una nova zona d'extracció a l'Amazònia, la pavimentació de la carretera BR-319 i la construcció de la línia

ferroviària Ferrogrão per transportar productes com la soja. El problema és que aquestes polítiques perpetuen el model extractivista i ens allunyen del que realment necessitem: polítiques que comprenguin la complexitat de l'emergència climàtica i la pèrdua de biodiversitat, i que plantegin un nou concepte de desenvolupament que no depengui de devorar el planeta.

Quina reflexió t'ha aportat la teva estada a Barcelona?

És una experiència molt enriquidora per a mi, ja que tinc l'oportunitat de parlar sobre el que considero important i he creat ponts amb altres persones. Necessitem crear xarxes i construir comunitats, fins i tot en llocs geogràficament distants. Les aliances que he estat construint són de coneixement, d'intercanvi i de reflexió sobre el món i la lluita. M'han fet ampliar la perspectiva. A Europa, he notat angoixa en algunes persones sobre el fet de tenir fills en aquest moment de col·lapse. Això em connecta amb una experiència diferent de maternitat que es té a la selva, on es conserva un coneixement ancestral actiu en els pobles. Allà, una nena no és només filla de les seves mares i pares, sinó que pertany a tota una comunitat. Les nenes tenen tota la confiança per moure's lliurement i saben que sempre hi haurà algú que les cuidarà. Per afrontar el futur, necessitem construir aquestes comunitats en què les filles siguin de totes i totes les cuidem d'alguna manera. Cal crear comunitat per cuidar les pròximes generacions.

“El patriarcat presenta la natura com un espai intocat, que espera ser descobert i violat, una visió que s'expressa amb conceptes com el de ‘selva verge’”

Quina memòria i quines històries podem rescatar d'aquest entorn per enfrontar les emergències actuals?

Hem d'escoltar els pobles originaris, que mai s'han separat de la natura, per aprendre amb ells. Necessitem utilitzar un altre tipus de llenguatge, pensar en el llenguatge de què ens constituïm com a éssers vius. Cal fer memòria, també, de les violències que la gent ha viscut, perquè l'extrema dreta, que avança arreu del món, difon i explica una mentida còmoda. Explica, inventa i forja un passat sense conflictes, on cadascuna sabia quin era el seu lloc, on els negres acceptaven el seu lloc subaltern i les dones també, on les famílies eren només d'home i dona, i tot era segur. Aquest passat idealitzat mai va existir. Aquest estil de vida es va construir a costa d'exterminis i violències, tot i que també va enfrontar molta resistència. Tot i això, hi ha persones que s'aferren a aquesta mentida, sovint perquè no poden reconèixer que la precarietat i l'angoixa que viuen estan directament relacionades amb la crisi climàtica, per exemple.

Quin paper juga aquesta mentida còmoda en l'actualitat?

Aquesta mentida còmoda promet un retorn a un passat que mai va existir, quan suposadament aquestes per-

sones sempre van tenir el seu lloc. Però no el van tenir. Les elits d'extrema dreta estan construint els seus búnquers i aixecant murs per deixar fora les persones més afectades, que són les que menys han contribuït a la crisi climàtica. Deixaran que aquestes persones morin perquè ja no necessiten la seva força de treball. Magnats com Trump i Elon Musk estan cada vegada més lluny del bé comú, però són més poderosos que mai. Si no ens mobilitzem col·lectivament i no construïm comunitat, no aconseguirem aturar-ho.

Què hauria d'ofrir l'esquerra?

La veritat és molt dura: anirà a pitjor. Haurem de lluitar i aquells que tenen privilegis els hauran de perdre. Totes hem de canviar radicalment el nostre estil de vida, i no a deu anys vista, sinó ara mateix. Qui vol sentir això? Qui votarà algú que no promet un futur fàcil? Ningú. El sacrifici sempre recau sobre el cos de l'altre, que és el que està passant ara. Qui està morint? Qui són els més fràgils? Si algú ha de perdre, que sigui l'altre. Però haurem de perdre tots. De fet, ja estem perdent, tot i que no tothom se n'adoni. Ja vivim en un planeta pitjor que el que habitaven les generacions anteriors. ●

twitter

A global community of friends and strangers
answering one simple question: **What are you
doing?**

What are you doing?

Thinking about sending my little sister something

Update

Once you follow the first thing you'll want to do is type your first ever Twitter update.

No pressure, you can't send something until you're ready.

Recent Updates

TÇ DM: "The Things You Said" - perfect walking beat poem
than 10 seconds ago from im

Phil Gyford Off for dinner (roasted vegetables) while watching
'How Music Works with Howard Goodall'. Less than 10 seconds ago from im

SarahM Tony and I just had A Moment in Trader Joe's had a
minute ago from mobile

© 2006 Obvious | [About Us](#) | [Contact](#) | [Blog](#) | [API](#) | [Help](#) | [Terms of Service](#)

Ideari

L'ART DE NO MORIR EN LA IMMENSITAT DIGITAL

TEXT: POL JULIÀ PASCUAL

Els conflictes judicials i de seguretat que han afectat el projecte Internet Archive posen de manifest la vulnerabilitat de la producció cultural que depèn de l'entorn web i els obstacles a l'hora d'intentar preservar la memòria en temps d'internet

Quan el matemàtic John von Neumann va presentar l'esborrany de l'EDVAC, la primera computadora amb memòria, poc s'imaginava que, gairebé vuitanta anys més tard, l'ecosistema digital global estaria patint una crisi d'amnèsia galopant. Segons un estudi del Pew Research Center (un *think tank* amb seu a Washington que es dedica a fer recerca sobre qüestions socials), el 38% de les pàgines web que

existien l'any 2013 ja no eren accessibles deu anys més tard. Si tenim en compte només l'any 2023, la xifra se situa en el 8%, mentre que la mitjana dels deu anys indica que un de cada quatre llocs web existents a l'inici del període haurien desaparegut. A més, aquesta mort digital es produeix en entorns molt diversos, que van des de les pàgines vinculades a llocs web governamentals (el 21%) o les publicacions a la Viquipèdia que contenen algun enllaç trencat (el 54%) fins a les xarxes socials, on, per exemple, una de cada cinc piulades deixa de ser accessible transcorregut un mes de la seva publicació.

Contra tot pronòstic, el problema no rau en l'anomenada *amnèsia digital* -un terme que, sempre va bé recordar-ho, no es va originar en l'àmbit científic, sinó que va ser encunyat per una coneguda empresa de ciberseguretat. Darrerament, s'ha comprovat que les primeres investigacions sobre l'anomenat *efecte Google* (és a dir, la pèrdua de memòria entre els humans a causa de la facilitat per buscar dades amb el cercador digital) haurien utilitzat preguntes esbiaixades i els intents de replicar-les no han proporcionat resultats que permetin validar-les. És el mateix internet qui estaria perdent la memòria lentament i no les internautes. I els motius d'aquesta pèrdua de memòria no resultarien tan sorprenents a Von Neumann: a l'esborrany citat, ell mateix es va encarregar d'ometre els noms dels ideòlegs i fins aleshores companys del projecte, John Mauchly i J. Presper Eckert. Ambdós havien participat en la creació del seu predecessor, l'ENIAC, i posteriorment havien proposat la construcció de l'EDVAC amb l'objectiu d'incorporar-hi la capacitat d'emmagatzemar informació. La indignació d'aquests va ser de tal magnitud quan van veure els seus noms esborrats de l'informe que van decidir abandonar el projecte.

L'esborrament de noms serveix d'analogia per a una de les causes principals de la desaparició d'informació en línia: el tancament dels llocs web. Els motius pels quals es clausuren poden ser diversos, des del desinterès per mantenir-los fins a casos de censura, com el de WikiLeaks. També caldria afegir-hi els problemes tècnics -com les caigudes dels servidors-, els errors en la programació i els ciberatacs: un dels més famosos va ser el perpetrat l'any 1999 per un hacker adolescent de barret gris (que no tenen per objectiu interessos personals i se centren en grans corporacions o institucions), que va mantenir els sistemes de la NASA fora de línia durant més de vint dies.

Un tercer grup gens menyspreable, però amb característiques molt diferents dels anteriors, és l'ocultació d'informació que es pot produir en els motors de cerca o en els algorismes de les xarxes socials, que pot invisibilitzar continguts malgrat que tècnicament continuïn existint. La sobrecàrrega informativa sol actuar d'una manera similar, però ho fa sobre les usuàries, de tal manera que limita la nostra capacitat per discernir quina informació és la més adequada. L'algoritme de TikTok s'ha erigit en un autèntic devorador de temps i, de retruc, de la memòria a través d'un bombardeig constant de continguts.

CONTRA L'OBLIT I LES GRANS CORPORACIONS

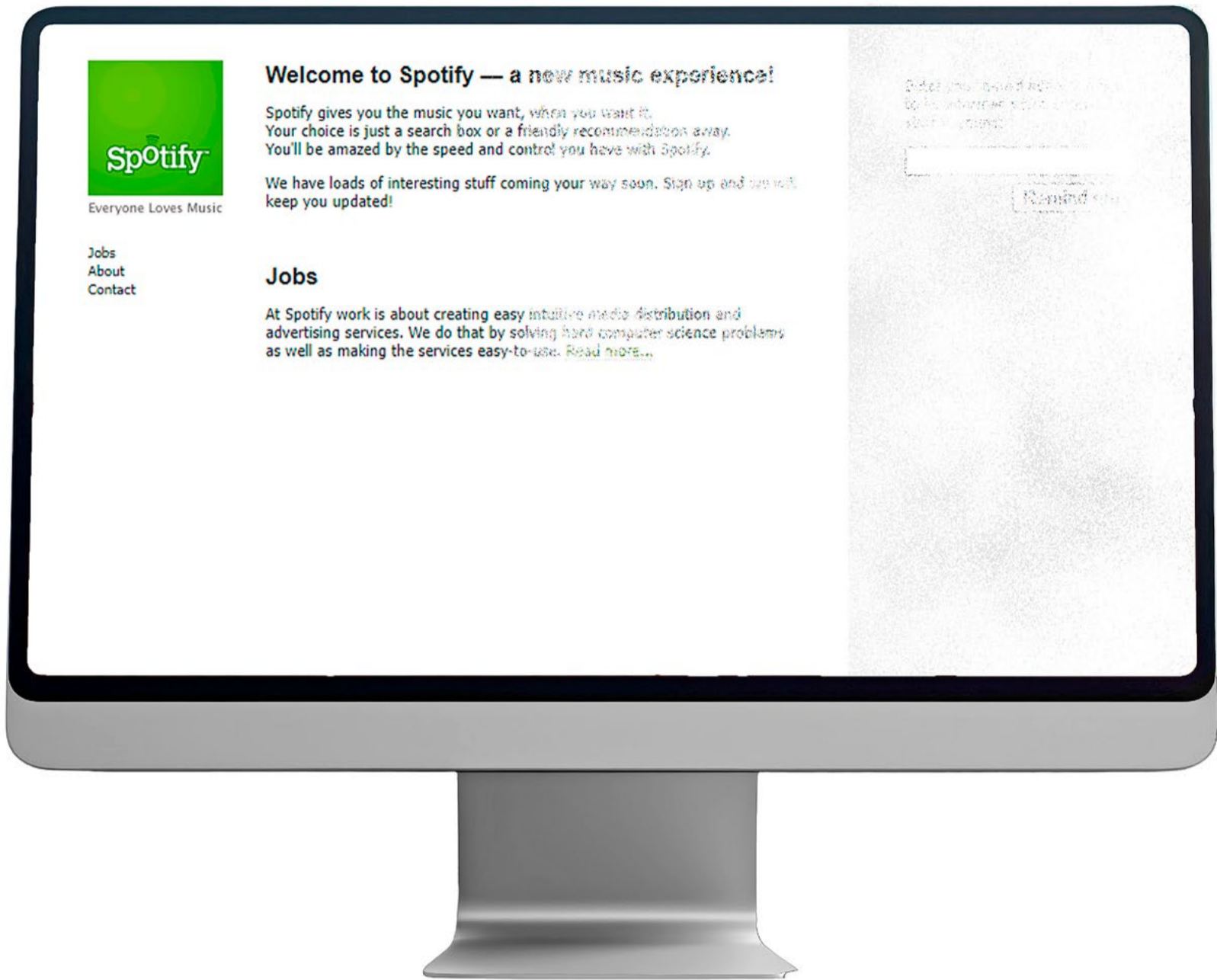
Resistent com si es tractés d'un petit poble de la Gàl·lia, trobem l'Internet Archive, una biblioteca digital dedicada a la preservació de fitxers, captures de llocs web i recursos diversos que té la missió de proporcionar accés universal a la informació publicada des de l'inici del web. I ho fa des de baix, en termes thompsonians, perquè les mateixes usuàries poden carregar els fitxers al clúster de dades. A més, impulsa programes d'acompanyament a les comunitats que vulguin iniciar projectes de digitalització i preservació de la seva documentació.

En paraules de Catherine Falls, coordinadora del programa de webs comunitàries, "la majoria d'arxius en línia es construeixen en contextos d'institucions molt grans, de manera que gran part de l'experiència de les comunitats locals queda fora del registre històric". Projectes com aquest serveixen per eliminar intermediàries i intentar pal·liar "la visió esbiaixada de la societat contemporània que ens estan oferint". Seguint aquesta mateixa línia, des de l'Internet Archive s'és conscient de la infra-representació d'algunes cultures i territoris a la xarxa; per això s'han implementat tecnologies que faciliten la indexació de pàgines amb codificació de text no ASCII, l'estàndard nord-americà.

La seva eina més potent per a la preservació de la memòria d'internet és la Wayback Machine, un arxiu digital creat l'any 2001 que permet consultar còpies de pàgines web que no es troben disponibles temporalment o fins

i tot que s'han eliminat permanentment de la xarxa. A més, possibilita consultar l'evolució d'un lloc web al llarg del temps, cosa que ha alimentat projectes paral·lels com el Web Design Museum. Es tracta d'un museu virtual que ens acull amb el precepte "desbloqueja els teus records digitals" i ràpidament ens convida a navegar cronològicament pels diversos dissenys de les pàgines de conegudes multinacionals, algunes d'elles ja extingides. La majoria de les captures s'han extret de la mateixa Wayback Machine o del servei de subscripció Archive-it, el qual permet la captura i gestió de col·leccions digitals a través d'una aplicació, també sota l'auspici de l'Internet Archive. Per fer-se'n una idea, aquest arxiu digital alberga més de 900.000 milions de còpies de pàgines web que representen uns cent petabytes de dades. Al cap i a la fi, la memòria d'internet és això, un conjunt de dades amb unes funcionalitats que no sempre es

WAYBACK MACHINE ÉS UN ARXIU DIGITAL CREAT L'ANY 2001 QUE PERMET ACCEDIR A PÀGINES QUE JA NO ESTAN DISPONIBLES I QUE ALBERGA UNS CENT PETABYTES DE DADES

poden replicar: si bé les còpies de la Wayback Machine mantenen elements interactius i descarregables d'un lloc web -com ara text, imatges i vídeos-, amb altres funcions això no és possible. Alexis Rossi, directora de mitjans i accés d'aquest arxiu, posa l'exemple d'una cerca a la pàgina de Google Beta de l'any 1999: el seu web es pot replicar línia per línia de codi i els botons funcionaran, però la cerca no donarà els resultats de 1999.

Tot i que encara s'està lluny d'aconseguir un registre substancial d'internet, el catàleg de l'Internet Archive és el que més s'hi aproxima. Recuperant l'estudi del Pew Research Center, és interessant observar que, entre les xifres de desaparicions en línia, no es tenen en compte les pàgines clonades a la Wayback Machine, com ara les del difunt servei d'allotjament web GeoCities. De fet, moltes viquipedistes estan incorporant com a bones pràc-

tiques referenciar les pàgines copiades i custodiades per l'Internet Archive en comptes dels llocs originals, perquè ofereixen moltes més garanties a l'hora de mantenir-se actives al llarg del temps. I això que aquest popular arxiu no està exempt d'advertitats prou notables: només durant l'any 2024, els seus servidors van patir diversos ciberatacs del tipus DDoS. Aquests hackejos consisteixen en la configuració de sistemes automatitzats que bombardegen de visites els llocs web fins a fer-ne caure els servidors, de tal manera que s'hi impossibilita l'accés.

Com això si no fos suficient, també ha hagut d'afrontar diversos litigis relacionats amb la llei de propietat intel·lectual i els drets d'autoria. El més recent es va iniciar arran d'una demanda presentada pels quatre grups editorials més poderosos dels Estats Units, els coneguts com a Big Four (Hachette, HarperCollins, John ▶

► Wiley & Sons i Penguin Random House), per l'escaneig de llibres en format paper. Actualment, també té un procés judicial obert a partir d'una demanda presentada per les discogràfiques Universal Music Group, Sony Music i Concord per digitalitzar versions de cançons enregistrades abans de 1972 en discs fonogràfics de 78 rpm, l'anomenat The Great 78 Project. El més habitual és que el resultat final d'aquests procediments impliqui la retirada de continguts i el pagament de multes de quantitats desorbitades a les demandants. La censura digital no es produeix només a la Xina, per exemple (on el cent per cent de la pàgina de l'Internet Archive és inaccessible a través dels mitjans convencionals de connexió a internet), sinó que també s'aplica d'altres maneres en estats que fan bandera dels drets democràtics.

La fragilitat de l'Internet Archive és evident i els seus recursos són insuficients, per molt que més de tres-centes autores destacades, entre les quals trobem Naomi Klein i Neil Gaiman, hagin signat manifestos en defensa del projecte. Com a organització sense ànim de lucre, el seu finançament es basa en donacions privades, subvencions, la signatura d'acords de col·laboració i l'activitat que deriva dels serveis de rastreig web que ofereix. Mar Hicks, historiadora de la tecnologia experta en el rol de les dones en el desenvolupament de la informàtica, considera que, "si no es millora el finançament per disposar de recursos suficients, deixarà d'existir i no haurà tingut sentit recopilar tota aquesta informació. Perquè l'objectiu d'un arxiu no és només recollir, sinó garantir que el fons perduri indefinidament". Hicks també considera que caldria establir criteris a l'hora de decidir què cal preservar, és a dir, allò que les arxiveres anomenen *avaluació documental*; una tasca que, tenint en compte l'augment exponencial de dades produïdes diàriament (uns 400 milions de terabytes), és cada vegada més àrdua.

ARXIVAR A L'ÀGORA DIGITAL

El pas d'una lògica d'escassetat de fonts a l'abundància que es dona en el món digital representa un repte metodològic majúscul per a la historiografia, tal com ja havia apuntat Roy Rosenzweig en el canvi de mil·lenni. I aquí les institucions que custodien col·leccions de béns culturals (les GLAM, acrònim en anglès de galeries d'art, biblioteques, arxius i museus) hi juguen un paper clau, siguin institucions que ocupen la centralitat del sector o que actuen des dels marges. Aquests serien els casos del MEME, el Museu Electrònic del Mem Extraordinari, i d'UbuWeb, un arxiu digital d'artefactes artístics d'avantguarda que es poden descarregar lliurement, sense preocupar-se per les infraccions de drets d'autor ni les lògiques mercantilistes, però sí per una curadoria que reinvindicava el valor cultural de les obres i la seva preservació. Perquè, tal com afirma el seu fundador, Kenneth Goldsmith, "en un context d'abundància, arxivar és el nou art popular".

Si durant els primers anys d'internet la seva capacitat de seducció es fonamentava en gran part en l'eliminació d'intermediàries, el model relacional sorgit després del col·lapse de

les companyies *puntcom* (a inicis del mil·lenni) les recupera com a element central. Si bé és cert que la usuària esdevé protagonista com a productora de continguts, alhora es converteix en la matèria primera a partir de la qual s'alimenta el nou sistema extractivista. Ja no som només navegants que oferim -la majoria de vegades sense consentiment- el nostre rastre a canvi d'un servei, sinó que les xarxes esdevenen dipositàries de les nostres creacions i pensaments, i en perdem el control. El testimoni de Luna Miguel com a redactora i editora de la revista *Playground* evidencia la fragilitat d'aquest retorn a la mediació: la caiguda dels anomenats MDMA (mitjans digitals *millennials* alternatius) a finals de la dècada de 2010 ha anat acompanyada d'una dinàmica de desposseïció de les obres realitzades per moltes treballadores, que en alguns casos fins i tot n'han perdut l'accés. Portant-ho a una escala més gran, si les intermediàries acaben sent empreses que sotmeten els seus

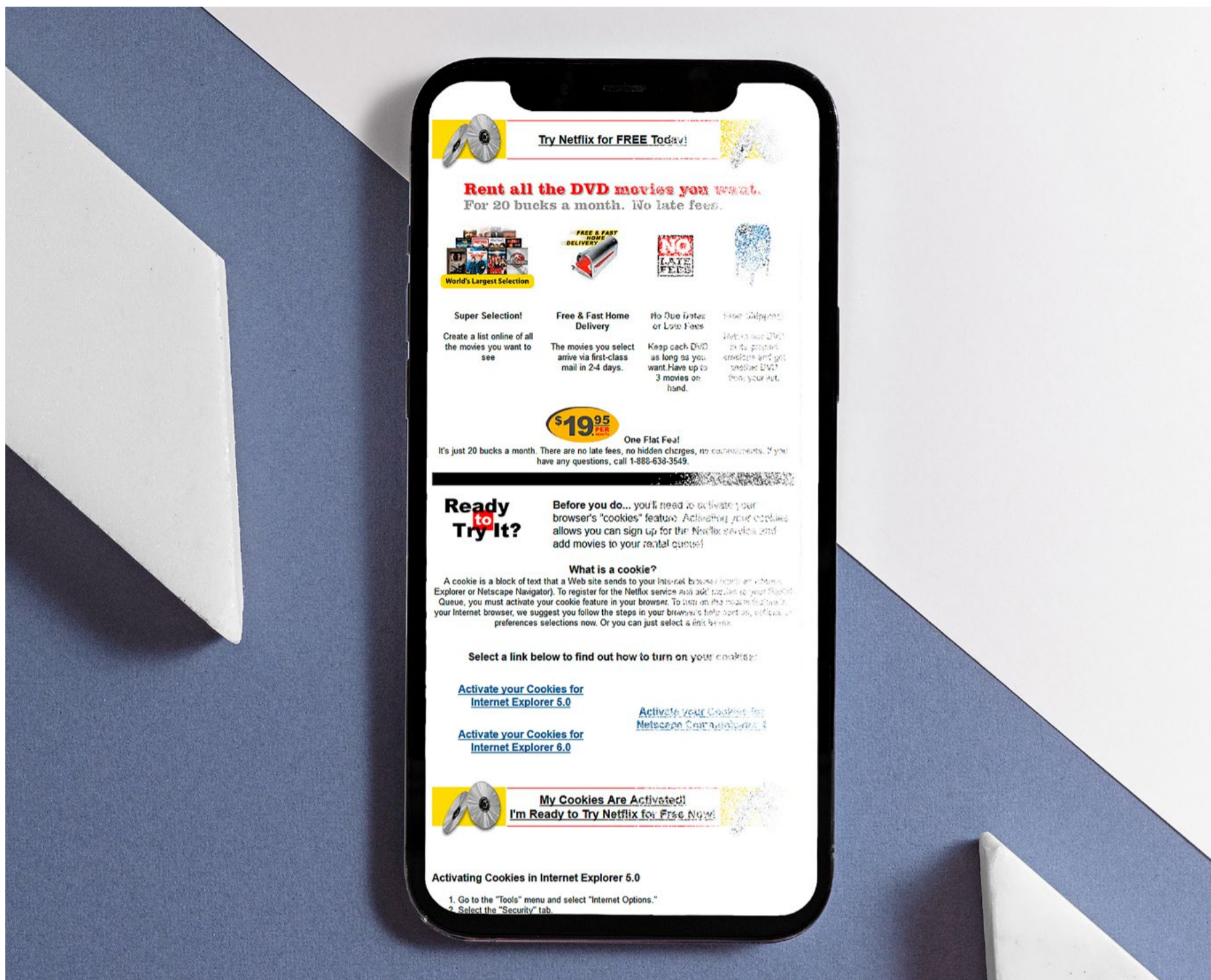
catàlegs líquids a les lògiques del mercat, ens podem trobar fàcilment amb la desaparició d'obres que no generin visites a les plataformes de *streaming* perquè, com que no disposaran d'un format físic, no s'hauran dipositat en un arxiu o una biblioteca. D'aquesta manera, sense recórrer a la pirateria, només es podrà accedir a la cultura del nostre passat que sigui viable comercialment.

La funció memorial dels serveis de *streaming* i de les xarxes socials digitals queda perfectament reflectida en els anomenats *wrapped*, els reculls anuals de les experiències viscudes dins les plataformes comercials que, sense que les usuàries els ho demanin, generen a finals d'any amb l'objectiu d'utilitzar les mateixes subscripcions gratuïtes. En el cas de la xarxa X, anteriorment coneguda com a Twitter, és habitual rebre una notificació que convida a celebrar el dia de l'aniversari del registre a la plataforma. Des que Elon Musk la va adquirir l'any 2022, s'hi ha produït un repunt massiu de comptes d'extrema dreta mentre s'han dut a terme campanyes de persecució de l'antifeixisme, encara que s'hi incloguin erròniament comptes amb fotografies d'animals com WeRateDogs. Aquesta conversió en xarxa de l'odi, unida a una presa de consciència sobre la toxicitat de les dinàmiques que s'hi

desenvolupen, ha provocat diverses diàspores d'usuàries, primer a la xarxa Mastodon i més recentment a Bluesky.

Tot i que migrar a Bluesky podria ser equiparable a abandonar l'absolutisme per abraçar el despotisme il·lustrat -com afirma l'advocat Carlos Sánchez Almeida des d'una instància de Mastodon-, també implica impugnar la deriva autoritària d'una infraestructura digital que un dia va aspirar a convertir-se en àgora pública virtual. El valor històric del seu contingut, però, és incalculable; per aquest motiu, la Biblioteca del Congrés dels Estats Units ha emmagatzemat totes les piulades publicades en obert fins a l'any 2017, tot i que des d'aleshores ho fa d'una manera més selectiva. També disposem d'experiències més properes en què la recollida sistemàtica de tuits ha servit amb èxit per a l'estudi de la so-

LA BIBLIOTECA DEL CONGRÉS DELS EUA HA ARXIVAT TOTES LES PIULADES PUBLICADES A TWITTER EN OBERT FINS A L'ANY 2017 I LES POSTERIORES DE FORMA MÉS SELECTIVA

cietat contemporània: és el cas del projecte Cuéntalo, amb el qual l'Associació de Professionals de l'Arxivística i la Gestió de Documents de Catalunya va capturar les piulades amb aquesta etiqueta (#Cuéntalo) publicades durant els catorze dies posteriors a la sentència del cas La Manada, recollint l'onada d'indignació i rebuig per la decisió judicial i posteriorment publicant-ne el *dataset* per facilitar-ne la historització. Afortunadament i com era d'esperar, a la plataforma de *software* col·laboratiu GitHub ja s'hi poden trobar diversos projectes que permeten arxivar piulades de Twitter a Bluesky i a Mastodon.

L'Oficina Ciutadana de Memòries Sintètiques (que forma part del Disseny Hub Barcelona) ofereix un servei públic gratu-

ït per a la recuperació de la memòria: a través d'una entrevista, es recullen els records que posteriorment s'utilitzaran com a *prompts* o material base perquè una intel·ligència artificial els transformi en imatges. Per evitar que aquest experiment museïtzat esdevingui una realitat distòpica, cal lliurar una batalla contra l'oblit que va inexorablement lligada a la lluita per recuperar internet. El trencament del contracte social amb els gegants tecnològics ja s'està produint, i, com ens recorda la periodista i activista Marta G. Franco, és en gran part gràcies al món sindical i a l'organització col·lectiva, des de les vagues de les treballadores d'Amazon fins a les lluites de les *riders*. Potser, en comptes d'intermediàries, el que necessitàvem era tornar a organitzar-nos. ●

Fer família en aquest món de merda

LA RECOMANACIÓ DE **CARLOTA PINTAT**

És possible que darrerament la idea de família ens encercli, gairebé assetjant-nos, d'una manera prou incòmoda. Potser és també perquè, després de les festes, tenim més al cap les pressions, les soledats i els comentaris fora de lloc. Que alci la mà qui durant aquestes festes hagi rebut la pregunta de: "I quan tindrem canalla en aquesta casa?", que probablement no en serem poques. Sigui com sigui, la maternitat, la idea de la família clàssica i com ens plantejem arribar-hi és quelcom que ens preocupa ja no només com a individus, sinó també com a societat. I una de les maneres de comprovar-ho és quan les prestatgeries de les llibreries s'omplen d'aquests llibres en què les famílies, les maternitats i, per què no, les dificultats de portar canalla al món en aquest context de crisi constant, es posen de manifest.

Fa uns mesos va aparèixer a les llibreries *Mammalia*, d'Elisenda Solsona i publicat per l'Editorial Males Herbes. Partirem d'aquí. Aquesta història, que passa de pressa i és llegívola fins al punt de convertir-se en un passapàgines, ens planteja un trencaclosques que parla de la maternitat i l'ecologia. Ens trobem amb una protagonista molt jove amb moltes preguntes i molt poques respostes, un món que no entén i un pare que no respon a gaires d'aquestes preguntes. I qui ens respon, a nosaltres? Què en fem, d'un món perillosament semblant al nostre on ser mare o pare implica tenir només una oportunitat de ser-ho? En quin lloc deixa això la reproducció assistida? Qui té dret a tenir canalla? Per què el planeta no es pot plantejar assumir més humans? O no és aquest, el problema?

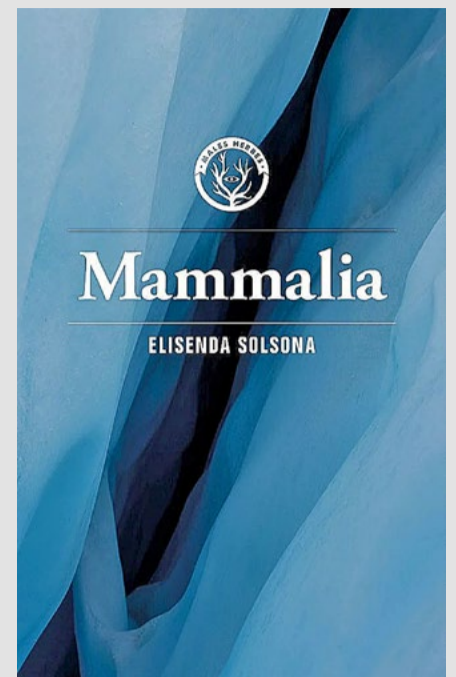
Si estirem el fil de la reproducció assistida, a servidora li ve al cap *Estimada desconeguda*, de Júlia Bertran i editat per La Campana (2023). És un diari, és una crònica, no deixa de ser un espai on

l'autora ens relata el seu viatge de la infertilitat a la maternitat passant per l'ovodonació. No és un llibre només de dades, no és un assaig, és una manera amable d'acostar-nos a un tema complicat des d'una honestedat molt propera. És un llibre per llegir únicament si ens estem plantejant la maternitat i tenint problemes? Possiblement no, sinó tot al contrari. Des d'una perspectiva feminista, acostar-nos a les dificultats en la concepció o als motius estructurals i econòmics que hi ha darrere d'aquest endarreriment perpetu de la maternitat és una de les coses que ens hauria de fer posar les mans al cap. I ja no només des d'una perspectiva feminista, sinó des d'una perspectiva transformadora. Un sistema que no ens permet emancipar-nos i formar una família no és un espai on vulguem viure.

Però seguim plantejant-nos què passa si el planeta ja no ens aguanta. I arribarem de seguida a *Contra la sostenibilitat*, d'Andreu Escrivà (Sembra Llibres, 2023), perquè potser tenir canalla no és sostenible, no és ecològic o potser hem de deixar de pensar en l'etiqueta de sostenible per pensar en quina mena de món volem fer créixer la nostra canalla. Perquè, què vol dir sostenibilitat? És només *greenwashing*? Hem de començar a dir les coses d'una altra manera? Aquest bàsic de Sembra ens explica de manera molt planera fins a quin punt ens estem (o ens estan) venent la moto.

I, per últim, què vol dir "la nostra canalla"? Que és nostra? Doncs probablement aquesta idea de què és la família, de com construïm els nostres vincles afectius i de com criem en general té un espai absolutament mediat per la idea del patriarcat. Donna Haraway, a *El patriarcat del osito Teddy* (Sans Soleil, 2019), ens presenta qui són els responsables d'aquesta idea de família, com hem transformat el que passava al món animal en una guia absolutament inventada i fins a quin punt els

constructes familiars, no és que no tinguin una justificació social, sinó que ni tan sols des d'una perspectiva d'història natural s'aguanten per enlloc. És possible que tota aquesta constel·lació lectora us sembli un garbuix de plantejaments, però feu-nos confiança: llegiu *Mammalia* i, si no us desperta el desig de llegir més sobre cap d'aquests temes, ens ho veniu a explicar. I si us fa estirar altres fils, també, que a La Carbonera ens encanta que ens expliquen què us han semblat els llibres dels quals fem bandera.

NARRATIVA
'Mammalia'
Elisenda Solsona
Males Herbes, 2024
363 pàgines

Carlota Pintat és llibretera de La Carbonera, llibreria del barri barceloní de Poble-sec, nascuda amb la voluntat de construir des del barri i per al barri una comunitat lectora que creixi i que estimi la literatura, els llibres i la cultura. És un projecte cooperatiu: les sòcies entenen el treball i el projecte de manera compartida i cooperant, amb voluntat transformadora i fent nostra la idea d'economia social i solidària.

HISTÒRIA VIVA DEL CINEMA PALESTÍ

TEXT: **JOAN MIQUEL GUAL**
IL·LUSTRACIÓ: **PAU FABREGAT**

Malgrat que ha estat silenciada pels circuits comercials i els grans festivals, l'audiovisual contemporani també ha posat el visor en l'opressió palestina arran de la creació de l'Estat d'Israel. N'és exemple l'obra del director i actor Mohammad Bakri sobre episodis com la Nakba del 1948 i la segona intifada del 2000

Diu l'historiador de l'art Georges Didi-Huberman que hi ha dues maneres d'invisibilitzar un poble: a través de la censura o convertint la representació dels conflictes que el travessen en espectacle. En ambdós casos, Palestina hi té una llarga experiència.

El cinema de Hollywood no s'ha dignat mai ja no a produir un film equidistant sobre la colonització, la neteja ètnica i el genocidi palestí, sinó ni tan sols a mostrar la més mínima empatia cap a la població originària afectada. Per contra, sí que ha contribuït a mitificar l'origen de l'estat sionista en superproduccions com *Exodus* (Otto Preminger, 1960), protagonitzada per Paul Newman i basada en un best-seller homònim amb una inclinació ideològica evident. Aquesta visió maniquea, unilateral i gens ancorada en la realitat dels fets de 1948 va servir per forjar-ne una imatge esbiaixada, que ha causat un gran impacte en la percepció del conflicte que tingueren diferents generacions cinèfiles.

D'altra banda, Israel ha emprat altres armes en el camp de les imatges i els relats. Si avui veiem diàriament com s'impedeix a la premsa documentar el que està succeint a Gaza i sabem de periodistes morts quan cobrien els combats, no ens en podem sorprendre. El 1982, durant la guerra civil al Líban, es va produir l'expropiació de tot el material de l'Arxiu de Cinema Palestí que es trobava a la seu de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina a Beirut. Des dels anys seixanta s'havien recopilat un centenar de pel·lícules -per iniciativa del secretari general de l'organització, Abu Ali Mustafa- que aportaven evidències de la Nakba i d'altres fets que succeïren abans i després d'aquest procés massiu de neteja ètnica. La voluntat d'eliminar les imatges de l'enemic, sumada a la propaganda nord-americana que s'ha mencionat més amunt, van ser també fronts de guerra. Qualsevol film de la resistència Palestina, d'ahir i d'avui, s'inscriu en aquest marc.

“LA TERRA S'ESTRENY”

L'actor i director palestí Mohammad Bakri (Al-Ba'ani, Estat d'Israel, 1953) va ser el principal convidat de la Mostra de Cinema Àrab i Mediterrani

de Catalunya que va tenir lloc el novembre passat a Barcelona, però finalment no hi va poder assistir per un problema de salut. En les dues últimes dècades, Bakri ha sigut objecte de la censura institucional israeliana, blanc d'atacs públics constants de l'extrema dreta jueva i focus de denúncies judicials a causa de l'estrena del seu film *Jenin, Jenin* (2002). Com en un efecte bumerang, aquest títol ha esdevingut una referència filmogràfica del conflicte, una obra de culte i un document indispensable si es vol entendre un dels episodis més durs de la segona intifada: l'assalt al camp de refugiades de la ciutat cisjordana que dona títol a la pel·lícula. Aquí establirem un diàleg entre els altres títols que conformen la seva filmografia i altres moments del cinema palestí o propalestí actual i del passat per comprovar com la memòria del conflicte està viva i en regeneració, malgrat els murs i les bombes.

L'historiador Ilan Pappé (Haifa, 1954) assenyala que, entre els mites sobre l'origen d'Israel, hi ha dues fal·làcies clau que aquí ens interessa ressaltar. La primera, que Palestina era un territori deshabitat i erm; la segona, que les poques comunitats àrabs que hi havia marxaren per voluntat pròpia, sense necessitat d'expulsar-les. La no-ficció *1948* (Mohammad Bakri, 1998) és una peça de memòria oral filmada exactament cinquanta anys després de la proclamació de l'Estat israelià. La pel·lícula posa en contrast els versos musicats de Mahmud Darwish, empresonat en múltiples ocasions pels seus poemes, i els testimonis de persones que, terroritzades i d'un dia per l'altre, es convertiren en refugiades. En un dels seus poemes, sentència: “La terra s'estreny per a nosaltres”.

El punt de partida de tot plegat és la massacre de Deir Yassin, esdevinguda el 9 d'abril de 1948, un mes abans de la proclamació de l'Estat d'Israel. Les xifres de persones assassinades ballen entre 100 i 250, incloent-hi dones i infants. Les accions violentes de les milícies perpetradores dels crims també inclogueren robaris, violacions de dones i la humiliació de les persones detingudes i deportades.

Les entrevistes concorden amb quelcom que la historiografia recent ha demostrat: l'efecte d'aques-

ta acció militar va tenir un gran impacte polític i demogràfic; les notícies dels successos s'escamparen a gran velocitat. Si hi hagué poblacions d'altres indrets que decidiren marxar va ser per evitar experimentar en carn pròpia un destí similar, tot esperant algun ajut o alguna mediació internacional que mai no arribà, ni de les Nacions Unides ni del mandat britànic, que seguia encara vigent i, sobre el paper, havia de vetllar per la pau al territori.

L'entrellat de relats verbals ens deixa altres evidències de la Nakba. Una de les estratègies que emprà Bakri per reconstruir el record dels fets consisteix a mostrar fotografies d'arxiu d'aldees existents encara el 1948, avui desaparegudes, i ubicar sobre el terreny actual els testimonis que les van conèixer en primera persona. Veiem els antics municipis palestins convertits en boscos, en ruïnes o en indrets amb el nom canviat, habitats per nova població israeliana. El 1948, més de 500 aldees i pobles foren destruïts, erradicats totalment. Un altre documental, *Route 181: Fragments of a Journey in Palestine-Israel* (*Ruta 181: fragments d'un viatge a Palestina i Israel*, de Michel Khleifi i Eyal Sivan, 2004), proposa igualment un viatge per aquesta geografia desapareguda i posa en qüestió una de les tesis principals de l'arqueologia israeliana oficial: el jueu, un poble sense terra, retornà a una terra sense poble.

La pel·lícula *1948* també ens dona a conèixer una tipologia clau de la literatura palestina: el *pessoptimisme*, propietat atribuïda a les persones palestines amb nacionalitat israeliana, com el mateix Bakri i molta altra gent mostrada al seu documental. El film explica el seu origen marcat per l'exili interior, sense canviar de país, i les múltiples tragèdies que va patir la família del realitzador, sempre en clau satírica i, malgrat tot, obrint el pas a la llum i a la possibilitat de justícia. Les pessoptimistes reben aquest sobrenom perquè creuen, com Gramsci, que el pessimisme de la raó pot ser vençut per l'optimisme de la voluntat. Bakri va representar més de 1.500 cops arreu del món una obra de teatre anomenada així, *El pessoptimista* (1986), d'un sol actor i dirigida per ell mateix, que adaptava una novel·la original d'Emile Habibi. En el metratge

de *1948* en rescata alguns fragments, que serveixen de contrapunt humorístic a la duresa del relat.

Una dècada després, la directora Maryse Gargour estrenà *La Terre parle arabe* (*La Terra parla àrab*, 2007), un títol complementari atès el seu enfocament basat en una perspectiva acadèmica de la Nakba. Gargour ofereix una anàlisi detallada de la Declaració Balfour (1917), el document amb el qual el govern britànic es comprometé a establir a Palestina una "llar nacional del poble

a causa de les seves cobertures informatives. Defensora inicialment del projecte del sionisme, n'esdevingué una de les principals detractores després d'haver presenciat quelcom que avui ens ressona i que mai no ha desaparegut del centre informatiu: que les poblacions refugiades vivien en tendes a la Franja de Gaza i rebien un tracte degradant. Thompson va escandalitzar l'opinió pública internacional afirmant que l'aleshores recent Declaració Universal dels Drets Humans havia fracassat a causa del

del públic, i que podria induir a pensar que els soldats de les forces de defensa d'Israel cometien regularment i sistemàticament crims de guerra".

En la seva estrena, l'organisme públic que s'encarrega de les qualificacions cinematogràfiques ja havia prohibit l'obra a Israel, però el director va recórrer contra la sentència al Tribunal Suprem i aquest òrgan li donà la raó. En aquest punt, però, militars israelians denunciaren haver estat difamats pels continguts mostrats a la pel·lícula i, al cap dels anys, obtingueren la seva recompensa: més enllà de la censura, un d'ells, que ni tan sols surt de manera reconeixible a les imatges, hauria de rebre una compensació de 55.000 euros per injúries.

L'any 2002, Bakri va aconseguir entrar amb la seva càmera a un territori vetat a l'ONU, a periodistes i a organitzacions pro drets humans. Cal recordar que, aleshores, els mòbils encara no filmaven. El director decidí actuar després de participar en una protesta pacífica contra l'acció de l'exèrcit a Jenin i veure que aquest responia amb trets, que feriren un amic seu.

El documental no fa comentaris ni aporta dades més enllà dels testimonis de les persones entrevistades. El més impactant de tots, sens dubte, el d'una nena que afirma que "aquesta terra és com el nostre fill i la nostra mare; és tot el que tenim. Les dones encara existim i donarem a llum infants que seran més forts que els morts".

El 2023, convertit en persona non grata i qualificat de traïdor de l'Estat, Bakri tornà al camp de refugiades de Jenin per filmar una seqüela del documental, vint anys després. El resultat, *Janine, Jenin*, ha sigut prohibit a Israel ja abans de l'estrena. El metratge mostra la mateixa nena orgullosa del film precedent, avui convertida en mare de quatre criatures, i entrevista altres persones que havien protagonitzat la versió anterior. El missatge que ens transmet és clar: malgrat les ruïnes i les polítiques de mort i invisibilització, Palestina continua existint i resistint.

L'arxiu de cinema, com a part de la memòria col·lectiva, segueix proliferant i fent ressonar la seva veu a escala mundial. El *pessoptimista* segueix cavalcant. ●

El 2021, quasi vint anys després de la seva estrena, la Cort Suprema d'Israel va prohibir la projecció de 'Jenin, Jenin' per considerar-lo "un film que pot induir a pensar que les forces d'Israel cometien sistemàticament crims de guerra"

jueu", senyant així un punt d'inflexió i de creixement per al projecte sionista, aleshores un corrent polític molt minoritari. La veu narradora no és casual: l'historiador Nur Mashala explica, aportant una àmplia documentació gràfica i textual, en què han consistit les polítiques de negació israelianes, és a dir, les diferents maneres d'executar un pla d'eliminació de les habitacions originàries que combina l'expulsió i l'extermini. A la pràctica, aquest pla ha funcionat per onades, amb el 1948, el 1967 i el 2023 com a dates clau.

Per aprofundir en el panorama filmic de la Nakba -un assumpte present en moltes obres audiovisuals, però no precisament perquè hagi sigut tractat de manera específica i aprofundida-, caldria afegir el títol *Sands of Sorrow* (*Arenes de dolor*, de Dorothy Thompson, 1950). Quan va ser filmat, la directora atresorava el mèrit d'haver estat la primera nord-americana a entrevistar Hitler i a ser expulsada de l'Alemanya nazi

nacionalisme i la violència present en la formació de l'Estat d'Israel. Com el Bakri actual, la realitzadora va ser injuriada mediàticament i, malgrat la seva trajectòria prèvia, rebé el qualificatiu d'antisemita.

"MÉS FORTS QUE ELS MORTS"
El documental *Jenin, Jenin*, realitzat per Mohammad Bakri l'any 2002, va tornar a ser notícia quasi vint anys més tard, el 2021. La Cort Suprema israeliana va decidir aleshores vetar-lo i prohibir-ne qualsevol projecció pública dins les fronteres de l'Estat. La prohibició segueix vigent avui, malgrat que Human Rights Watch i Amnistia Internacional afirmaren en diferents informes que l'any 2002 l'exèrcit israelià havia comès crims de guerra durant l'Operació Escut Defensiu, recreada al documental. El motiu del veto és que s'argumenta que Bakri menteix en l'exposició dels fets. *Jenin, Jenin* va ser definida en el veredict judicial com "un film de propaganda que ofèn els sentiments

Molta teoria i poca pràctica entre “homes feministes”

Algunes claus per a persones socialitzades com a masculines en els moviments socials i les militàncies d'esquerra per passar d'un feminisme de discurs, però reticent a una gestió real dels privilegis de la masculinitat, a un veritable procés de revisió i responsabilització

TEXT: LAU ZALACAIN

ACOMPANYANT DE PROCESSOS FEMINISTES I DINAMITZADORA DE GRUPS DE MASCULINITATS

IL·LUSTRACIÓ: PAU FABREGAT

Cada cop més homes vinculats als moviments socials, partits, activismes d'esquerres i espais alternatius se sumen als discursos feministes. Però pocs cerquen espais on poder fer processos de manera compromesa, conscient i que es reflecteixin a la pràctica. La part teòrica i acadèmica del feminisme és importantíssima, però la pràctica aplicada, fonamental.

Sabem que ser adult, home i cis està socialment premiat, però si, a més, aprèn quatre conceptes que sonin bé, aquests premis es multipliquen. Un home cis que tingui un discurs feminista (o afí al feminisme) pot guanyar un capital social que es pot traduir, per exemple, en cites a Tinder, afalacs a la feina o a les assemblees i seguidors a les xarxes socials. Però, espòiler! Cal connectar els discursos amb la vida quotidiana per poder combatre de manera real allò que ens vertebrava a totis: la violència estructural del sistema patriarcal-colonial. Si no és així, tard o d'hora, passen coses.

Cal, d'entrada, entendre com ens afecta l'estructura patriarcal-colonial i guanyar consciència i sensibilització real per incentivar la revisió de la masculinitat patriarcal.

De moment, tret que t'assenyalin públicament per agressió, que hi hagi una denúncia, que la teva parella o vincle estigui fins als nassos de fer-te de mare o que els col·legues et confrontin amb la necessitat d'acom-

panyament -farts d'aguantar males borratxeres o la ratlleta de més que provoca certes situacions de violència-, és poc probable que facis teràpia amb perspectiva feminista o que vinguis a un grup de masculinitats.

Des de l'experiència, podem afirmar que els espais de treball tenen molt de sentit i és esperançador compartir-los i acompanyar-los. Òbviament, els participants van donant resultats positius en les seves relacions, en la convivència, en la prevenció d'agressions o en la gestió d'agressions quan els canvis també es produeixen en la vida personal i en l'entorn.

Els espais d'acompanyament no fan miracles, però treballem amb les resistències per poder apropar tots els beneficis del feminisme i guanyar en coherència. No abracem arbres; fem feina entre la tendresa d'un espai acollidor i la canya que cal per generar un canvi. En aquests processos aconseguim bons resultats a molts nivells i profunditats.

Així i tot, la participació, sobretot d'homes, és molt anecdòtica. I,

a més, cal tenir en compte que els processos requereixen temps. Una característica molt genuïna de la masculinitat patriarcal és la resistència a processos personals que incloguin la incomoditat, el qüestionament i la gestió dels privilegis, la connexió emocional, així com el contacte i el trànsit per la vulnerabilitat (pròpia i dels altres). I, en tot cas, fer-ho amb estratègies que coneixem de manera teòrica però no pràctica.

Connectar amb la vulnerabilitat i transitar-la és imprescindible per diferents motius. El principal que treballem als grups de masculinitats és construir autoestima sense potenciar l'ego. A més, cal proporcionar una identitat connectada amb la realitat i no una basada en estereotips, que després donen lloc a enganys i dobles vides.

Un altre gran tema són les dinàmiques que es generen entre homes: la majoria de relats que comparteixen als grups/tallers expliquen que en l'amistat d'homes cis no hi ha possibilitat de trobar espais de caliu i connexió emocional, i que, per tant, entre amics les inquietuds no s'ex-

pliquen. Això dificulta enormement qualsevol mena de gestió de l'acompanyament que es pugui necessitar.

Partint d'aquesta base, quan algú reuneix forces per assenyalar una agressió comesa per un home, acostumen a passar dues situacions molt polaritzades i cap d'elles ajuda a generar realitats més feministes. Per una banda, hi ha la llei del silenci i la camaraderia, és a dir, qüestionar o negar la violència entre tot el grup i revictimitzar la persona agredida. Després, hi ha el rebuig i la criminalització de l'agressor, és a dir, estereotipar un perfil o col·lectiu concret que, més tard, generarà la sensació que els agressors i les agressions són aïllats i anecdòtics. Construïm delinqüents dolents, monstres insalvables i pertorbats que cal empresonar, que hauríem d'haver detectat i que no haurien de formar part del nostre entorn. Un cop hem assenyalat un agressor, s'ha acabat el problema, quan justament hauria de ser l'oportunitat per revisar tota la resta.

L'autodefensa ha estat necessària quan tota la resta ha fallat, però ara cal entendre que forma part de la socialització i que ens afecta a totis. La criminalització genera culpa i no pas processos de responsabilització. Aquí, un eslògan que serveix de recordatori i de resum: “No som malalts, som fills sans del patriarcat”.

Els homes s'han de fer responsables dels seus propis processos i han de poder acompanyar els pro-

Els homes tenen com a referents altres homes que encarnen valors del patriarcat colonial: superherois, superactivistes, supermilitants

cessos del seu entorn, a més d'intentar no reproduir més violència. Per això, a més de ser acompanyats, cal que facin un treball personal i col·lectiu previ. Després d'acompanyar diferents grups d'homes, se'm fa evident que la societat encara no ha arribat al punt en què aquests homes puguin transitar sols per aquests processos.

Aleshores, podrem assumir itineraris de justícia restaurativa en què les preguntes que considerem fonamentals són les següents: quina part de l'estructura patriarcal s'està reproduint en nosaltres i en el nostre grup? Què podem fer per prevenir i intentar que no es torni a repetir? Com i què farem per generar canvis en la violència estructural i sistèmica? Aquestes preguntes requereixen atenció i un procés concret.

Cal concretar l'espai emocional més enllà d'un mateix, perquè, si no, continuem retroalimentant l'individualisme. Cal poder preguntar-se què vull i què necessito, i com afectarà això el meu entorn i els meus vincles. No podem basar les nostres relacions només en el plaer i en rebre. Del plaer n'hem de poder gaudir totis, si no, no és plaer, és privilegi. Per tant, cal esforçar-se i sacrificar-se, si escau. Cal canviar el paradigma de com entenem molts conceptes lligats a les relacions i que treballem en les sessions individuals i grupals, que són claus en la construcció dels vincles i que trobem negativitzats: dià-

leg, corresponsabilitat, dependència, compromís.

Els homes tenen com a referents altres homes que representen els valors de la masculinitat patriarcal i colonial: els superherois, però també els supermilitants o els superactivistes. Primer els idealitzem i ara els diem que són part del problema o el problema en si. Aquest canvi de rols és complicat i també genera un buit: si no he de ser així ni fer això, qui soc i què he de fer? En qui m'he de fixar? I, en comptes de diversificar referents, cerquem altres homes que creiem més "treballats", que en realitat continuen ocupant espais i estant al centre. Que els homes parlin de lactància és gairebé un valor afegit, però, per què les dones i les identitats dissidents no podem ser referents de processos de masculinitats? És estrany, no?

Generar un canvi i un aprenentatge en una persona amb el discurs après és un repte que, en molts casos, multiplica la dificultat. Molts homes s'hi resisteixen perquè creuen saber

i estar connectats, els costa escoltar i aprendre d'altres experiències, es justifiquen i argumenten constantment les seves conductes i posicions en lloc d'intentar entendre i sentir el canvi de paradigma. Per què no assumeixen la violència que exerceixen? Per què no s'espavilen i prioritzen els processos, si comparteixen en gran part el discurs en l'àmbit teòric i ideal que ells mateixos prediquen?

No podem ocultar factors de risc -rols de poder, la diferència d'edat o el consum d'alcohol i altres substàncies- rere arguments com ara dir que els altres ho fan pitjor: els immigrants, els de Vox o el veí de davant. La realitat és que, només amb el discurs i alguna pràctica superficial, fins ara, els ha funcionat. Semblar feministes, vull dir.

Cal trencar amb pràctiques colonitzadores antagòniques al feminisme: conquistar cossos, sexe, ocupar l'espai, qüestionar constantment, instrumentalitzar la parella (o els vincles tant amb dones com amb dissidències)...

Per tant, cal trencar amb l'estereotip d'agressor que no concorda, *a priori*, amb l'estereotip dels homes alternatius, d'esquerres o okupes. Totes reproduïm l'estructura en la qual ens hem socialitzat i cal fer un treball a consciència per canviar de manera individual, col·lectiva i de l'entorn.

Els processos requereixen acompanyament professional amb persones preparades i en constant revisió, experiència en l'àmbit i coneixement del context. Cal ajuda professional, perquè autogestió no vol dir que ho puguem fer tot, també ha de poder significar demanar ajuda. Cal tenir en compte les diversitats i no acomodar-se en pràctiques que ajudaran a caure en el victimisme i a seguir reproduint violència.

Si has agredit o sospites que ho has fet, demana ajuda, accepta l'agressió, demana acompanyament, no cerquis la persona agredida per preguntar-li què és el que has fet exactament o què vol, fes un procés de consciència i reparació si s'escau. No ocupis espais ni rols de poder ni decisoris, facilita el procés i la convivència, un llarg etcètera de petits i grans actes que marquen la diferència.

L'ideal polític ha de servir per ser més conscient i voler fer aquesta feina atenta, reflexiva, emocional i pràctica des del feminisme interseccional. Si creus que ho tens resolt, encara et fa més falta. Cal sentir-nos interpel·lats i fer-nos responsables. No va només de revisar privilegis, sinó de descobrir tot el que ens aporta el feminisme. ●

La protecció de la Med sacrificar una part d

La pesca en general -i, més concretament, la d'arrossegament- està en un moment decisiu. Fa anys que sentim que certes administracions volen acabar amb el sector, ofegant-lo, de manera lenta i dolorosa, i sense oferir solucions reals. Som una activitat en perill. Es continua reduint el volum de les flotes pesqueres. A més, som un sector constituït per empreses familiars i tradicionals que volen continuar pescant, però de manera sostenible. Ja a finals dels anys noranta, vam reconvertir les nostres embarcacions per actualitzar-les i, a més, emprem metodologies no obligatòries i més selectives, entre altres mesures. Des de molt abans del 2020, estem col·laborant amb la comunitat científica i l'administració de proximitat amb plans de cogestió i la veda de zones de pesca -per exemple, l'activitat s'atura més de tres mesos a l'any. Per no oblidar que som un sector extremadament controlat per inspeccions, diaris i caixes blaves. La nostra comunitat científica, i fins i tot l'europea, ha presentat evidències que proven la regeneració de la majoria recursos pesquers i les bones pràctiques dels vaixells d'arrossegament catalans a la nostra costa.

Les modificacions dels últims anys han suposat una reducció dels ingressos per a les persones pescadores i les nostres famílies, a més de fer que moltes d'aquestes famílies marxïn a altres sectors. Aconseguir les titulacions per embarcar-se o per ser patró o maquinista és cada vegada més complicat, en comptes de faci-

litar-ho per engrescar els joves i novetans a incorporar-s'hi.

La mesura d'aquest 2024 ja és la gota que fa vessar el got: sense pescar no podem mantenir les embarcacions ni la tripulació. Per descomptat, perdrem tota una sèrie de productes que es pesquen de manera sostenible i que estan intrínsecament lligats al nostre territori, salut i sobirania alimentària, com la gamba vermella, el rap, l'escamarlà o les bròtoles. Per no parlar de les tasques de neteja i manteniment del medi marí que fem el sector pesquer.

Si creiem que sacrificar un sector pesquer residual, atomitzat i essencialment familiar és la solució per salvar la Mediterrània, és que tenim un greu problema de miopia. Ens estem oblidant de fer una visió global del mar i veure que la culpa no és de la pesca costanera, sinó que el problema és multifactorial. No som conscients de la quantitat de contaminació i impactes que suposen la pesca industrialitzada d'altura o gran altura i la pesca recreativa, de l'efecte dels creuers ni de les conseqüències de construccions com les eòliques i les depuradores.

Si perdem una pesca tradicional i circular per donar pas a la pesca industrialitzada, donem carta blanca a les grans indústries i patirem conseqüències en la nostra salut i en la nostra sobirania alimentària, per no parlar d'un greu impacte social. ●

CRISTINA CAPARRÓS

ARMADORA DEL NUS DE LA CONFRARIA DE PESCADORS DE BARCELONA I PRESIDENTA DE L'ASSOCIACIÓ CAP A MAR

LIQUIDAR UNA ACTIVITAT
SOSTENIBLE QUE REFORÇA
LA SOBIRANIA ALIMENTÀRIA

Mediterrània fa necessari del sector pesquer?

EL PEIX ENS ARRIBARÀ IGUALMENT PER ALTRES VIES MÉS VIOLENTES

La resposta a aquesta pregunta requereix una connexió entre sabers diversificats i col·lectius. Sobre aquesta qüestió, he llegit papers i he preguntat a pescadores, peixateres, biòlogues marines, investigadores de transicions de sistemes alimentaris i especialistes en tecnocolonialisme. El que afecta la mar ens afecta a totes. És trist veure com Barcelona, sent una ciutat de mar, és tan poc conscient de la importància de la pesca. La pescadora Àgueda Victòria em diu que en molts pobles l'assistència a les concentracions en protesta per la normativa de la reducció de la pesca anual ha estat un èxit perquè la gent s'hi sent connectada. A Barcelona érem quatre gats, principalment gent del sector, i algun polític de dretes per veure si en treia alguna cosa.

La mar Mediterrània està ferida, com els seus pobles i barris costaners, com el planeta. No podem caure en el negacionisme científic i del canvi climàtic. Com a prova, el que ha passat amb la dana. Però hi ha una diferència entre la pesca artesanal i la pesca d'arrossegament: la pesca artesanal és més respectuosa amb el fons marí. Però no hem de confondre la pesca d'arrossegament familiar que es practica a l'Estat espanyol amb la d'arrossegament industrial que extractivitza les mars del sud global, la que bombeja els ecosistemes marins al Senegal o Gàmbia.

Hauríem de tenir en compte també les piscifactories, una indústria que va en augment. D'on venen els pinsos que les alimenten?

En quines condicions de salut i patiment es troben els animals que s'hi crien i quins problemes de salut poden generar a les persones que els mengen? Laura Recasens, biòloga de l'Institut Català de Recerca per a la Governança del Mar (Ictamar), afirma que els últims anys s'han aconseguit millores i "s'ha demostrat que hi ha tècniques que permeten millorar l'estat de salut de la mar sense comprometre la viabilitat del sector pesquer". Es parla d'engrandir els forats de les xarxes o posar portes voladores a les barques, amb sensors que detecten el fons marí. Els pescadors diuen que aquests canvis, finançats per la UE, arriben tard i els generen deutes, però han donat bons resultats.

Anem tard, en tot. Tenim la necessitat de fer una transició, però s'ha de fer també tenint en compte qui surt a la mar per portar-nos el peix sense robar-lo -com fan algunes empreses del nord global- a països on les normatives de pesca són més laxes i els drets laborals, més vulnerabilitzats. No saber que a la Barceloneta hi queden unes quantes famílies que es dediquen transgeneracionalment a pescar és greu. Què passa si desapareixen del tot? El nostre litoral és dominat pel blanc dels grans iots, els megacreuers, els hotels, els gratacels. El ciment arrasa i destrueix la costa i les persones que l'habiten. El mercat del barri està més buit. Recasens explica l'esforç de la cogestió entre pesca i ciència, que la pesca d'arrossegament és la que fa sostenir les llotges, amb les seves barques artesanals.

Penso que per fer transicions s'ha de tenir en compte una mirada global, sistèmica i, davant de l'emergència també pacient, "habitar aquesta tensió". Perquè no penso que sigui la solució acabar amb part de la pesca a la Mediterrània si el peix ens arriba igualment a través de formes més violentes cap a altres territoris i qui els habita. ●

MARINA MONSONÍS

AUTORA DEL LLIBRE 'MARE MAR: ENTENDRE, RESPECTAR I CUIDAR LA MAR I QUI L'HABITA'

EL RELAT DE **ROGER SÀNCHEZ ESTEBAN**
IL·LUSTRACIÓ: **KARLA VELA**

Intèrpret d'un llarg silenci

olia dir-te tantes coses. I no trobava els mots.

Volia dir-te tantes coses. I no sabia com fer-ho.

Tenia por? Pot ser.

De què? És difícil de dir.

Potser, sobretot, tenia por que no m'entenguessis. No per tu, clar, sinó perquè jo no em sabés explicar.

Una qüestió de llengua? No ben bé. Potser sí de vocabulari, ves.

Com si no en sabéssim prou, saps? Com si no coneguéssim la paraula justa i apropiada.

De fet, crec que, del que tenia por, era de com sonarien. De com podrien sonar. O de com no ho farien.

Voldria que sonessin melòdiques i compassades. Que entressin en el moment just.

Que sonessin en el moment oportú. I ho fessin oportunament. Que no desafinessin. Que poguessin expressar ben clar i ben enfora allò que sentia ben intens i ben endins.

Amb ritme. No ràpid, no: al seu ritme. El que construís frases amb les paraules que traçaven una partitura d'idees, anhels i desigs. Però al seu ritme. Tot al seu ritme.

Que l'oralitat que es materialitzava en l'aire pogués resseguir-se com la filera de formigues d'en Brossa: petites, l'una rere l'altra, en la seva fila corba i harmoniosa que avança cap amunt. Les formigues negres com corxeres que no són sinó síl·labes.

Allegro ma non troppo, t'explicaria tants sentiments. I tantes emocions.

I esperaria com ho rebries i com ho viuries, i si uns calfreds et posarien la pell de gallina.

I ho faria talment com si fos un cantautor dalt de l'escenari: sol, nerviós i exposat.

Això hauria volgut fer: música. Però no en sabia ni en sé pas.

Em vaig quedar en blanc. I la negra es va tornar una blanca que s'estirava fins al final de la partitura.

I per això només vaig ser capaç d'interpretar un llarg silenci. ●

La investigació dels infiltrats, a 3Cat

Quan vàrem començar el treball de formiga com a equip d'investigació la primavera de 2022, era inimaginable pensar que acabaríem fent un *30 minuts* especial d'una hora. Han estat hores estirant fils que no aconseguíem desenredar, dies rastrejant i fent comprovacions, setmanes conservant la paciència i persistent. Tot, sempre, amb la fórmula Vinader per bandera: "Equip, mètode, vocació, rearmament cultural i consciència crítica". Ara, els quatre casos d'infiltració policial que vam destapar, el *modus operandi* de les operacions i els greus errors que van cometre s'han convertit en el reportatge "Infiltrats", una producció de la televisió pública de Catalunya amb la *Directa* i Polar Star Films, que es va estrenar el 12 de gener i es pot visionar a la plataforma 3Cat. Arribar fins aquí era important. L'espionatge d'Estat als moviments socials hauria de preocupar el conjunt de la societat, ja que afecta a tothom, no només els col·lectius i activistes que l'han patit i denunciat. De nou, la feina periodística pren tot el sentit: davant el silenci oficial, cal provocar un sacseig social i polític, i donar veu a les afectades, sense les quals mai res de tot això no hauria estat possible. Gràcies per seva la generositat. I ara, viralitzeu "Infiltrats" i continuem fent realitat la *Directa*.

Gemma Garcia - Codirectora del reportatge "Infiltrats"

L'ESPINA

ROGER PELÀEZ

CARAM

4.000 subscriptores
100.000 visites
úniques mensuals

Anuncia't a la Directa
publicitat@directa.cat

SOTA FOCUS

4-15

Els errors dels talps
policials esquerden el
silenci oficial.

L'agent infiltrada
del Cos Nacional de
Policia espanyola
que usava el nom fals
de Maria Perelló, en
una videotrucada a
la seva exparella, va
revelar detalls sobre
l'onada d'operacions
encobertes en espais
activistes entre 2019 i
2023.

Confidents, talps
digitals i altres vies
per captar informació.

Espionatge policial
sense fronteres arreu
d'Europa.

Refer-se d'una
infiltració: de l'estat de
xoc a l'apoderament.

SOBIRANIES

16-21

Connecta Natura,
empelts de memòria
a les comarques
de Castelló.

22-23

El pas del temps,
pas a pas.

24-25

Fer net a internet.

26-27

Una nova concepció
de la reproducció
assistida.

28-29

Fina Puchades, l'última
paradista del Mercat
de Morvedre.

30

Carlota i nap,
matrimoni ben casat.

LA CENTRAL

32-33

Quincallers,
nomadisme marcat
per l'estigma social.

INTERNACIONAL

34-37

El terratrèmol de
l'hivern de 2023
encara sacseja
Turquia.

38-39

Vigilància digital
massiva al sud
de la Mediterrània.

L'ENTREVISTA

40-45

Eliane Brum:
"L'Amazònia es
destrueix, però es
consumeix a Europa"

IDEARI

46-51

L'art de no morir en
la immensitat digital.

52

Lectures per fer família
(o no) en aquest món
de merda.

53-55

Mohammad Bakri,
història viva del
cinema palestí.

56-57

Molta teoria i poca
pràctica entre
"homes feministes"

58-59

A debat: la protecció
de la Mediterrània fa
necessari sacrificar
una part del sector
pesquer?

60-61

Relat: "Intèrpret
d'un llarg silenci"